

IVAN WERNISCH

Z deníku spisovatele (3)

Když jsem hlídal lorentánský poklad, býval jsem ve velkém pokušení: což takhle popadnout některou z monstancí, vylopat z ní největší kamínky a frmknout za kopečky. Proč jsem to neudělal? Ani nevím. Prostě jsem to neudělal, a tak jsem pořád ještě tady, milé děti.

Zitra nezapomenout: Při chůzi mrskat nohama. Při jídle polykat. Při čtení obracet stránky.

Básník, publicista, dramatik, překladatel (to, to, to) ono dělá slušně, tedy spíše lépe než hůře), rozsaňný moderátor televizních besed o šemkoliv, muž, který se vyzná. Vyzná se ve všem, dobře ví, že to nejdůležitější, to hlavní, čeho je zapotřebí ku zduaru veškerého lidského snažení, bez čeho se neobejde vzduchoplavecká navigace stejně jako jamí postřik ovocných stromků, je jeho dobitivě přitakání, témbř jeho hlasu, sklon hlavy při řeči, občasně mírné, ale jen mírné pohrdlivé pokrčení ramen, mžiknutí vědoucích očí za vkusnými brýlemi, je mu známo, že svět si žádá jeho dokulata zastříženého vousu, jeho rukou sepatých nad konferenčním stolem. Nikdy se neurčce, nikdy nikoho neurazi, nic nepřezene, ve všem zná míru. Profesionální ušlechtilce. Odporný příserák.

Jedno pěkně zřymované dánské přísloví říká něco v tom smyslu, že nikdo by neměl psoukat výše, než kam dosáhne prdeli. Když mi vloni udeřovali Seifertovu cenu, byl jsem tak překvapen, tak zmaten náhlou slávou kolem, že jsem tohle nejvyšší české vyznamenání za literaturu přijal v mátochách a bez mrknutí oka jako něco, co mi samozřejmě patří. Jenomže ušlechtilci mi dali okamžitě najevo, že jsem ve-

třelec, že jsem se mezi „jejich“ laureáty dostal nedopatřením. Tak. A teď mi při každé příležitosti připomenou, že jsem jen Jeppa z Vršku. Ze já blbec mezi ně lezl a pil s nimi to kajske! A to se mi už rok předtím přihodilo něco podobného - Premio Capri. Taky „prestižní cena“. Jaktó, že jsem se nepoučil!? Člověku se přece nakonec vždycky stane jen to, co se mu podobá.

Nechci nic napsat, nepotřebuji mít něco napsáno, chci psát.

Obyčejně v noci nevyskakují z postele jen proto, abych si mohl zaznamenat něco zajímavého ze sna, ale dnes, asi tak ke třetí hodině ranní, se mi zdálo dvouversí se sedmi rýmy! S nečím takovým už by se v bdělem životě dala udelet díra do světa, ne? Rozsvítil jsem stolní lampu a čitelně, hůlkovým písmem, jsem oba ty verše a všech sedm rýmů napsal na čistotu dopisní obálku. Jenomže ráno, ráno jsem nic nenašel. Obálku ano - ta ležela pod lampou, čistá, nebylo na ni ani fi.

V Magazínu MF (z 21. října 1993) Rauvolfův rozhovor s Allenem Ginsbergem, „jedním z největších žijících amerických básníků“. Nic zvlášť zajímavého, ale přelouskal jsem to. Byl jsem přece kdysi fascinován Ginsbergovým kvítením. Tak jsem teď zas,

po letech, vyhledal Zábranův překlad té básně, a - nic - kouzlo je pryč. Ex-tatické je to asi jako Miloty Zdirada Poláka Vznešenost přírody. Polákova skladba je ovšem lepší.

Dělával jsem básně ze slov. A nic moc z toho nebylo. Teď už mi na nějakém tom slově nesejde - vím, že důležitější je řeč. Ale také z toho nic nemám.

řeč. Ano, ale samomluva.

při nácviku sborového zpěvu v sušárně švestek narazil jsem si žebro (Zistalo po seskrutí staršího, ještě na Loretě napsaného textu. Což takhle nazvat to Haiku.)

Po mnohaletém pátrání v archívech jsem zjistil, že přístroj ku sbírání bukvic, o němž se několikrát zmiňuje Václav Kliment Kliepera a jednou František Jaromír Rubeš, je vynálezem polního maršálka Emanuela Salomona Friedberga-Mirohorského. Byl původně určen k hledání olověných kul na italských bojištích, později odkoupen továrníkem Janovským a po malé úpravě užíván sběrači velkozavodu pro výrobu kávové náhražky z žaludů a bukvic.

Ožívají jen pomalu

zásvětní světy, snad krásné; v příšeji starého žurnálu zasvítla básně, a hasne. (Při prohlášení Světová roč. 1898)

Koláž z namátkou vybraných (při listování spatřených) vět z těchto sešitů Knihovnický Večér pod lampou: Francis Rock - Carodějnický tanec smrti. Andrew Hathaway - Chladná smrt ze žhavých vloček, Gerald Morphy - Kat Greenocku, Gordon Walby - Pil krev svých obětí, Andrew Hathaway - Rick Masters a vraždící fantom, Arno Skinner - Zámek ztročených duší.

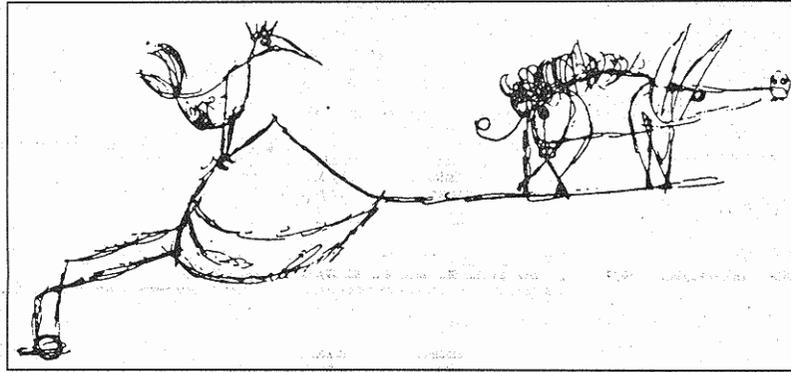
Pod přídi člunu zaskřípěl písek

Stíny už se prodloužily, z bažin se zvedala pára, bylo chladno a vlhko, ale aspoň už nepršelo

Popínavé rostliny se rozlezly po červenavých cihlových zdech

Nad studnou se na fetěze houvalo prázdné vědro

Kdysi před lety letoucími, když jsem se za jarních deštů procházel po mořském břehu někde severně od Famagusty, našel jsem prapodivné korytko, z něhož pili ptáci: mezi bodláky za pobořenou zidkou ležela na zádech socha z černého kamene. Bohyně? Žena smrtelná? Místo obličejů měla důlek naplněný vodou.

Kresba Paul Klee

IVAN WERNISCH

Z deníku spisovatele (4)

Sjezd abiturientů. Mnoho nepřijemných zážitků najednou, neboť se dostávají především dámy. Žádnou z nich jsem nikdy předtím neviděl. Až si pro mě jednou přijde smrt, určité bude tvrdit, že je má spolužačka.

Chtěl bych žít v době, jaká nebyla, ve městě, které není nic než sen. V Praze na přelomu osmnáctého a devatenáctého století.

Když jsem kdysi pro Čs. rozhlas zpa-dělal Goetha, nikdo si toho nevěsil. Tak jsem tedy složil několik básní jakoby od Morgensterna a těšil se, že z toho bude průšvih. A zase nic. Začal jsem tedy vyrábět podvrhy ve velkém - pětiminutové, čtrnáctiminutové i delší pořady s úvodními medailonky o „a-torech“ - o Cocteauovi, Reverdy, Christomanosovi, Cendrarsovi, Altenbergovi, Haringerovi, Mombertovi, Ehrensteinovi, Holzovi, Arpovi, Scher-bartovi, Schwittersovi, Lerschovi, Achterbergovi a jiných, dohromady toho bylo na spousty vysílacích hodin - a nikdo! Nikdo nepojal nejmenší podezření. Doufal jsem, že na mou činnost upozorní některý z posluchačů - představoval jsem si, jak spravedlivě rozhňvaný středoškolský profesor v. v. někde na malém městě sestavuje hnidopíšskou stížnost, ale ne, nic takového se nestalo. Nabyl jsem pocitu beztržnosti a bezpečí a už jsem se ani moc nesnažil napodobovat styl těch básníků, jimž jsem podstroval své vlastní texty. A tak to šlo celá léta - až do konce roku 1988, kdy Jindra Flusser z čistě profesionálního zájmu, aniž měl nějaký postranní úmysl, se ke mně obrátil s otázkou: „Poslouchej, ty máš v Beráncích vlčích takové dvouversí: Jedna, dvě, tři, čtyři, pět, / bože, to je divnej svět. Nevzpomínáš si, jak to bylo v originále?“ - Hrkló ve mně. „Přesně,“ řekl jsem, „přesně

už si nevzpomínám, ale jestli chceš vědět, jaký tam byly rýmy, tak... no... bylo tam víc a dir, jenomže v češtině jsem holt musel počítat do pěti.“ - Taktó podlá byla má odpověď bezle-stenným příteli, tak podlá, že jsem se jí lekl, a teprve v té chvíli jsem pochopil, že lžu.

Darebák před dveřmi jako halbiš stojí kvetoucí všecka (Konstanin Vaginov v Minaříkově překladu)

Kdysi dávno, ještě za časů hrđinských, jsme já a Zeno Kaprál došli z Karlovy Varů skoro až do Prahy pěšky. Chtěli jsme stopem, ale fidiči se lekali podivných mužů na silnici a mijejice nás, zvyšovali rychlost svých vozidel. Cestou, jak jsme tak zvolna postupovali k jihovýchodu, čas od času docházela řeč, a tu jsem z kapsy vytahoval Apollinairovy básně v překladu Kohnípkové a v chůzi je nahlas četl. Ta malá žlutá knížka z padesátých let (vydaná v SNKLHU) na mne onehdy vypadala z čísi knihovny, a ejhle, rozbolely mne nohy. Inu - ušli jsme pěknou štreku od dob hrđinských.

Můj milý deníku, jak pěkavpavie a vzrušivé příhody jsou vzpomínky!

Když jsem byl nočním hlídačem, na

každém novém stanovišti jsem přečetl knihu stráží - sešit, do něhož se zapisují hlášení o průběhu služby. Z dlouhé chvíle jsem prostudoval všechny záznamy o odjezdech a příjezdech automobilů, o návštěvách, pravidelných i mimořádných obchůdkách, poškozených pečetiích a zámcích atp. Nebylo tam nic pro věčnost. Jen jednou, na parkovišti těžkých stavebních strojů na Jižním Městě, jsem našel větu, kterou zachovávám v paměti: „Během uplynulé směny se přihodilo to, že jsem ve 2 hod. 41 min. v naprosté osamělosti spadl ze židle.“

Moucha spadla do hrnce s polévkou. Napila se, najedla se, a pak se utopila. Nic zvláštního. Nic zvláštního ji přitom nenapadlo, a mne také nic nenapadá, a tak tato bajka asi není bajkou. Rozhodně není bajkou ezopskou.

Na břehu Černého moře, někde mezi Kitenem a tureckou hranicí, jsem při odlivu našel tak desítkovou, možná o něco těžší zrezivělou dělovou kouli. Kulatá už nebyla, zšišatěla, když pleskla o útes. Kdy? V šestnáctém, sedmáctém, osmáctém, devatenáctém století? Vystřelili ji Turci? Rusové? Bulhaři? Arabové? Islandané? Nebo Boli-vijci? V úmyslu vražděném? A na koho asi. Zvedl jsem ji, poponesl pár kroků, klopýtl o kámen a pustil si ji na prsty levé nohy. Ach běda - ta koule byla uronena mně!

Básník může psát, aniž by věděl co a jak. Když je trouba, nedozví se to třeba nikdy v životě, a přitom jeho psaní nemusí být nehorší. Samozřejmě - nikdy by nepřistoupil na to, že je médiem. Domnívá se, že má všechno z vlastní hlavy.

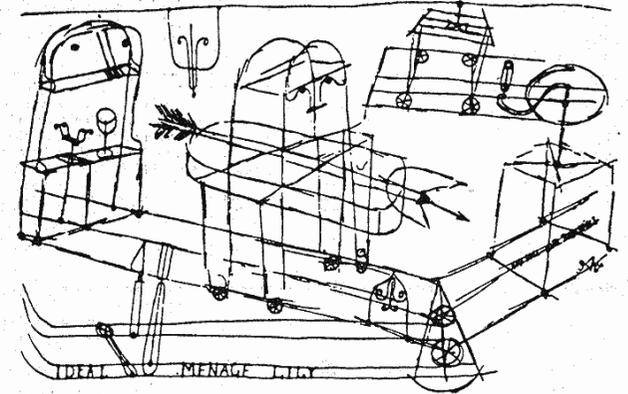
O nás, co jen tak píšem, známo je, že nic vymyslet nedovedem, a proto děláme to tak, že napřed píšem, přemýšlíme pak.

Dostal jsem dopisy od čtenářů, svých bývalých čtenářů, kteří teprve nyní, po přečtení Balajkovy studie o blábolismu pochopili, že mi nerozumějí. Konečně! Ale proč se za to na mě zlobí? Prosil jsem je snad, aby mě četli? Vybral jsem si já je, nebo oni mě?

Zdá se, že řeč je něco důležitějšího než pouhý prostředek k dorozumívání.

Poezie je jen tu a tam pro někoho. Nic pro národ a jiná lidová sročení.

Dny míjejí a teď je snad pondělí čtvrtek nebo sobota. Míjejí mne a já jsem rád že je nemusím počítat do svého života

Kresba Paul Klee

Z deníku spisovatele

(7)

ALEXANDR KLIMENT

POZOROVÁNÍ / města Písku změnilo se v krásné prožívání. Jako za starých dobrych časů. Stmívá se. Sníh je čistý. Z kostela několikaklasné vyzvánění. Domy jsou opravené, barokní fasády vymodelované v barvách. Ticho. Váno. Bez aut. I ta kulatá banka i ten hranatý Baťa jaksi už samozřejmě do-
tvořejí atmosféru - jakou? Normální. Hospoda U Reimerů nevyhlíží jen cizince. Pan vrchní je laskavý, kapr výborný, porce neošizená, cena spravedlivá. Čtyři roky po změně. Nemám rád slovo revoluce. Nedovedu chodit na pohřby a všechna jubilea zmeškám. Tady v Písku, v jeho krásném historickém oříšku je změna tak nápadná jako změna kulís z jednoho do druhého dějství. Ale co když se změnila právě jenom kulísy? Ale proč říkat jenom. Copak jedna dlouhá šťastná hodina v Písku na náměstí je málo v celém tom krátkém životě? Atmosféra je všechno! Jako vždycky přeháním. Nevadí.

JÍŘINA / je jméno, které má v češtině dvojí povedenou vazbu: k barokní zářivé kytece a ke statečnosti svatého Jiří. Jiřina celý život maluje a kreslí. Brzy nechala žitou grafiku a vsadila, úspěšně, na svoji fantazii. U nás doma, tj. z její stránky, pořád něco vzniká. Zavádím ramenem o polici a už se sypou obrázky. Já nedovedu závidět, dovedu jen o sobě pochybovat. Malíři, ti nadaní, ti si ráno stoupnou ke štětlím - a už to jede. Já přemýšlím, koukám z okna nebo do prázdna, v duchu si řadím poznámky, zkusím pár vět a hned jim zkusím porozumět, což není vždycky snadné, a v noci se budím hrůzou, jestli jsem zas nenapsal nějakou blbost nebo zbytečnost. Nejsm spisovatel profesionál. Ale malý rozsah mého díla a jeho jazyková úroveň vylučují, že jsem grafoman. Co tedy jsem? A proč si vůbec kladu tuhle otázku? Tesaři a malíři tuhle otázku neznají. Tesaři a malují. Strýček z Turnova byl malíř. Před revolucí portrétoval v Rusku šlechtice a bohaté kup-

ce. Dožil se skoro sta roků. Říkal: dokud maluješ, dotud žiješ. Krátce před smrtí si zašel koupit zeli a to zeli namaloval. Já když si koupím zeli, uvážuju, jestli ta hlávka taky přemýšlí.

BUFETÁCI / to byla originální branže. Už jsem je znal nejen od vidění, mnohé taky jmenem. Postávali u Vašatů, v Koruně, v Šárce. Poslední voje, zdecimované jako Francouzi po Borodinu, ustoupily do Metra, ale už i tam je konec. Všude jinde se transformuje na spotřební elektroniku nebo na McDonalda. Šťastní alkoholici, nadšení blázni, u kterých pultiků si vyprávějí svoje nesmysly, z kterých půlitrů slévají slivky, nestíhají se imaginárních polibků na obrubách sklenic? Hyne nejen fauna a flóra druh za druhem, hynou i lidské druhy, které byly více než jen koloritem velkoměsta. Prostě minulost. Intelektuálové a milenci si svoji kavárnu obnoví dříve či později, nebo si založí novou tradici. Barokní vlastence znovu vztvčí morový sloup. V lokálech svítí bílé ubrusy. Ale tahle dernière garde si k nim už nesedne.

BLESK / je název nové firmy nedaleko od nás. Dva ševci středního věku bleskově opraví boty. Jsou veselí, prosperují, protože na všechno stačí sami. Honorář za podražku vyberou předem, ruční zašívání, teprve jestli se podají, zaplatím dodatečně. Situaci mají v hrsti, žádné riziko. Jaký rozdíl oproti podnikateli, který už dva roky, jak se dnes říká, rozpožbovává výrobu, která je závislá na mnoha dalších neosobních člancích. Zoufá si: Nic nefunguje, jen upomínky chodí pravidelně.

ZÁSILKY DO ATHÉN / jsou mnohé moje myšlenky. Na procházkách chytám sovy a posílám je tam, kde je jich dosti. Proč ne? Je to jediný můj přepych. Ale přísně rozlišuju mezi filosofií a dialogem, který vedu sám se sebou, se svou horou a někdy s přáteli. Filosofie je vysoce odborná disciplína, rozložená do mnoha vrstev, je to náročná a tvořivá myšlenková práce a taky hra. Když řeknu, že život nemá smysl, tak to není žádná filosofie, ale když už to říkám, neřikám, že si života nevážím a že mě nezajímá tajemství, které mě osobně přesahuje v kape vody nebo na hvězdné obloze. Nebo když přemýšlím, proč tolik mých známých spáchalo sebevraždu, tak to taky není žádná filosofie. Filosofie nikomu osobně nepomůže. Ale pomoci může přítel a ten může být zrovna filosof. Citát: *Jsi-li v povolání, které má co dělat s duší a svědomím, nemůžeš nevidět otevřené duchovní a mravní rány kolem sebe, nemůžeš si zamlouvat dobrou duchovní bídu. Jeden z lékař spatřován v antické jasně a ukázněném rozumu, v jeho řádu, harmonii a humanismu.* František Laichter: Smysl nakladatelské práce. Úvahy selského rozumu a rafinované diskuse

také nejsou filosofii, ale to neznamená, že bych selským rozumem směl pohrdat, nebo že bych se měl bát jít vícem na kloub. Ale zrovna tak jako se nepouštím do politiky, dávám si pozor, abych nefilosofoval, zvláště ve svých povídkách. A že mi teď někdo vnucuje, abych slovo filosofie psal jako filozofie, to mě otravuje. Když, tak se vracím k českému libomudretví, ale ono by to jaksi neznělo patřičně profesionálně nafoukaně, takové spojení jako libomudretví železniční dopravy nebo libomudretví českého bankovníctví. Budu psát filosofie a basta. Anebo když už v té mánii všechno měnit chcete měnit i Sofii, tak ji přejte, ať se pořád jmenuje česky Zofie a pište filozofie.

NÁMĚT / na povídku, dneska v noci. Úplně jsem se nadechnul. Tahle bude krásná. Jedná se o skleněnou kouli, ve které sněží. Uvidíme. Chodil za první republiky po redakcích jeden Rus a říkal: U měna roman, tolko jevo napisač. Svoji náuru jsem zdědil po svém mladším synovi Lukášovi. Čím budeš? Tulákem. Proč nečeš? Když kolem mě se děje tolik zajímavého. Co by sis nejvíc přál? Sedět v listu a skrz větve se dívat na slunce.

KONEČNĚ / mezinárodní soudní tribunál. Doufám, že se nejen ustavil, ale že bude taky soudit zločiny proti lidskosti. Konečně se začíná měnit názor, že nevměšování do vnitřních záležitostí patří ke slušnosti mezinárodních vztahů. Tuhle doktrínu podstrčili neangažovaným komunističtí vůdčové a jejich ideologové. Jen jestli takový soudní dvůr bude opravdu fungovat. A jak soudit ty, kteří násili proti lidskosti rozpoutali?

Kresba Jiřina Klimentová

Z deníku spisovatele (10)

LUDVÍK KUNDERA

13. 12. 1993: Nejnejnej - - - choroba končícího roku. Na otázku po nejmladších básních mám už léta v zásobě tři jména: Arp, Halas, Ferlinghetti. Ale do odpovědi po nejmladších básních se mi vloudil i jeden Rilke. Abend - Večer:

*Pozvolna večer svoje roucha mění,
jež staré stromovi mu podává;
hledíš a krajiny jsou v odcházení,
k nebesám jedna, jedna klesává;*

*a zbýváš, nespjat zcela s tou ni s onou,
nezcela temný, jak dím mlčením,
nezcela jsi si věčnověčnou zónou
jak to, co hvězdou stoupá v každém
dni:*

*a zbývá (nerozpletitelné, vím!)
ti život, obrovitý v tesném zráni:
je v tobě, v chápnání i v unikání,
střídavě kamenem a souhvězdím.*

Setkání s přáteli po letech: čas - drsný sochař - zapracoval. I na nás ovšem, jak čtu z jejich tváří. Když nás omehdá v Berlíně málem po čtvrtstoletí spatřil Rainer Kunze, pronesl s rozkošným německým přízvukem: „Ješišmarja!“ Kontroval jsem po rakousku: „Jessus-mariifija!“

14. 12.: Strach z porvův telefonu. [...] Je tradičně a předvánočně hustý, pilný, halekavý. Novoročenky povážlivě houstnou, aniž jsem s to odpovědět. Rušíme Brno (vernisáž P. H.), rušíme i procházku. Pár plynulých „ploch času“ pro Benna. Listují nultým číslem Univerzitních novin. J. M. takticky připomíná sliby (aby nepřešli v dlhu): Lacina, Matal, Záborský, Kunštské noviny opět ohroženy: peníze...

15. 12.: Nic než práce. Celý den překládám Benna, i dopisy jsem nechal plavat. Zas jednou nahuštěné rýmování, ale žádné - dnes tak módní - příbližné polo-čí pa-rýmy. Jen provizorně kladu mírní - vyvěřeliny, v korektuře se shůry jistě snese něco leššího. Rozpaky nad významově zcela

věrným, ale otřelým osud - dosud. A pak nad stýská - stíská - - - rým sice gramaticky, to jest laciné ráze, ale relativně nový: rozdíly - i... Vpověč jediné přerušení, ostatně vítané: V. H., nakladatel ze Sumavy, kde prý je sněhu méně než v Kunštátě. Přináší knižní dárek: Milada Součková: Sešity Josefíny Rykové. Jedna z mála knížek, které jsem si hodlal koupit. Setřím si na mezivěštici! S V. H. kujeme Třináct prokletých. [...] A 2. vydání Slovníku literárních pojmů. 1976 byl té knížce „pokryvačem“ František Tenčík, ale vydání se nedožil. [...] Cenzura ta či ona tehdy knihu zneškodnila; připsaná socrealistická hesla atd. Očistit! Po půlnoci neodolávám v TV starému jazzu. A uklidim vrácené věci po vystavě Skupiny Ra. Chybí jen jedna kresba - což je vlastně úspěch, že ano?

16. 12.: Obligátní čtvrtční Brno. Předvánočně básnivě. V autobusu, v tramvajích, na ulici pouze dvě témata: Rusko a vajička. Z prvního zřetelně číší obavy, ne-li strach; druhé spíš vychutnává absurditu situace. Na fakultě už předsváteční odliv. Vždycky mám přednášku delší než daných 90 minut a musím v poslední čtvrthodině shrnovat, škrtat, improvizovat. Pozdní nabírání zkušeností! V sauně - bohužel nikoli na sněhu - si na nás „destruktivní lingvista“ M. C. vymyslíl tučet hádank, chytáku a podšitých otázek - dobrý trénink. Brno = maloměsto? Po- tkávám kdekoho. Před saunou mi už z dálky kyne podsaditý muž. Poplácávání, citoslovce. Rozhovor jak na ro- solu, abych vyluštil, odkud se známe. Z totálního nasazení v rajchu? Z voj- ny? Nic z toho nevychází. Loučím se, poněkud ukvapeně, s Neznámým. Čtvero vystav. Utkvivají nehonosně, až puristické šperky Pavla Herynka. A - jeho „žebříkové konstrukce“. U dcery [...] Doma nový souborný Lautréamont. Tři čaje.

17. 12.: Den všelikosti? 12 veršů z Benna: hlavolamy, Zpřesňování „definiční“ pro ceylonské čaje. Vánoční strom, nikoli stromek, pro Milotice. Složenky. Ryby. Pár koresponden- ních spěšností. V ledovém víchru u rybníka náhle JMT s chotí. Později s nimi sklenka milotického červeného, tékání v knížkách a záměrech, vyprávění o cestě do Němec. V jednom z parků sokl s nápisem Puškin. Socha nikde. Žena milosrdně soudí, že je „v opravě“, já si myslím spíš, že ji někdo ukradl (bronz?), anebo něco ještě hor- šího. J. plesá nad bohatou výstavbou umělých zřícenin, zřídka vidaná ultra- romantika... VMW volá v euforii po

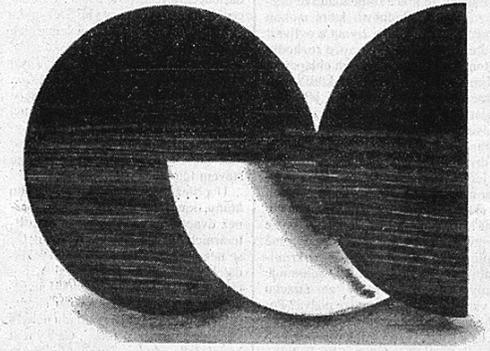
dvořákovském koncertu v Karlových Varech. Pokračuji v čajovém „bá- dání“. Pro popíjení čaje přes den lze doporučit východofrizskou směs z pomezí severního Německa a Ho- landska. „Jen pro tvrdé muže,“ pravi vídeňský prospekt firmy Jäger (hned vedle opery). Výrazné aroma, drsnost dozrívající na patru, snáší i tvrdou vo- du, jakoukoli vodu. (Vodě věnovat v Knize o čaji zvláštní kapitolu!!) Do- pijím poslední šálek javánského čaje, nejlepší je po době deště, v srpnu a zá- ří. Probozůl prý schopnost rozpomíná- ni. Pro zvláštní aroma (flavour) se těžko hledá české slovo. Sladové? Po- zdě k ránu / vyhlížím hvězdy; nejsou / Přes pocukrování / rnk / běží toulavý pes / Na dvoře vichr / klepe na všechny dveře / zatímco já / v teple / posedle střídám / slabiky.

18. 12.: Najednou až po uši opět v da- daismu - v roli „historika“. Jak udělat ze dvou knih jednu? Některá ze slov, která se vahou televize a rozhlasu po- dařilo znechutit: Svěžest. (Dnes jsem slyšel: „Jistota naproste svěžesti!“) Nicméně. (Dokonce „ale nicméně“ nebo „nicméně však!“) Zmíňovat. (Bez „se“ - to už je prohrané...) Rodina se baví Indiánským během Terezy Boučkové. Musím si to přečíst. Po dlouhé době jdeme na chatu. (25 minut za vsi do kopce.) Myši byty milosrdné / Pasti sklaplé, nic nesežráno / Pár bo- bulek na keři pámelniku / přivolává snih / A ejhle: pomalu se snášeji / velké mokré vločky / Ostrý pach lužovky / však přivolává jaro / Jsme proti.

19. 12., neděle: Konečně Alenin úlevný telefonát. [...] Přesně v 10 dva

ohlášení Františkové: F. M., ven- kovský lékař, F. V., úředník čehosi od- lehlého. Oba vášniví a zasvěcení sbě- ratelé, hlavně knih. Blízky vkus. Před- kládám britký čaj „s odborným ko- mentářem“ a dávám k lepšímu noční nález z čínské čajové čítanky „Ch' a-su“:

*Vhodné chvíle, kdy pít čaj: Když jsme
při myšlení vyrušení / Při dobrém roz-
hovoru za hluboké noci / Když ti-
chounce poprchává / S příjemnými
přáteli a štíhlými konkubínami / Když
dětí jsou ve škole / V bambusovém le-
siku za jarního večera / Pod neobyčej-
nými skalami. Nevhodné chvíle: V dí-
vadle / Při otvírání dopisů / Když děti
nejsou ve škole / Za prudkého lijáku.
Při pítí čaje jest se vystříhati: Ne-
vládné obsluhy / Špatné vody / Peněž-
ních starostí / Početné společnosti.
Bezpodmínečně nuno se vyhýbat:
Křičícím dětem / Hašteřivým ženám
/ Žvástavým lidem / Hlučným ulicím.
„Vždyť to je ta novoročenka, co ji po-
řad nemáš!“ volá z kuchyně žena. A je
to tak. Jen realizace mi dá do těla.
Po obědě (bažant, syntův sokolnický
ulovek!) na skok v Boskovických zhléd-
nout sbírku Skupiny 42. Excelantní.
Oba hosté jsou jak uhranuti. (Jedním
malým Huděčkem bych nepohrdl.)
Potom přes Bystré a Poličku do Osiku,
kousíček od Litomyšle - za Jandovými.
„Nic v ateliéru nemám,“ pravi ma-
lůlka, „běží mi výstavy ve Žďaru
a v Hradci.“ A pak se probíráme stov-
kami listů a obrazů, dvěma Křížovými
cestami, famózním Zvířetníkem, ski-
cáři, které značkují úslou cestu. Úcty-
hodnou. Návrat (s dary) za monumen-
tálního lijáku, „nevhodného k pítí
čaje“. (Spát v 2.55.)*

Pavel Herynek, Brož, 1987 - eben a kov

Z deníku spisovatele (15)

••••• LUDVÍK VACULÍK

18. 1. 1994: Tak svět odpovídá: dvojdělná hlídka z pošty, muž a žena, donesla mi ty dva modře pruhované dopisy, z nichž jeden obsahoval dodatečný předpis daně za rok 1992. Rozdělit jsem si s Madlou práci: já zkoumám, zda jsem v tom roce vytýkaný příjem opravdu měl, ona, kde ty peníze máme. Pokusil jsem se odvést její myšlenky jinam: „Nechceš si zajít na kávu do rozhledny v žižkovské věži?“ Nechtěla.

zrovna ne, ale dobře. A co je toto?“ - „To jsou dvě ovce.“ řekl. „A jaká jsou to písmena?“ ukázala na O-o. „To jsou dvě nuly.“ odpověděl chlapec. „Dobře,“ pravila učitelka, z čehož jsem usoudil, že v této škole bude možná dovoleno mít na věci odlišný názor. Učitelka si všimla jeho výslovnosti měkkých sykavek: stonožka, sest... Deponovala nám logopeda. Já jsem pravil: „Ale on to umí, jenže se mu nechce. Řekni čepice.“ Chlapec ochotně řekl: „Čepiče.“ Přijali ho! Byl jsem spokojený: ukázalo se, že hodné umí, ale škola mu bude moci ještě hodné dát. Pozval jsem jeho i mámu do cukrárny. Když jsme vyšli na ulici, chlapec pravil: „To bude moje smlá, ta škola. Uz to vidím psed sebou.“

20. - 25. 1. 1994: Než popíšu svou cestu s Ondrášem do Mnichova a svá jednání tam, chci zdůraznit, že v „Pívu zlaté Prahy“ je cítit brouk potemník. A abych na to nezapomněl, poznamenávám si tu (jakoby!), že až se vrátím, pošlu velvyslancetví Spolkové republiky Německo tázavou ntu, proč my

Přednesl jej už Němcům i Čechům, a nic. Návrh se mi také líbí: Výtěžek z privatizace bývalého sudetoněmeckého majetku dát na „rovojeový fond“, do něhož by potom stejnou částkou přispěla německá strana. Z tohoto fondu pak financovat užitečné projekty na našem území. To je přece dobře! Proč nám o tom nikdo nic neřekne?

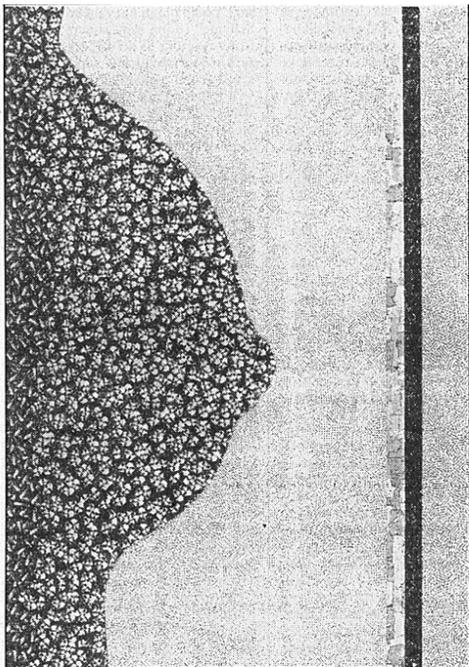
S pány z bavorského kancléřství jsme mluvili také o našem dokumentačním středisku v Scheinfeldu. Pan ministerský rada Baer se ptal, co s ním chceme dělat. Pravil jsem, ve smyslu našeho usnesení, že bychom je rádi zachovali v Scheinfeldu, je to však věc existenční, peněžní. Ptal se, komu středisko patří jako majetek. Řekl jsem, že spolku, který ho založil. (Viléme, čteš to?) Ptal se dále, s kým by o tom měli a nás jednat, tedy komu ta věc podléhá. Pravil jsem v duchu Milana Uhdeho, že nikomu nežli sobě samé, neboť vznikla na německém právu ze své vůle. - Viléme, mně nemusíš říkat nic, jdi rovnou tam! Než přistoupím k tomu, co bylo

vlastním účelem mé cesty, chtěl nechtě musím říct, že brouka potemníka jsem poznal i v pívu Weiss-Schwarz. Abych navedl správným směrem čtenáře, kteří se v našich novinách s potemníkem ještě nesetkali: brouček je hnědý, asi tři milimetry dlouhý, voní a chutná odporně po acetonu s příchutí jakéhosi starodávného lepidla, jímž se natíraly lapači pásy na kmenech stromů proti hmyzu. Pivovary ho pěstují ve sladu.

Přijel jsem do toho města, abych v režii Vladimíra Blažka vystoupil na večeru o díle Ludvíka Vaculíka: „Narážím na meze jazyka“ žněl název večera. Ukázky z autorových textů přečetl herec Wolf Euba a měl úspěch veliký! Sálek plný, museli přidat židli. Přišlo i dost Čechů a hlavně mnoho mladých Němců, studentů. Přišel i český konzul Boris Štěrbaš s chotí. Autor sám přečetl úryvek ze své knihy „Jak se dělá chlapec“, který přeložil Ota Filip. Zazněla z kazety i jedna píseň valašská s cimbalovou muzikou Jana Rokyty; na přání příttele Blažka. Úspěch byl všestranný, posluchači ani

nechtěli opustit místnost. Autor nenapodobitelnou němčinou odpověděl správně na několik otázek. Kdo však tu chyběl, byl zástupce nakladatelství, jež uvažuje o vydání té knihy. V této věci jednání zahájil loni před dvěma Ota Filip, který pravil: „Ludvíku, oni o tebe mají veliký zájem!“ Autoru se teď zdálo, že to není pravda: nakladatel dal vědět, že má obavu o dobrý překlad. „Jestliže oni nemají dost dobrých překladatelů, o takový národ já se ani nebudu ucházet!“ hněval se. - A nechce se mi o tom dál psát, počkám na další vývoj.

Kromě kavárny a pivnice navštívili jsme s Ondrášem výstavu „Mnichov - hlavní město hnutí“, která by měla být předvedena i v Praze! Budu o tom jednat jinde. Byl jsem také v operě na Donu Giovannim. O přestávce jsem však odešel, dělalo se mi špatně z dámských vůní. Na pustém náměstí, v dešti, jsem uviděl černě oděnou ženu, která zvracela. Počkal jsem opodál, a až se vzpamatovala a utírela si pusou, oslovil jsem ji. Byla mladá a krásná. (Pokračování přístě)

Jiří Kolář, *Panenský prs*, 1973

Zima se trochu vrací. Je svěže, vzduch se hnu, to je dobře. U nás ve Veletržní je tak jedovatý, že zděšený magistrát přemístil měřidla blíž ke Stromovce, kde je jim líp. Odložil jsem britský baret po nakladateli Topičovi, protože se na mne v něm každý díval, a vrátil se k hnědé placaté čepici. Už dvacet roků vybrušuju do šlefné přesnosti otázku, kterou bych položil Dopravnímu podniku, kdy bych neměl dost jiných starostí: Proč protože v prvním voze tramvaje sedí řidič se v něm topí, kdežto protože v druhém voze nesedí se v něm netopí? - Důležitější otázku však mám k panu předsedovi vlády, a až ji zpřesním, asi v únoru, položím mu ji v novinách.

19. 1. 1994: Když jsem měl jít do školy, přišel k nám pan řidič, maminka utřela stůl, on si k němu sedl, vytáhl složku s papíry a zapsal si mě. Dal mi tehdy násadku na pero s vypálenou větou: „Uč se, synu, moudrým být!“ Mysl jsem na tento varovný úkol až donedávna.

Chlapcův zápis do školy v Resslově ulici dneska byl obřadnější i vlídnější. Dětská služba nás od vrat školy dovedla ke dveřím třídy: třída krásná, barevná, řeklo by se vyzdobená, kdyby to všechno nebyly užitečné pomůcky a výtvary dětí. Psaní i počty převedeny do obrazů, tvarů a her. Škoda, že jsem si nevezl fotoaparát. Jedna učitelka spisovala s mámou list, druhá vodila chlapce po třídě a bavila se s ním o životě: „Těšíš se do školy?“ - „Estě nevím,“ řekl. „Co je toto?“ zeptala se. „Sova,“ odpověděl. „Které je to písmeno?“ ukázala na S vedle sovy. „Dvojka,“ řekl chlapec. „No, dvojka

na silničních ukazatelích nepoužíváme českých jmen jako MNICHOV a REZNO podle říšskoněmeckého příkladu PRAG a PILSEN. Odpověď poskytnu potom redakci tohoto listu. A Ondřeje jsem na cestu pozval, aby mi nebylo smutno a aby se také někde podíval.

V Mnichově jsem nezabránil tomu, aby mi organizátor mé cesty Vladimír Blažek nezpůsobil setkání s několika významnými lidmi, a protože řeč byla o všem možném krom literatury, byla hlavně o otázce sudetoněmecké. Já na to nebyl odborně připraven, nejsem ani diplomaticky ještě zralý a moje úvaha je prostá. Rekl jsem oběma pánům z bavorského státního kancléřství, tedy panu ministerskému radovi Rudolfo Baerovi a panu Paulovi Hanselovi, přibližně přesně toto: Nevidím smysl v debatách o tom, kdo je čím vinen a do jaké hloubky v dějinách, ani v jednání o odškodnění. Pro nás Čechy je důležitější jiná věc: vyšetřit a odsoudit zločiny spáchané našimi lidmi při odsunu! Účelem takového soudu nebylo by zavřít pár zbylých starců doživotně na dva tři roky do vězení, ale ukázat pevnou morální vůli před novými surovci, kteří se mezi námi množí a čekají na svou příležitost k zabíjení jak jugoslávská prasata. Oba pánové uznali, že to by bylo dobré gesto, morálně důsledné, jež by českou pozici učinilo sympatickou; nebo jak to řekli. - Ale jak já mám tento názor prosadit až do parlamentu s malým p? (Velké P je špatné!) Já přece nebudu dělat tiskovky, psát o jedné věci pořád dokola a podobně!

O jeden oběd později mi svůj zajímavý návrh vyložil pan Rudolf Hilf.

Heslo: „Volte republikány - zvolíte KGB!“ bude pro českého voliče jistě neodolatelné. Žirinovskij ovšem naši zemi urazil. Proto u nás není vítán a naše úřady by mu měly vstup odmítnout. Demokracie neznamená nechat si všechno líbit. Pokud by úřady přece selhaly, existuje ještě jeden způsob, jak hulváta zneškodnit: informační bojkot. Žádná televize, žádný rozhlas, žádné citáty. Postavit pro jednu hrůzu nad morbidní novinářskou zvědavost a škodolibé potěšení z blábolu. Žirinovskij je možná jedním z těch extravagantních zjevů z rodu Lžidimitrije či Rasputina, jež matička Rus od nepaměti produkuje ve svých pohnutých dobách. Jeho cílem je snad oživit v Evropanech obavy z Ruska; ale spolu s nimi by mohl ožít i jiný atavický pocit - pohrdání Ruskem.

5. února. - Zaznamenávám, že v probíhajících sporech o sochu Jana Švermy neobjevuje se vůbec argument, po mém soudu jediný pádný, že je to socha ošklivá. Nepochopitelné gesto ošuntělého úředníka v splhlém baloňáku, natahujícího paži s rukou natočenou hřbetem vzhůru, je pražským lidem odjakživa interpretováno jako „sypání ptáčkům“. (Možná jen zkouší, zda venku prší, než vyrazí do hor.) Osobně doporučuji sochu ponechat, jen nataženou ruku obrátit o 180 stupňů, nahoru dlaní. Takto napravená

socha nesla by název: Památník padlým v tržním boji.

S velkým uspokojením jsem přijal vyjádření našeho ministerského předsedy, podle něhož bude vbrzku úloha státu omezena natolik, že po roce 1996 bude možno zrušit ministerstvo financí. Tržní ekonomika, všeobecná a úplná privatizace postarají se o všechny stránky našeho života daleko lépe, než by to dokázal stát. Ty nepatrné daně, které stát bude ještě vybírat, budou investovány téměř výhradně do kultury, a tak práci druhdy rozložitého finančního ministerstva hravě zastane obyčejný odbor ministerstva kultury, v nějž bude transformováno. „Počítáme s vyčleněním jedné kanceláře u správy budov,“ řekl předseda vlády.

6. února. - Odejít dřív, než začnu v cokoli doufat: zásada, která se ukazuje jako dost účinná.

Vývoj podpůrných figur, jež ručí za soudržnou výstavbu díla v jeho obrazivě (obsahově) složce: Hybrid Narcise a Minotaura se ustaluje v podobě Kentaura. A jak si představit Dona Juana, který by měl kontemplativní sklony? Don Juan je tvor žijící jen přítomnou vteřinou. Kontemplativně založený Don Juan je ovšem Faust: ten, jehož okamžik fascinuje natolik, že by jej chtěl zastavit.

Z deníku spisovatele

(20)

•••••
VÁCLAV
JAMEK / 4/

22. února. - Nikdy jsem neměl velkou důvěru v kulturní vůli tohoto národa, a nemám ji ani dnes. Žádný jiný národ pod komunistickým jhem se nezděkl tak ochotně a tak snadno vyšších forem kultury jako národ český, žádný nesnesl nad sebou vládu tak nevzdělané a sprosté politické skupiny jako náš. Ani Poláci, ani Maďari, ale ani Slováci nenechali si svou kulturu tolik zplundrovat. „Kulturní Biafru“ jsme dopustili sami tím, že v kritické chvíli rozhodující většina národa nepocitovala zničením kultury jako ztrátu. Dnešní pohrdání kulturou ukazuje, že tento stav trvá. Společnost odmítá pochopit, že kulturní úpadek není soukromým problémem několika rozmazlených a dotěrných umělců, nýbrž že je to její obecný problém a její škoda. To, že si „lidé od kultury“ za lhotejnost společnosti mohou sami, ať už pro svou samolibou výlučnost (klasický argument), nebo pro zhoubné lidu zavedení do náruče zločinné utopie (argument nejnovější), je pravda jen dílečkem a možná ne zcela podstatná. Pokud takto argumentují dokonce politikové, jde o účelové zneužití předsudku, jehož účinnost je známa. Za starého režimu měla prý kultura privilegované postavení. To je lež: privilegované postavení měla oficiální a služební pseudokultura, kdežto tvůrci skutečných kulturních hodnot byli ponižováni a deptáni způsobem, jaký naše novodobé dějiny nepamatují - a pokud vím, společnost je v jejich vzdoru proti krutovládě nijak zvlášť nepodpořila; ani předtím nebylo ostatně málo kulturních osobností, které proti pokušení sociálně motivované diktatury vystupovaly, a to, že společnost naslouchala raději hlasům sladších sirén, jen potvrzuje známou věc, že společenství vždy přijímá a vyzdvihuje ty umělce, kteří se nejlépe treffi do jeho snů. Seřazení příčin a následků je přesně opačné. Ohlas má ten, kdo vystihne obecný pohyb a splyne s ním: nevytváří jej tedy. Ti, kdo rezonují proti duchu doby, obvykle hned nic nezmohou; jejich vliv se může projevit jen postupně a slaběji. Protože se však

společnost tak často dokáže houfně hrnout špatným směrem, záleží tolik na tom, aby v ní zůstal uchován nezávislý hlas kultury, uchráněný většími tlaků, a do jisté míry tedy i rozmarů všeliké nabídky a poptávky. Právě komunisté měli pro ztročení kultury ekonomistní eufemismus „sociální poptávka“ či „sociální objednávka“ (neboli: nařízení strany). Když teď kultura přestala být děvečkou politiky, mám dojem, že mnozí naši politikové nevědí, k čemu jinému by ještě mohla být; možná to souvisí s tím, že ještě ne zcela dobře chápou poslání demokratického státu.

23. února. - *Silná v zoologii* Stanislava Mráze, v Divadle Na zábradlí; tento text je bezděčně a přímo v jádru toho, čemu už dlouho říkám podivná poezie pozitivismu - ona poezie, kterou pozitivismus tahal na svět porodnickými kleštěmi a tímto odborným zákrokem ji pohmoždil a pochroumal tak, že z toho docela zblbla a často o sobě vůbec neví. Radím semotam „Kulturní Biafru“ jsme dopustili sami tím, že v kritické chvíli rozhodující většina národa nepocitovala zničením kultury jako ztrátu. Dnešní pohrdání kulturou ukazuje, že tento stav trvá. Společnost odmítá pochopit, že kulturní úpadek není soukromým problémem několika rozmazlených a dotěrných umělců, nýbrž že je to její obecný problém a její škoda. To, že si „lidé od kultury“ za lhotejnost společnosti mohou sami, ať už pro svou samolibou výlučnost (klasický argument), nebo pro zhoubné lidu zavedení do náruče zločinné utopie (argument nejnovější), je pravda jen dílečkem a možná ne zcela podstatná. Pokud takto argumentují dokonce politikové, jde o účelové zneužití předsudku, jehož účinnost je známa. Za starého režimu měla prý kultura privilegované postavení. To je lež: privilegované postavení měla oficiální a služební pseudokultura, kdežto tvůrci skutečných kulturních hodnot byli ponižováni a deptáni způsobem, jaký naše novodobé dějiny nepamatují - a pokud vím, společnost je v jejich vzdoru proti krutovládě nijak zvlášť nepodpořila; ani předtím nebylo ostatně málo kulturních osobností, které proti pokušení sociálně motivované diktatury vystupovaly, a to, že společnost naslouchala raději hlasům sladších sirén, jen potvrzuje známou věc, že společenství vždy přijímá a vyzdvihuje ty umělce, kteří se nejlépe treffi do jeho snů. Seřazení příčin a následků je přesně opačné. Ohlas má ten, kdo vystihne obecný pohyb a splyne s ním: nevytváří jej tedy. Ti, kdo rezonují proti duchu doby, obvykle hned nic nezmohou; jejich vliv se může projevit jen postupně a slaběji. Protože se však

25. února. - Zánik nakladatelství Odeon, který se nyní zdá neodvratný, mě naplňuje značnou hořkostí. Pro mě je Odeon osmnáct let profese, neboli

celý můj profesionální život. První významné kulturní zařízení, které zbankrotuje: řízené přímo ministerstvem kultury. Katastrofální hospodaření, ale také mnoho líceměrnosti; vleklá agonie, zvaná čekání na privatizaci. Tajemství neúspěchu: dům na Národní třídě. Kdo ho koupí, má prý zachovat značku Odeonu, hodnotnou knižní produkci a „archiv“. Vsadím se, že vím, co bude v domě na Národní 36 za půl roku: banka.

Peněžní ústav je i místo automatu na Václavském náměstí, kam jsem léta chodil na oběd nebo na párek; blíží se doba, kdy se najíme přímo peněz.

27. února. - Když se ministr Dlouhý nedávno vyjadřoval k návštěvě Salmana Rushdieho u nás, použil přitom nechvalně známý argument o zcela odlišném typu společnosti, jejíž kulturní rozdílnost a zvláštnost je třeba respektovat (zde míněn fundamentalistický Írán). Máme v živé paměti, že stejně zdůvodňovali západní politikové v sedmdesátých letech svou „reálnou politiku“ vůči sovětskému bloku. Onou prostě jen „odlišnou“ kulturou, kterou bylo třeba respektovat, byl tehdy komunistický systém, z čehož

muselo nutně vyplývat, že my, kteří jsme v tom systému žili, se ve své „kulturní odlišnosti“ cítíme jako ryby ve vodě a není proč se kvůli nám znepokojoval. Bral jsem tuto argumentaci jako osobní urážku.

Je sice pravda, že pomáhat lze jen tomu, kdo si chce pomoci sám; pokud se však politikové chtějí opírat o takový kulhavý argument, když je v jejich zájmu udržet dobré vztahy s lumpy, ať tak proboha činí, když jsou s těmito lumpy mezi čtyřma očima, a nesnaží se jím balamutit veřejné mínění ve vlastní zemi. Argumentace je falešná z několika podstatných důvodů:

1. Není naším posláním neomezeně „respektovat“ jiné „kultury“, protože sami nejsme v civilizačním vzduchu-prázdnou. Máme svou vlastní civilizaci a její hodnoty máme hájit. Musíme dobře zvažovat, jak silné napětí ve vztahu k jiné kultuře nám ještě dovoluje s ní spolupracovat, a jaké už ne.

2. Není jisté, zda respekt k takovým stránkám cizích kultur, jako je například islámský fundamentalismus, není ve skutečnosti urážkou těchto kultur. Jinak řečeno: p. Dlouhý ví starou belu, co má v nějaké cizí kultuře vlastně res-

pektovat, a ani ho to nezajímá, protože jeho uvažování je účelové.

3. Určitý minimální fond potřeb všem lidem společný; existuje teď lidská univerzalita. Úctyhodné rozdíly mezi kulturami spočívají v rozmanitosti forem, jež různé společnosti vytvářejí k uspokojování těchto potřeb. Pokud by nějaká společnost uspokojila nějaké z těchto všelidských potřeb znemožňovala nebo je regulovala způsobem mimořádně krutým, je o společnost zvrhlou, a žádný civilizační respekt nemůže omluvit ani j ani nás.

4. Je zvláštní, že kultury, které prý chceme respektovat, jsou kultury agresivní, které se respektováním naší vlastní kultury nijak nezatežují. Kultury, které by se s námi dobře snesly naopak většinou ve jménu pragmatismu bezohledně ohrožujeme sami.

1. března. - Obrys Československa na mapě mi vždycky připomínal jaké hosi nezvyklého mořského koníka a třebaže jsem nakloněn politicky racionálnímu uvažování, stále si nemohu zabránit v tom, aby mi současný tvar českého státu nepřipomínal onoho přece skutečného koně v znaku Pardubic.

Z deníku nakladatelské redaktorky

EVA SLÁMOVÁ

Vracela jsem se domů přes Náměstí Republiky. Z práce! Na chodníku stál, sotva se držel na nohou, stařík s takovým tím zavěšeným platem na břiše, jak to teď nosí spousta pouličních prodávčů. Měl na něm rozložené losy a roztesaným lístečkem vyvolával: „Nepracujte, máte Turovku!“ Zakroučila jsem hlavou nad tím skvělým heslem – ten na to konečně přišel -, a pak mě zamrazilo. Říkala jsem si v duchu: „Nepracujte, máte Odeon.“

Budu už nejspíš postižená, ale všechno, co kolem sebe vidím a slyším, si dávám do souvislosti s Odeonem. Chodím do zaměstnání, kde nemám práci. Veškeré nevydané překlady leží navržené na neuspořádané hromadě v místnosti šéfredaktorky a mají být uloženy do prádelní kanceláře pod zámek. Škoda, že věci někdy nemají rozum, pomáhaly by nám. Časová nálož v překladu detektivního románu Sue Graftonové *E jako exloze* (rukopis se v Odeonu vádí už druhým rokem, přestože jde o výborný komerční titul) by dávno stačila vzteky vybuchnout a celý Odeon, se vším zamlklým harampádím a malosmyslnými zaměstnanci, by vyletěl do nebe.

Jediná práce, kterou jsme v redakci za poslední měsíc dostali, bylo vypracování seznamu překladatelů a peněžních částek, které jim dlužíme. Kdybychom přj dali výpověď, tak by se z našich uštěvácných mezd mohly zaplatit některé dluhy nejpojistějším autorům. Kdepak, na takové hraní na city nás nikdo nenachytá. Oběť splicet obětí? Dostala by moje květinovou výplatu skutečné Alena Jindrová-Špilarová, které u nás už víc než čtyři roky leží tři překlady? Náš zaměstnavatel, neměl-li pro nás práci a měl-li tyto uštěchlité záměry, by nás měl propustit, nedělal-li to, musí zajistit dobře vědět proč a z jakých důvodů si nás, ne zrovna lacino, vydržuje? Je to jeho starost. Přicházíme ho samozřejmě dost drahó. Do Odeonu stále denně dochází přes sedmdesát zaměstnanců! Na co asi myslí, když jde ráno do práce? Že by bylo marantější najít si zaměstnání, kde se pracuje, a nechat Odeon jeho hlemýžďímu osudu, zanechat ho napospas myším, aby spadl na hlavu ministerstvu kultury a ať si s ním spánebodem dělá, co chce? To by museli aspoň tušit, co se vlastně děje.

V kancelářích s okny na jižní stranu pěstujeme ibisky. Stříháme je a rozsažeme odnože. Říkáme tomu ibisková farma. Ibišek je národní květinou Havajských ostrovů. Dostanou je překladatelé jako část odškodného na znamení, že tu teď máme havaj. Ibiškům i jiným květinám se na Národní třídě 36 na rozstří od knížek dají. Mají tu teď volný prostor. Rostou jak divě a nádherně kvetou. Máme na ně čas a ony nám tu pěčí oplácejí. Pláží se po stolech a spívají po knihovnicích. Přece jen je v tom domě zmaru živoucí naděje. Někde se tu něco nového rodí. Odeon prorůstá zelenými výhonky.

Jedna záležitost v souvislosti s Odeonem šla rychle. Ministerstvo hospodářství zabavilo naši rekreační chatu v Labské u Špindlerova Mlýna a dává ji do veřejné dražby. Rychlá práce. Ještě před měsícem si tam užívali hosté.

Ještěliže se komunikace v Odeonu v posledních letech stále zhoršovala, není v současné době o nic lepší. Informace se k nám dostávají, mnohdy

zkreslené, z druhé ruky, což samozřejmě zvyšuje naši podezřivost. Pánuje ve věci Odeonu jakási schizofrenie. Soudané vedení, které tu už pracuje ve výpovědní lhůbě, nevidí z právního stavu věci jinou cestu, než podnik zavřít, zatímco Ministerstvo kultury s Odeonem v oficiálním stanovisku stále počká.

A co my s tím? Případám si už jako figurka ve vitríně. Jako hadrový paňák, který si chodí sednout do kanceláře, bere telefony a jakékoli informace vyzívaje systlem: „Obraťte se, prosím, na paní šéfredaktorku.“ Jako by nás tla dluhů, neodvádné práce a únavy zbavovala práva o sobě rozhodovat. Necháváme sebou vláčet. Už byl dávno čas dělat si taky nepřátel.

Zašla jsem si do zoologické zahrady. Zvířátka se líně povávají za mřížemi a ohrádkami a na každé kleci je cedulka se jménem jednotlivce nebo instituce, která na jejich chov přispívá. Takhle laicky si představuju grantový systém, který má začít fungovat v české kultuře. Už když jsem se procházela po zoo, líčila jsem svému příteli, jak by to bylo pěkné, kdyby každé odeonské kniha, která čeká netrpělivě na vydání, našla svého sponzora. Unikátní ediční řada *MECENÁŠ*. V románu Johna Irvinga *Modlitba za Owena Meanho* by na titulní straně stálo: *Výroba a distribuce financovaná JUDr. Tomáš Vejnar, soudce městského soudu v Praze, z lásky ke knihám i autorovi. Čtení si to konečně přečti.* A na Katedrále od Raymonda Carvera by bylo: *Vychází zásluhou překladatele Jiřího Hrubého, který vzteky honosí za překlad R. Fulghuma převedl na zaplacení tiskárny v Českém Těšíně. Carvera přeložil ještě před Fulghumem.*

Redakce Odeonu má v tu chvíli ptece jen malý sen. Čhtli bychom urychleně vydat překlady připravené na tento rok, uložené v místnosti pod zámek, a to v koedici s jinými nakladateli, jmenovitě Argem, ERM a Torstem. Tito vydavatelé už z Odeonu několik titulů převzali a zatím se zdá, že navazují na jeho tradici. Je to jediná užitečná práce, kterou můžeme ještě zastat, máme-li oficiálně předstírat, že fungujeme. A nic by nás to nestálo, což je důležité, protože nejsou peníze. Ministerstvo kultury však údajně trvá na zmrazení stavu rukopisů.

Má-li být „privatizace Odeonu dokončena“ (na tuto větu jsem v novinách už doopravdy alergická) v příští sezóně, ještě si počkáme. Rýsuje se mi jedno řešení. (Teď si budu nemístně utahovat.) Nečt se nic dělat, v Odeonu se musí najít nějaký světec, nejlépe mučedník. Na jeho svatočecení přijede do Odeonu papež. A přesně to potřebujeme. Na obnovu historického centra knižní kultury, kterým bude muset papež procházet, bychom mohli od ministra kultury vydyndat nějakou dotaci, jako to přislíbil Olomouci. (Ta Olomouč má ale z pekla štěstí.) Do Odeonu zatím přijede jen bývalý unitářský pastor Robert Fulghum a ten chce naštetit lézt po stromech.

Nevydržel to a ozval se na můj článek Vladimír Justl. To je dobře. Jen ať je takových ohlásí víc. Je to zase z jeho pohledu. Napomíná mě, že konec Odeonu jsme si zaviniili my sami v Odeonu. Hm. A nepsala jsem snad o tom?

Mám před očima takový obraz. Odeon minulosti - dobře zaptažené zvíře, hora masa, která se vltězně valila přes kamenitá pole. Za to už má svůj pomník. A teď - zmrdovaná a zdivočelá bestie, která se nenechala v době svobody ochotit, setřásla ze sebe pět ředitelů a čtyři šéfredaktory a nechala se roztrhat na kusy.

Kolik lidí tu v Odeonu za poslední čtyři roky uskutečňovalo nejrůznějšími způsobem své sny a ambice, své řídicí povinnosti? Kolik vládelci a vládkyně jsme tu poslouchali? Bylo to docela pestré. Co si asi mohou o té škále fleků a stínů myslet. Všichni, co byli v Odeonu v moci, reditelé i šéfredaktori, náměstkové i zástupci šéfredaktorů,

vstoupili v určitým okamžiku do začarovaného kruhu: přestali sdílet své starosti, zájmy a plány se svými zaměstnanci, jako by se zapojili do nějakého tajného společenství. A my nezasměvení jsme je při tom nechali. Taký

jsme jim přestali říkat, co trápí nás. A to byla chyba. Člověk nemá nechávat podezřelé věci spát.

* Abych nepsala jen v jinotajích.

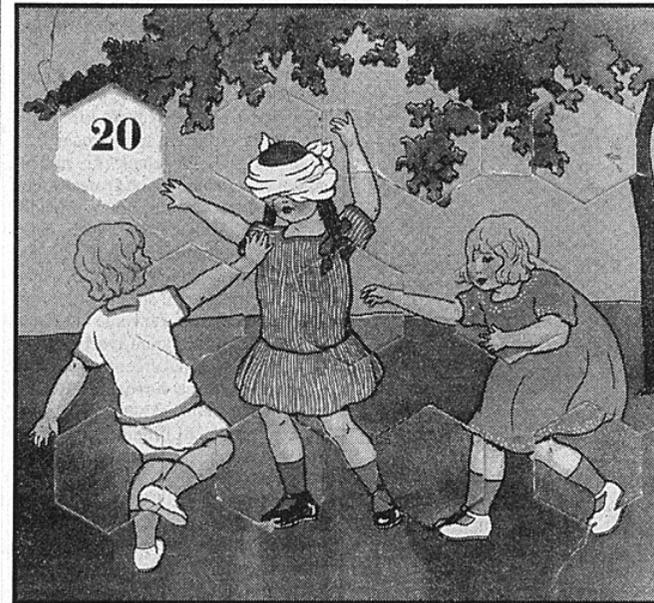

Foto Pavel Hudec. Z MUZEJA HRAČEK Ivana Steigera.

Včera jsme měli setkání s překladateli s vyloučením veřejnosti. Drze se do sálu vecpal jen jeden novinář, ale byl okamžitě vyveden. Ze setkání vyplynulo asi toto: Současná ředitelka Ing. Jarošová funguje v našem nakladatelství jen provizorně, do ničeho nezasaňuje a všechno vyřizuje šéfredaktorka Anička Kareninová. Jako právní poradce z oboru autorského práva byla přizvána naše bývalá ředitelka dr. Anna Kokošková. Její působení v Odeonu se mi líbilo, byla vždycky věcná a říkala věci na rovinu, situaci Odeonu zná dobře, přesto na věcejším setkání nedokázala vystupovat nezaújatě. Pozvaní překladatelé, naši věřitelé, se po setkání rozcházeli spíš zmateni. Mně bylo jasné toto: V Odeonu leží obrovská hromada rukopisů a nejrůznějších zakázek - starých, prošlých, zredigovaných, nezredigovaných, ztracených, na filmech, v korekturách... A tato hromada se dělí na dvě skupiny; o jednu není žádný zájem, tu si mohou překladatelé rozebrat a odnést domů, a o druhou, která je z velké části vázána i autorskými právy, je zájem z více stran.

* Být v Odeonu začíná být vzrušujícím dobrodružstvím. Už se těším na jeho další osud-neosud, jehož jsem, dokud zůstávám v Odeonu, stále ještě i já smutným strůjcem.

6. května 1994

Z deníku spisovatele

(31)

ADOLF BRANALD

/3/

Svádení při červeném osvětlení je dráždivější. Došlo to Markovi, Garibaldimu, toraadorům, Tyskovi, věrobcům klasických rtének i vydavatelům Červených knihoven.

Sláva a smrt

Je námětem výstavy, kterou otevírá Památník národního písemnictví jako pokračování loňského Salona literárních kuriozit. Půjčil jsem na ten loňský Salon dopis Františka Hrubína, kterým mě poctil k mým šedesátinám. Nebyl to ani tak dopis, spíš přátelské říznání, které jsem si jako jubilanti iedesátníci vyměnili. Protože jsme si líbili, že přiznání bude upřímné, nemáhlí jsme se nic předstírat ani co do nřítavice nebo rukopisu.

Váženy pane spisovatele! celý život sem toužil stát se spisovatelem. Z víceletého pŕehyto fotokopiji příkladám vzname, ŕe to nešlo. Taký to ukazuje nespravedlivost buržoazně Republiky, ŕsem vnukem ŕedníka, synáčkove Ľepšho puvoda zobaly rozinky. Ale vŕi ŕsem bouřeznary a tak jsem hledal šetlŕjak ŕygle ať sem se konečně veřel do elity. Osobne sem poznal mnoho ministrů a prezidentů a malirů Ľ zpěvák a sochařů. Dnes platim za umjelce a mám taký moc titulu. Ale šechno mi skládali řena a děti a neť em je měl razne přítelkyně od Spirákůh a Vocíklůch. Za uplatke a taký w psaly za rivo nákej Popk Hora, neťm co ten byl, snad výběřel od plynu, Ľ nákej Jarda Zajřra, nevim co tam byl, vřdno možná, byl tam porad. Ženě Ľ dětem neplatim zato nic, protože honorary dou rovnou do domácí kasy, ŕe teď si nevim rady se sebou. Slibil em Národní kaplyčce Zlate, ŕe přelořim Citrano. Je to hra. Ale řena je zastaneká vnučkou a děti takí stávajou a tak se obracim páne Spisovatele na vás jestli byste nebyl tak laskav Ľ nepomohl mi. Napsal to nákej Rováh, ale bude to asi myla, asi sem patně zastek, jakživo není takove řeno. Nebuďte io ten Hostáň, ten Elity a buďi přej na Sportlívě. Kdyřyste io vyřerli, tak děkaj. Slib Ľ přej sam dobrý, ale protože spisujou věřtjoun strojově, nevim jak se vám Páne branald, bude čísti. Já bych tomu umu řevitůvků zaplatil, jestli má potěže, aby moje měno co sem si vydobíl ŕylo zachráněno. Buda Vám Ľ Vaří rovině Veleckně váčeny a Zaplat Pan ŕůh Váš o dikřeknost prosieť Frantiek Hrubín.

řantisku, tak tohle jsem nedořzel.

ř á vim, že se budeš na mě zlobit, ale vysílám na lidi, co Tě mají rádi. Pro řá to byla recess, pro ně je to jako řvŕj ŕsměv. Proto jsem ten dopis v Pařátniku vystavil. A teď zas něco po řbe: když bylo po výstavě, volala mě řportérka, podle hlávu mladá, dýchvř vá řlovku. Jméno nic neřkalo, řasosř obleduplně zamilčim. Žádala mě rozhovor. O Tobě. Upoutal přř ji na alona Tvŕj dopis a řáda by znala podobnosti. Jak to s tím Tvřim psaním ŕylo. Že Hora a Seifert, to je pravřřpodobně, ale že pání a děti? Opravřř Co je to v řpŕrkůh a kdo je Hostáň. Řekł jsem jí, že Hostáň je spisovřtel dětských kniřek, narozen 1898, řměl nevim kdy, z díla Obrázková říha o panu prezidentu Osvohoditeli, řřva naše potřebim. Jak byl zvolen lement Gotwald prezidentem a Ryřř Ľ z vřchoda. Víc jsem jí neřekl, rozhovoru nedošlo. Kdo by řekl, jak řaslivě náředky mohou mít jednou řeš nevimě řrátky, když už dnes - asi n dopis do Památníku nedám...

řejně jsme neměli co hrát, řekl pan Ianvel z Théâtre-Français, když dal obespierre zařknout herce. Vhodná řeřa pro zřachované nakladatele

i redaktory opouřtějící své starě postoř. Možná i pro spisovatele.

Vracej se nám Forsytové.

Jako Tři muřketři po dvaceti - nebo po kolika je to letech? Zestřli jsme my, nebo oni? Tenkrát vpadli jako Amazonka do ukázněného povodi řocialistického řerálu. Stranický vřklad byl jednoznačný. Meziřlidské vřztahy v řahnřvajícím kapitalismu. Nebyl to asi vřklad moc přesvědčující, neboť hrdinové, včetně padoucha Snamese a opilec Montyho, získávali sympatie veřejnosti. Českě řeny a muži, dokonce i děti, usedali nedočkavě k televizi, aby nepřiřli ani o minutu, a pání kadětnici ze známě officiny umělců na Národní třídě, vedle Metra, dali si jměna po rozvřteném klanu Forsytů. Mladý Jolyon řtrhal řřhro Bředěcků, starý Jolyon pana řtěpnka, Kamil Lhoták našel zařbřen v Soamesovi a o mě pečoval Timothy, nejstarřř, na Guy Fawkes Day mu bude sto. Dnes jsem namalisaněři, nadřšen pomnilo, ale okouzleni ze vzpomŕinky trřvá.

Obec a ministr

mi nedají spát. Pořád myřlim na ten řmřřřř řinnosti. Jaký kdy byl, jaký je a jaký by měl být, aby byl řřřř dneřnímu stavu společenskému, kulturněmu, ekonomickému na jedně - a pořtu řlenřva, jeho pořtebám duchovním i řelenřm na druhé straně. Literární Parnas? Něco jako odbory? Spolek reprezentanční? Vřběrový, nebo masový? Mluvěč národa? Demokracie? Nezezisková organizace? Pořnik vřřčleněný? Vřsechno dohromady, jakýř mřxed - pickles, jsme si užili v rozřlých vřřich. Príměří je posláni, ale vřdy bylo přřpřřsobeno době. A protože nás zařadřli do podnikatelského oboru, nabřzi se myřlenka zalořit řtruzenř podnikatelů v literatě; vřhledem k početnosti řlenřva neřlepe akciovou společnost. ř nakladatelsřim, řiskárnou, krěřmy, agenturou pro zastoupenř literatury doma i v cizině. řto zde už bylo, ovšem pod patronací a k prospěchu strany a vřdy. Proto nemohl projekt před soudem dějin obstát. Ekonomicky položený projekt by musel vřřit ze souřže, přeseda a vřborby nemuseli makkat jako donad pro řest a slávu, byli by honorováni, ale odpovídali by za rentabilitu statkem i hřdem. Pane Bože, řim jsem starřř, tím rychleř zřřřřim mládě ideály - ale jak jinak, když vřdim, že dnes už ani kuře zařdmo nehrábe.

Na porském trhu

Důvěrně známá melodie, mámivá jako purpura, zmocnila se mě při vřstupu do paláce a provřžela mě po celém řvřřem kniřním veletřhu. Kdysi jsem tou melodii podkřesloval - jako skřřitý pianista - přběhy němých princezen řřřřřněho plátna. Vřznam se tak trochu v máměni, melodič Ľ kniřkách, a přece hledám slova, aby řh třeřé vyřřřli pořity, jaké jsem ten pãtek prořřival. Bazar hrál všemř barvami, karavana se valila velřlouřm křokem od řakádlka k řakádlu a já měl dost řasu číst jim z očř. řsou stále ještě vyřřládři, jsou stále lačnř, akřovis jde už o řtvřř bazar a mohli by být toho neřřřřřvřřřřřho, neřladřřho, nejneřřřřřho, neřkrvavřřřho přejeden. Nejsou. Mohli by už vřbřrat jen z opravdových literárních delikates, ale já jim řtu z očř tajná přřni, touhu po řásc a řřčinnu, řtu jim tapání mezi vřřou postmoderních apořtolů a vřřrobů zázraků a satamistů, zejména pak až roztořeně dychř po literárních intemperiejch, po přřřřřřch politiků, po řertovných řřřvotech herců a skandálčch hvězđ a princezen. Čhtějí se bát, potřřraj tak strach. Čhtějí se neřvedně mlouvat, kdo by neřhtěl. K dětem se konečně prodal Disney. K ženám se skláněřř kuchařky všech národů. Jedinci, kteřř předřřtraj neřřřem, ba misy už opořřřřeni, touži po experimentu. A pořád jsou ještě takovř, co si vřbřraj kniřku jako přřitele na pustý ostrov. Těm, kdo takove kniřky piřř, překládají, vydávajř, řem řřřim palce ať do jejich posledních kalhot, neboť zřřra může z nich být princ i řhufas. Z kojřř prvň cenově řkupiny voni káva. V druhé se stydlivě řřř na řailřku sušenky. U řřřřváků se perřř vřno. Nakladatelské muezinky řákej k nářku kniřek, co zbyly na ořec, za dvě, za pět, za deset na řřř. Něko se zoufale snařř nahnat lidi k stánku deřhovkou, trumpety peřrou do Ketřlybeho a karavana jde dál, ne snad rovnou do pouřte, ale přece jen do mlhavého neznáma. řinnerřř je

Kamil Lhoták, Návrh známky z historie československých motocyklů, 1975

znám: rychlý obrat, rychlý zisk, aspoň ke krytř úroků z úvěřř. Nejinak vznikala kultura už od Sumeru. Ta falešná doplácěla na tu pravou hmotně, ta

pravá na falešnou mravně. Hlavně že lidi pořád ještě řtou. Že v sobě nesou souvislost vědomř Ľ pudy Guttenbergovy galaxie.

Z deníku spisovatele (34)

•••••
JOSEF ŠKVORECKÝ
 / 1 /

Když jsem po válce, zachvácen čtenářskou vášní mládí, bez ladu a skladu konzumoval americké a sovětské válečné romány, všiml jsem si divné věci. Americké léčily hrůzu ozbrojeného konfliktu, sovětské jeho slávu. Dnes je vysvětlená té dichotomie snadné, ale já tenkrát, po kuriózních cestičkách vědecky netrénovaného myšlení, dospěl k formulaci čehosi, co jsem nazval **Teorie zániku**. Vlastním dosud zchátralý nápis toho nesmyslu. Nesmysl měl však poměrně racionální jádro.

Chtěl jsem tehdy studovat paleontologii, ale jako většinu mladých lidí nezvážovala mě ani tak věda jako film o King Kongovi, který stál na počátku evoluce vyvrcholivší zatím Spielbergovým **Jurským parkem**. Přesto jsem se donutil přeláskovat Darwina **O původu druhů** a originálně a v něm jsem našel magickou větu: *Vývoj se (někdy) obrací k určité vyhraněné linii a probíhá po ní tak daleko, až ji přivede ad absurdum. Vznikají pak tvorové existence neschopní, kteří vymírají.* A v bibli paleontologických učedníků té doby, v **Divech pravěta** doc. dr. Josefa Augusty, jsem se dočetl o zákonu o přespecializaci amerického paleontologa 19. století Copsa. Je shrnut do věty: *Jednostranný vývoj v určitém směru, nadměrná velikost, hypertrofické vytváření nebo nadměrná diferenciací určitých ústrojí se stávají nositeli obyčejné záhuby a vedou zpravidla k jeho zániku.* Zákon se obvykle demonstroval na přebujelém pancéřování stegosaurů, které omezilo jejich mobilitu, na zkoordinovaním dvojným mozku obrovských bryozosaurů (jeden v hlavě, druhý v zadku) apod.

Jakým propadivým myšlenkovým procesem jsem dospěl k aplikaci amerického zákona na sovětské romány, těžko říct. Ale moje teorie vypadala asi takhle: lidská mysl má tři schopnosti, rozumovou, citovou a volní. V rozumové části došlo jasně k *hypertrofickému vytváření*, kdežto složky citová a volní darwinické evoluci jaksi unikly. Dnesními lidmi cloumají stejné emoce jako troglodytem; ovšem *homo sapiens* (člověk *rozumný*), chce-li si vylít vztek na bližních, má k dispozici mnohem účinnější prostředky - plody rozumového vývoje -, než byl kyj člověka jeskynního. Přitom rozum, který moderní technologií vytvořili, je zcela jasně ve službách emocí, nikoli naopak. A vůle není služkou rozumu, ale citů.

V tomto mém pitoreskním literárně-vědeckém pojednání jsem dospěl k závěru, že sovětský román, vzor svému nezdočnému optimismu, je mnohem dekadentnější než americký. Ten v podstatě varuje proti technologickému zuření, kdežto román sovětský takové zuření glorifikuje. Rozdíl mezi válkami spravedlivými (jako byla válka s Hitlerem) a nespravedlivými je implicitně obsažen i v jankeských románech, avšak dekadence je v akcentování: buď hrůzy, nebo ušlechtilé slávy masového mordu. A jak bylo tehdy, po Hirošimě, módní, zakončil jsem spis chmurným proroctvím, že atomová puma, plod rozumové činnosti, poslušná neměnných emocí, je *elementem záhubným, který povede k zániku lidstva.*

odlišené mozky: starý, který máme společný s plazy, mladší, jež jsme zdědili od primitivních savců, a nový, neocortex, specifický lidské sídlo rozumu. *Kdežto antediluvních struktur v jádře našeho mozku, píše Koesler, které kontroloují instinkty, vádné a biologické pudy, se sotva dotkly hbité prsty evoluce, neocortex hominidů za posledních pát milionu let zmohutněl výbušným tempem, jež nemá v historii evoluce precedens - takže jej někteří anatomové srovnávají s růstem zhoubného nádoru.* Navíc - jak je to u jiných živočišných orgánů obvyklé - starší struktury se nevyvinuly v mladší, nýbrž mladší vznikly superimpozicí neocortexu na předchozí struktury s tím následkem, že mezi novým a starým mozkem nedošlo k dostatečné koordinaci a kontrola neocortexu nad starým mozkem je nedostačující.

Ať už se komu lépe líbí elegantní věda, nebo zkratové myšlení kandidáta múz, jenž omylem zabloudiv do pravěku, jedno se mi zdá jisté: bláznivou hypotézu vynikajícím způsobem potvrdily a neustále potvrzují dějiny tohoto století.

*

Mezi symboly Ameriky, kdysi zlé, teď spíše jen nekulturní, se velice dobře vyjímají dva zlaté oblouky nad červenobíle dekorovanými prodejny McDonaldových karbanátků, známých jako hamburgy. Nedávno si na tu amerikanizaci českých kulinárních zvyklostí stěžoval v tomto listě Ludvík Vaculík, jehož malý syn podlehl touze po zaplastikovaných pokrmech.

Nechut k americkému jídelnímu standardu má jistou literární tradici. Na jejím začátku stojí asi Henry Miller, kterého požívatiní, jimž chuť musí dodat teprve *kondimenty*, přisády servované zvlášť, vypudily do Paříže. Ludvíkův nárek má tedy renovanou předchůdce. Patří však k malým ironickým dějin, že tuhle americkou nechutnost rozšířil po světě stoprocentní Čech, Ray Kroc z Chicaga.

Příběh tohoto Čecha je skrzskrz americký. Dědeček padl v nějaké rakouské vojně, v osmdesátých letech minulého století přivezla energická babička své čtyři děti do Chicaga. Rayliv tatínek se vzmožil, ne však moc. Jeho syn Ray, který až do smrti pro svou národnost s oblibou používal hanlivého *Bohunk*, jimž Čechy drždili čístoprevní Anglosasové, se vzmožil víc než hodně. Kolik měl na kontě, když umřel, nevím, ale jen na charitativní účely rozdál v roce své smrti 7,5 milionu dolarů. Předtím však, než zakorneroval business s hamburgy, prošel kariérou charakteristickou pro Američany našeho století. Jako Hemingway se v šestnácti (předstíral, že je mu sedmáct) přihlásil jako fidič ambulance na evropskou frontu, po válce hrál na piano v různých jazzových kapelách a nakonec začal prodávat tehdejší novinky: papírové šálky na pivo a multimixéry na mléčné koktejly.

Na jedné obchodní cestě Kalifornií zašel na oběd do krámu bratří McDonaldů, kteří vyráběli hamburgy. Nejc ze všeho zaujal Kroce čistotu zářící záchodek, potom ekonomický způsob, jimž bratři pracovali, aby nic nepřišlo nazmar, a konečně láce: za pouhý čtvrták se u nich člověk najedl hamburga a mísy smažených brambůrků.

Nabídl jim tedy partnerství, skotštil bratři přijali, ale na riskantní velkopodnikání, které měl na mysli Ray Kroc, nevěřili. Historie Krocova zápasu s jejich konzervativními metodami je dlouhá a složitá, nakonec však - za velké peníze - od nich odkoupil všechno od zlatých oblouků přes červenobíle uniformované prodavače až po jméno firmy, a tak dnes kaží kulinární vkus dětí nejen v nekulturním Kalamazoo, ale i v Praze, v Moskvě a v Tymbuktu.

*

Moje máti zemřela v padesáti. Zabil ji vysoký krevní tlak, na který v roce 1947 nebyly ještě žádné medikamenty. Mně v Kanadě naměřili zvýšený tlak, když mi bylo právě padesát. Jenomže mezitím vyvinuly západní farmaceutické společnosti celou řadu prostředků na snižování hypertenze. Díky jejich nadměrným ziskům jsem dosud naživu, ačkoliv je mi už bezmála sedmdesát.

A vůbec neznám jméno člověka, jenž první tu medicínu vymyslel, ani jména pozdějších badatelů, kteří ji zlepšili. Odborníci to jistě vědí - ale široká veřejnost? Na Torontské univerzitě máme ve vstupní hale lékařské fakulty bronzovou bustu Sira Fredericka Granta Bantina. Jak asi mnoho lidí, pokud to nejsou lékaři, ví, kdo byl Fred Banting? Kolik desítek milionů životů zachránil od své smrti (v pouhých padesáti letech), nespočítal nikdo. Objevil inzulín.

Člověk se neubrání srovnání s gigantickou slávou rockových hvězd a vůbec umělců, úrovně často pochybné a mnohdy nepochybně mizerného charakteru. Také se světovou slávou velkých vrahů historie. Ti - jenom v tomhle století - povraždili možná víc lidí, než kolik jich Fred Banting stihl zachránit.

Z deníku spisovatele (35)

JOSEF ŠKVORECKÝ
/2/

Někde jsem četl, že když umíral Šalda, našly se v jeho pracovně nerozeřezané knihy (tehdy bylo vydávání nerozeřezaných brožovaných knih běžné), které však mistr přesto recenzoval. Je to možná jenom zlomyslná pomluva, historika však podtrhuje běžný jev: Z povahy recenzentství vyplývá, že se dělá narychlo, a tedy často povrchně. Právě proto se však z recenzí člověk o leccems poučí.

Těba že slova jsou potuleni zrádci. Nevím, je-li vhodné deminutivum knížka, jehož např. použil Pavel Kosatík v recenzi mého téměř čtyřsetstránkového románu *Nevěsta z Texasu* (Mladá fronta Dnes - citováno v LiN), a zda je nevíteví spis jako hodnocení než jako popis.

Snad se ale jenom příliš nezabýval výběrem slov. Z dalšího citátu se mi nabízí otázka, jak moc se recenzent zabýval celým románem: *Vypravujete-li dlouho, začnete se opakovat, a J. Š. se ve svém x-tém románu opakuje: stejnou metodu nelineárního, kolážového psaní použil už třeba v Inženýru lidských duší, tam taky nechal vyprávět příběh univerzitním profesorem. I tady je to psaní o psaní, i tady ukazuje autor sečtělou - čtenář by však místo erudice radši vychutnával literaturu...*

Já vím, že recenzent tísňený redakční uzávěrkou obvykle o napsaném moc nepřemýšlí a stejně malou soustředěnost na text předpokládá i u čtenářů novin, kde recenze vyjde. Snad ale mají noviny korektory, kteří nechtají jen přeskupit, ale taky neobjevují nepřesnosti. Formulace *tam taky nechal příběh vyprávět univerzitním profesorem* logicky znamená, že *Nevěsta z Texasu* vypravuje univerzitní profesor. V jistém smyslu je to pravda, neboť strojný inženýr já nejsem, ale tak to recenzent asi nemyslel. Co to však znamená? Ze knihu přečetl žavesem? Ze Lorraine Tracyové přisoudil zaměstnaní jejího manžela? I tak ovšem spisovatelka Lorraine vypravuje pouze necelou pětinu románu (76 z 363 stran) a jenom dost málo Lorrainových stránek je o psaní románů. Takže, myslím, se dobře nedá říct, že *Nevěsta je psaní o psaní*.

A dále (1) *tady ukazuje autor sečtělou - čtenář by však místo erudice radši vychutnával literaturu*. „Ukazovat sečtělou“ je v souvislostech recenze jasně pejorativní a nabízí se jiná otázka: lze historický román psát bez sečtělosti, a tedy bez erudice? Snad lze, ale já nevím jak.

Čtenář, který by radši vychutnával literaturu, znamená, že *Nevěsta z Texasu* literárním gurmánům stravu vhodnou k zažívání neposkytuje. Možná by místo kulturní metafory byla vhodnější argumentace literární. Recenzent zde však patrně naráží na konstatování, že se ve svém románu opakuj(u), protože jsem použil stejnou metodu nelineárního vyprávění jako v předchozích knihách. Pamětníku, jako jsem já sám, to připomíná zásady socialistického realismu, jenom postavené marxisticky řečeno, z nouze na hlavu. Před lety se zdáovalo, že hlavní - u extrémních teoretiků naprosto rozhodující - je obsah; forma má důležitost druhotnou, u radikálů zanedbatelnou. Protože „obsah“ *Nevěsty* je prokazatelně jiná káva než

Tohle však není polemika. To je ve mně, spisovatel, ten profesor.

* K lékům: na počátku osmdesátých let mě požádala jedna americká firma, abych pro ně napsal článek o zdravotnické péči v komunistickém Československu. Bránila se totiž politickým tendencím radikálně zkrátit ochranou lhůtu farmaceutických patentů. Když patent vyprší, může, pod jiným jménem, kdokoliv vyrábět tzv. *generic drugs*, tj. léky jednoduše opajcované rozbořením léku původního.

Návrhy na zkrácení lhůty podávali levicoví politici, a jak to takoví gentlemani mají ve zvyku, motivace byla lidumilná: generické léky jsou totiž podstatně lacinější než léky původní. Skutečná motivace, jak to v takových případech obvykle bývá, byla ovšem ideologická: poškodit americké výrobce, neboť ti jsou součástí zlé Ameriky.

A jak to takoví gentlemani mají rovněž ve zvyku, o zdůvodnění zákonů o patentech se nešifili, ačkoliv ta jsou logická a snadno pochopitelná. Společnosti totiž do výzkumu investují miliony - dnes v průměru 250 milionů dolarů na výzkum jediného léku - a aby se jim investice vrátila a aby měly (nadměrný? zasloužený?) zisk, potřebují ten monopol.

Samozřejmě jsou taky příliš ziskuchtiví výrobci, kteří na dlouhé patentové lhůte nezájem vyvíjejí. Ani výrobce generických léků nevede ovšem charitas, nýbrž dobrý kšeft. Zde se tedy hodí americký pragmatismus: radikálně zkrátit lhůtu a prostý lid si bude moct dovolit víc prášků. Ovšem když společnosti, jež plátní výzkum, na výzkumu prodělají, moc výzkumu nebudou. Následkem toho nebudou ani nové prášky a vysoký tlak se bude i nadále léčit příkladám piyvic.

Tohle všechno je abeceda a nemělo by cenu o tom psát. Jako materiál pro článek mi však tehdy ta americká společnost poskytla statistiky UNESCa o vyvíjení nových léků od druhé světové války do konce sedmdesátých let. Nevím, jestli jsem se nepřehlédl, ale marně jsem mezi těmi spoustami antibiotik, antihypertenzních léků, analgetik, hormonálních preparátů, prostředků proti žaludečním vředům atd., atd., jak je na trh chrlily západní firmy, hledal příspěvek, byt sebeskromnější, výzkumných ústavů v zemích bývalého moskevského impéria.

Snad je to tím, jak říká můj přítel MUDr. Fodor, že farmaceutický průmysl kapitalismu není pohaněn láskou k trpícímu lidstvu, ale touhou po penězích. Tím se liší od různých totalitních systémů, kde všechno je motivováno láskou, a kde štěstí, zdraví a blahobyť obyvatelstva jsou dokonce nařizovány zákonem a kontrolovány bezpečnostními složkami.

* Navštívil jsem jednu přítelkyni matematicku v Cedar Rapids. Měla u sebe na návštěvě maminku z Československa. Telefonem mě varovala, že maminka je člověk zvláštního ražení: vítala sovětské tanky (nikoli v roce 1945) tak náruživě, že místní lékárník se jí pokusil otrávit vhodně namíchaným sirupem proti kašli. Konverzoval jsem proto se starou paní obezřetně, ne že bych se bál výměny názorů, neboť to bylo v Cedrových Rápicích, nikoli v Dobřichovicích, ale protože mám takovou špatnou vlastnost: uvádí mě do rozpáku uvádět do rozpáku jiné lidi. Tak jsem jí položil okřídlenou otázku - ovšem česky - kterou anglicky slyší cizinec na každé party: „Jak se vám v Americe líbí?“ Stará paní pronesla bonmot hodný, co do hloubky a významové rezonance, Chandlera, Formana, Oscara Wilda, you name them: „Inu, pro nadané lidi, jako je naše Míluška, je to v Americe lepší. Pro jiné lidi je to zas lepší v Československu.“

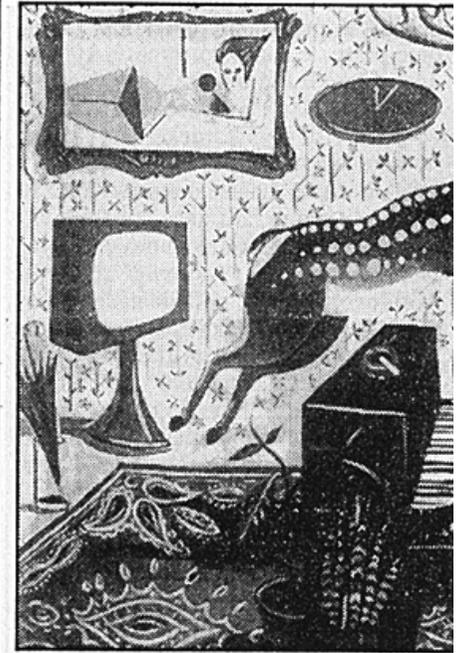
*

rozhlásili jsme tehdejšími „kanály“ v Praze, že hodláme vydávat díla, jimž se o něco později začalo říkat „ineditní“ - ovšem pouze se souhlasem autorů. Nechtěli jsme si vzít na svědomí jejich, eufemisticky řečeno, potíže po případném vydání u nás. A tehdy, zatímco jiní ještě váhali, přihlásil se nám Karel Pecka.

Rukopis dorazil v podobě fotofilmu, vyrobeného amatérsky v koupelně Karlovým spolumuklem, bratrem mé ženy, nakladatelky. Bez speciálního *readera*, optického přístroje na luštění takových špionážních dokumentů, se to nedalo číst, tak jsem ve fotozávodě na Queen Street West objednal zvěššeniny. Vznikly velké černé plachty pokryté bílým písmem a z těch se složelo.

Později se ilegální komunikace zdokonalila a rukopisy k nám přicházely jako skutečné rukopisy. Ale ten první vypadal takhle. Nad korekturami jsme taky dostali nápad použít na obálku *Štěpení* obrazu Ladislava Guderny, jenž tehdy ještě žil v Torontu, kde děsil kupce krajinek s karibú pod měsícem v úplňku (místní varianta zelených luk, břížek a pasoucích se krav) v Kanadě málo známým surrealismem. Z toho nápadu se vyvinula idea udělat z obálek našich knih galerii českého a slovenského výtvarného umění v exilu, což ovšem nemá s Peckou už nic společného.

Pár výtisků jsme propašovali švagrovi, estébáky tehdy z Prahy do Toronta ještě nevypuzenému, a ten je

Milan Kunc, *Interiér*, 1983, akryl

v pivnici U Pešků pod stolem předal autorovi. Jako vyhnanec mi později vyprávěl, že tak zazářit štěstím, jako zazářil Karel Pecka, když držel v ruce naše vydání, viděl jen svou pětiletou dceru Barborku, když k narozeninám dostala chodící pannu v miniživotní velikosti. Přirozeně to polechtalo naši ješitnost.

S hodnotami románu *Štěpení* nemá tahle vzpomínka přirozeně nic společného. Vlastně nevím, proč jsem to napsal.

se ovšem někdy dá pochopit jenom z kontextu doby. Pouze kdo zažil utopické žvásty o odstranění vši nerovnosti mezi lidmi, si vzpomene, jak provokativně znělo Milošovo konstatování, týkající se jeho filmů, že jsou nerovnosti, které sebespravedlivější systém neodstraní: že někdo je chytrý a jiný hloupý, někdo krásný a druhý ošklivý. Dnes to zní - řečeno současnou frází - jako nic moc. Ale když si to tehdy přečetl partajní ideolog, udělal za to Milošovi čárku, nemluvě o tajemníkovi, jenž za své postavení rovnějšího mezi rovnými sotva vděčil intelektu a málokdy kráse. Mělo to taky hodnotu zmrazující připomínky umělcům, kteří se utrhlí ze řetězu skutečnosti, a nebyli proto s to stvořit krásu, jako jsou **Lásky jedné plavovlásky**, i kdyby se - abych citoval Antonína Dvořáka - posrali.

Pro motto ke scénáři **Černého Petra** (viz knihu **3 1/2**, Praha 1965) si Miloš vybral pozorování Dannyho Smifického: *Najednou mi napadlo, že bych měl myslet na Irenu, když ji miluju. Tak jsem na ni začal myslet. Ze začátku mi to nešlo, tak jsem si vzpomněl, jak jsem jí nedávno v lázních viděl na nádra, a už mi to šlo. V pojmosloví tehdejší literární vědy to byl „nechutný“ nebo snad „buržoazní natura-*

lismus“. Nikoli na oplátku, ale kvůli promluvení z duše jsem si pro **Prima sezónu** za jedno z mott zvolil jiný Milošův **wisecrack**: *...čekají od každého, že nová práce bude k nepoznání nová. To nejde. Člověk celý život vypráví v různých obměnách jedno a totéž. Není to možná pozorování ojedinelé - Evelyn Waugh říkal něco podobného a patrně i jiní - ale jako je připomínka o vrozené nerovnosti korektivem funkcionářských snů, tak je tohle rukavicí hozenou do tváře uvažovatelů o stálém experimentování, o hodnotách tkvících výlučně v novátorství a o jiných permanentních revolucích. Vždycky si nad tím vzpomenu na myšlenku jiného mistra **wisecracků**, Raymonda Chandlera, o tom, jak diváci na tribuně znají pravidla fotbalu stejně dobře jako hráči na hřišti. Ale je něco jiného na fotbal se dívat a fotbal hrát.*

Milošovy paměti **Turnaround** uzavírá smutný příběh, který obsahuje to, co Formana dělá Formanem: všimnout si něčeho běžného a pak to zasadit, jak říkal Poe, do nových, tj. neotřelých souvislostí. Měl to být nový film o mladíkovi silně trpícím nadměrnou nadváhou (nadhmotností?), jenž se dozví o japonském národním sportu sumo, zápasech tloušťků. V amerických sportech nemá mladý tlustoch

naději - ta mu najednou zasvitne až v zemi za Pacifikem. Projekt filmu ztroskotál na překážkách podobných těm, jež zformuloval soudruh Vojtěch Trapl po prvním promítání **Černého Petra** pro kritiky ve Filmovém klubu. Forman si prý pro svůj film zálučně vybral hocha sice z dělnické třídy, ale z netypické dělnické třídy - v podstatě tajného v hokynářství -, a tím potutelným procesem vlastně dělnickou třídu zesměšnil. Film **Hell Camp** zakousli podobní ideologové.

Smutný příběh pak na poslední stránce ústí v pasáž, kde Miloš opět mluví nejenom za sebe: *V mém životě se najednou objevila zvláštní věc. Jdu v davu po newyorské ulici a každý obličej, který spatřím, je někdo, koho jsem kdysi znal, každá náhodně zaslechnutá fráze zní povědomě, každá voňavka mi připomene nějakou ženu, s níž jsem kdysi něco měl. Začtu se do nového scénáře a po deseti patnácti stránkách si vzpomenu na zbytek příběhu. Přemáhá snad moje paměť mou představivost? Možná že představivost je tak jako tak jen schopnost mláde, snad pouze nahrazuje nedostatek zkušenosti.*

A to je příběh smutnější než ten o tlustém Američanovi. Jenom Forman to umí tak říct, ačkoliv není spisovatel.

Z deníku spisovatele (38)

MIROSLAV ZIKMUND

/ 1 /

8. 3. 1994 (to se slavíval MDŽ), úterý

Deset dopis od Ludvíka Vaculky. Ozve se ti fotograf jménem Meister, vyletchni ho. Na výstavu fotografií interiérů českých spisovatelů, jež bude zahájena v měsíci akce Praha v Mnichově, vyletádává rázovitě prostředí, ukazující osobnost obyvatele. Moje rázovitě je, ale zajímavé jsou na něm jen obrazy Vlastimila Beneše. Vím: patřil by sem i Jirka Hanzelka, ale po rad, hodí-li se tam jet. A nesouhlasím s tím, že bez něho ty nepůjdeš; šels do Austrálie a ještě miníš jet do nějaké řiti, jen pro zážek do dřeva...

Ještě na MDŽ jsem poděkoval. A Austrálie? Jen pro zážek do dřeva? Tož to se mýlíš, zážeky do cestovatelské hole dělám jenom u zemí panenských, ne už jednou načatých. Já do té Austrálie vyrazím znovu 31. máje, lákají mě tam Franta Popovský a Dědůž Chalupka alias Jirka Chalupka, kurátor darwinského muzea. V oblasti Arnhemské země objevil nově jeskyně a převisy se skalními malbami aborigines, v červnu bychom tam měli jako saramčata skákat helikoptérou od jedné lokality k druhé a objevovat další, neznámé. Tábořit budeme v jakýchsi glóu bez kotevních kolíků, protože ve skalnatém terénu se tam nedají zatloukat... Ostatní si povíne na svatého Josefa v Brně.

20. 3. 1994, neděle

Přišu to brzo ráno na viklavém stolečku pokoje 119 hotelu Kozák v tiché brněnské uličce s poetickým názvem Mozolky. Včera jsme v Mahenově vile měli archivní kvartál, ctíme leitovou tradici spisovatelů disidentů z dob, kdy nám byli v patách estébáci. Už se nerozděluje třikrát dvanáct kopíí příspěvků pro Obsah, už nekoleje papírek s datem a místem příští schůzky, který pak shodí nad zapalovačem nebo se spláchně. Jsou tu jiné starosti. Třeba s přemístěním archivu Československého dokumentačního střediska ze Scheinfeldu tak, aby byl přístupný tadý, u nás, doma. Ale kde? Kdo uhradí stěhování a pak jeho údržbu, nájemné? Ministr kultury má všeho všudy dva miliony na dotace časopisů, které si na sebe pochopitelně nemohou vydělat. Dva miliony v době, kdy televizní a tisk jsou plně údajů o pětimiliardovém daňovém úniku z distribuce topné nafty...

O pěstávce přišel Ludvík. Měl bys, Mírku, poslat z Austrálie do Literárek svůj deník. Vlastně jsi ideální případ, deník si přeš furt, nebude to práce navíc. - A to si myslíš, že do té tramárie budu vedle videokamery tahat ještě psací stroj? - Však nemusíš, můžeš psát jen tak, rukou.

Uvažuju o tom cestou k Chalupkovým do Rečkovic tramvaj číslo osmnáct. Dědůž Chalupka tam má bratra Jana, zubního lékaře. Po telefonu jsem ho poprosil, jestli by mohl vyhledat některé bráškovy fotky, jak ještě neměl plnovous. Když jsme se za Jirím předloni chystali ze Sydney do Darwinu, zeptal se Franta Popovský do telefonu: A jak se poznáme? - Krakonoš, pravil hlas z dvanácté jižní rovnoběžky v severní Austrálii. A taky že jo - z letištního kolotoče jsme vyzvedli zavazadla, prošli do haly, rozhlédli se - a v ústřety nám kráčel Krakonoš, plnovous po pás. Už mohl le neviděl nůžky. Nejpěknější pohled byl na Jirku pokaždé, když vystupoval z helikoptéry, fučel z jejich lůt mu omotával hlavu a krk - učiněný svatý Petr před nebeskou bránou, když na něj naráž dechné dav uchazečů o dověky azyl.

22. 4. 1994, pátek

Pro australské vízum musím do Vídně. S výjimkou Novozélandů ho musí mít každý návštěvník, Američany nevyjímaje. Předloni to bylo jednodušší: Australané otevřeli ambasádu v Čínské ulici v Dejvicích, volně novotou. Ale asi se jim nevyplatila. Než jsem se v srpnu z Austrálie vrátil, už úřad zrušili, prý z úsporných důvodů. Napsal jsem tehdy článek Modrý Mauritius, vyšel v něm, proč mně, Jirku Hanzelkovi a ostatním dvěma členům naší asijské výpravy Australané v dvašedesátém víza odmítli, přeložil jsem to do angličtiny a dal přečíst konzulovi. Zasmál se, vízum dal vystavit na počkání - a nechtete vícerázové? zeptal se, to pro případ, že byste si odskočili na Nový Zéland a nechtěl pak ztrácet čas žádostí o další vstup...

V autobusu Zlín - Vídeň vzpomínám, že je to přesně 47 let, co jsme s tatičkou 87 startovali do Afriky. A 35 let, co jsme si to na pět a půl let namířili do Asie.

Australané ve Vídní jsou stejně velkorysí jako předloni v Praze. Požádal jsem o vízum na tři měsíce, dali na rok, opět vícerázové. Ale: nesmíš tam požádat o stálý pobyt; nesmíš se tam ucházet o práci; nesmíš se tam dát zapast na studia. Kdeže, milí protinozci, vím, se svým milionem nezaměstnaných máte problém nad hlavu a doby, kdy jste politické emigranty vítali s otevřenou náručí, jsou nenávratně pryč.

Teď tedy v autobusu Vídeň - Zlín uvažuju, jak poslat deník. V dubnu 1961 jsem v Káthmándú strčil celý večer s Edem Hillarym a s jeho kamarádem, dopisovatelem londýnských Timesů Jamesem Morrisem. Vzpomínali, jak posílali reportáže o postupu Huntovy expedice na Everest. To se reportáže spolu s poštou ostatních členů výpravy uloží do vodotěsného pouzdra a šerpský běžec s tím vyrazí přes hory a dolů, rokle a bystřiny do Káthmándú - za šest dní je na telegrafním úřadě. Radioamaterskou vysíláčkou se komerční zprávy posílá nesmějí... Vlastně nic nového, už to tu bylo před příchodem konistadorů do říše Inků. Tam se těm poseledním říkálo *chasqui*, Latinoameričtíci to přisou *chasqui*. V kečujštině to znamená *ten, kdo přijímá*. Posíláči se od útěho dětství trénovali v překonávání dlouhých tratí ve vysokohorském prostředí. Navyklí běhat bosky, popadli hlů pro případnou obranu, přes rameno si přehodili pletený košík, do něho uložili depeše, pověstně *quipos* v podobě různobarevných provázků uťaných z vlny a opařených významově odlišnými uzly. Po půldruhé *legu* - něco kolem osmi kilometrech - střídání. Dokonalý poštovní servis v době, kdy Latinská Amerika neměla tušení, že existuje rychlonohé zvíře zvané křá.

Teď svět ovládl fax. *Fax simile*, čiň podobně. Na jednom konci světa strčíš popsaný papír do mašiny, namačkaš patičkání numeru a za chvíli to z podobné mašiny leze na tom opačném. Předt nezkusit na dvanácté jižní rovnoběžce v severní Austrálii? Místo Hillaryho šerpy tu zapracuje pilot helikoptéry. Do cestovních kvízů přibere lůhku duratlovou desku A 4 a pár karbonů.

13. 5. 1994, pátek

Za krkem, vlastně spíš na spáněch, začínám pociťovat mírnou cestovní horečku. Za 18 dnů bych měl startovat směr Singapur, Melbourne, Sydney. A mám ještě tolik nevyžhzených věcí, nemluvě o přípravě, itineráři, výpisích z hromady literatury... „Hlavně

nezapomeň na čistírnu,“ kladla mi včera na srdce Marie, „nenechávej to na poslední chvíli - no přece ty modré manšestrové kalhoty a pak světlý svetr, letíš do australské červnové zimy.“

V rychločistírně mi vzala paní Hozová manšestrové gatě i svetr z čisté australské vlny ochotně do práce, můžete to mít už zítra nebo s patnáctiprocentní slevou do týdne. Vida jaký pokrok, už není nač si stěžovat! A jak tak kráčím s vylepšenou náladou z kopce a míjím dvě děvčata, povídá jedna z nich: „Pane, prosím vás, povezte mé kamarádce, že je hezká hol-

ka.“ „A ona snad o tom pochybuje?“ stáčím se k blondýnce, která si honem cudně schovává bradičku do dlaně. „Co hezká holka, krasavice! Kdybych byl mladší, začal bych vás tu hned svádět...“ Už dávno jsem neviděl tak krásný ruměnc, snad i kořínky těch pěkných blondatých vlasů zrůžověly. „A to vám dělá kamarádka často? Nebo to máte na střídačku?“ „Přisáhám, že mi to Jiřina udělala poprvé,“ upejpá se blondýnka, „nevím, co ji to napadlo!“ Takže - jaro je tady. Děvčata škádlí staré pány. Rozdávají dobrou náladu. A dovedou se ještě pýřit.

Z deníku spisovatele (39)

MIROSLAV ZIKMUND

12/

17. 5. 1994, úterý

V hromadě dopisů, poznámek, adres, technických rad přátel filmařů, jaké filtry na přepálené australské nebe v trópech, odkazů na literaturu a posledních úkolů k vyřízení před odletem, začínám mít nepříjemně. Musí to dostat řád, aby každá věc byla po ruce na první hmátnutí. V archívech, kde jsem před lety trávil stovky hodin nad matrikami a urbáři, pozemkovými knihami a soupisy poddaných podle víry, tomu říkají registry. Na dvojlíst A 4 stručný obsah, do pravého horního rohu evidenční znak.

21. 5. 1994, sobota

Do odletu zbývá deset dnů. V ložnici pro hosty vytrvale přibývají hroňáky písemností, map, výstroje, poznámkových bločků, prádla - všechno to musím dostat do japonského aluminiového kufru, který se mnou procesoval kus světa, a dohromady to nesmí vážit víc než dvacet kilo - nad pár kilogramy navíc na slušných letišťích velkomyslně přimhuňují oko. Co čert řekl - do horečných příprav přišel čera bouřkový liják, na střeše jídelního kouta jezero, kdesi se ucpal odok. Vykasal jsem džiny pod kolena, sopal dlohou hadicí a podle principu spojité nádoby se pokouším jezero vyprázdnit, kastrolem bych ty hektolitry vody přelával hodinu. A jak jak zastrčím konec hadice dál do odokové roury, v jejím ohybu to zachrčí a třímetrový sloupec vody naráz vucne jezero dovnitř. Ale v úžasu vidím, jak v šachtici u sklepního okénka zabublá voda: prasklá roura, teď už vím, proč se po deštích objevuje voda

pro svůj oblíbený sport, horolezectví. Přijel s nimi mládenec s vysokozdvíhacím plošinou, kromě lan a karabin přivezl motorovou pilu. Té se chopil inženýr Houšť, jinak geolog a majitel stavební firmy.

Teď vyslechl moje SOS, „mezi třetí a čtvrtou jsem u vás,“ řekl věcně, „dív to nestihnu.“ Prošel mokřým sklepem, obhlédl okolní terén, dal si vysvětlit „situaci vlastní a situaci nepříteli“ - jak nás to učili na vojně, a jednal jako generál. „Nechte to na mně, hned jak se mi uvolní dva zedníci, vletíme na to. Otevřeme šachtici, rozšíříme, instalatéra mám, a až se vrátíte, dáme se do celkové úpravy, vidíte, jak si tu stará navážka sedla, chce to vyspádat od domu, tam za tím chodníčkem vykopat travivod, vodu stáhnout do jámy se šterkopískem a budete mít ve sklepě sucho!“ Rozhodnost alpinisty.

Jen odjel, ozval se bzučák od hlavní brány. Sešel jsem z pracovny do přízemku, zvednu sluchátko. „Cetl jsem v novinách, že podnikáte výpravu do Austrálie, mám zkušenosti, hlásím se jako člen výpravy,“ slyším drsný hlas neznámého, „jsem Čechokanadan, teď na dovolené v Zatci, přijel jsem do Zlína ke známým...“ „Ale já vás zklamám, nejde o výpravu autem, já do Austrálie letím.“ „To je škoda, myslel jsem, že hledáte parťáka, když s vámi nemůže Hanzelka. Z Kanady jsem provandroval pořádný kus světa, ale v Austrálii jsem ještě nebyl.“ „A smím se zeptat, kolik je vám let?“ „Žádné tajnosti, pětadesát...“

A je to! Jak vidět, dobrodruzi nestárnou!

„Tak se nezlote, že jsem obtěžoval. Chápu, že máte málo času, ale byl bych si s vámi rád popovídal z očí do očí.“ „Snad někdy příště, až si zas odskočíte do Evropy.“

Zdvořile poděkoval. A já si marně představoval, jak asi vypadá. Od cihlového sloupku u brány a mluvítka mě dělilo třicet metrů. Treba právě odplynul do nenávratna osud neobyčejného člověka.

31. 5. 1994, úterý

Na večerní betonové ploše ruzyňského letiště je žluto - vlastně oranžovo. Dobrá sedmina z víc než dvou stovek cestujících, kteří se po schodištích hrnou do útrobu airbusu A 310-300 s písmeny ČSA a našimi barvami na směrovém kormidle, jsou buddhističtí mniši, vracející se z Evropy domů, do Thajska. Jeden z nich náruživě natáčí profesionální videokamerou, jak si

náramky a náhrdelníky z dvaadvaceti-karatového zlata, na kapesních kalkulačkách, jež vylovili zpod svých rouch, přepočítávají kursy světových měn a dirhamu Spojených arabských emirátů. Namouduši, tohle jsme před třiceti lety na buddhistickém Cejonu s Jirkou Hanzelkou neviděli!

Dali jsme se do řeči hned, jak se airbus odlepil od Ružyně. Spustil jsem na něj anglicky, zbytečně. Pražan jak poleno, osmadvacet let. Ředitel prosperující firmy s jedním sídlem v Praze, druhým v Abu Dhabí. Tam dodávají stavební železo z Vítkovic, zpátky vozí šrot z demontovaných rafinerií a zastaralých naftovodů, které do pouště čladli ještě Angličané a jejichž průtok už dávno nestačí neustále vzrůstající žžbě. Ty ropovody proměňují na šrot většinou Indové, levná pracovní síla. Vozí se to pak přes slovinský Koper lomů, jako surovina pro naše pece je to pořád levnější než třeba vzácná ruda z brazilských Minas Gerais nebo ze Švédska...

Když jsme v květnu 1960 pluli Peruským zálivem s našimi osmsetpět-kami v podpalubí Daressy, žilo na Abu Dhabí pár tisíc lidí. Dnes prý je jich tu na 800 000, skoro všichni se nacpali do úzkého pobřežního pruhu, podpěchovaného prosperitou petrodolarů.

„A jak je to v sousední Saúdské Arabii? Ještě tam provinilcům usekávají ruku za krádež?“ „Nevím, jak tam, ale před časem odsoudili v Abu taxikáře k utěti ruky v pravém zápěstí za to, že ošidil pasažéra, že mu napačtil víc, než bylo na taxamtru...“

Panebože, myslím si v duchu, kolik taxikářů u nás... „by asi potřebovalo k řízení nožní pedály,“ čte mi myšlenky můj soused a dopoví za mne: „Dávno už by neměli ani pravou, ani levou!“

1. 6. 1994, středa

Ráno bylo včera v Praze devět ve stínu. Z palubního rozhlasu hlásí právě kapitán česky a anglicky, že v Bang-

koku přistaneme za padesát minut, teplota třicet šest, inu, je to kousek od rovníku. Hostesky roznášejí dotazníky pro cestující, kteří končí let v Bangkoku nebo v Singapuru. Na první stránce singapurského stojí velkými červenými písmeny WARNING: DEATH FOR DRUG TRAFFICKING UNDER SINGAPORE LAW! Varování: podle singapurských zákonů je na obchodování narkotiky trest smrtí!

Vzpomněl jsem si na toho osmnáctiletého amerického výrostka, který si myslel, že v Singapuru může sprejem stříkat po zdech nesmyslné nápisy jako v New Yorku. Odsoudili ho k osmi ranám ostrou rákoskou na holý zadek. V USA se zdvihla vlna rozhořčení: barbaři! Intervenoval sám prezident Clinton. Marně - vlastně polomárně: spratkovi z osmi ran slevili na šest. Vsadil bych se, že už ani doma po zdech sprejem cákat nebude.

Co kdyby tak parlament podobný zákon odhlasoval i u nás. A hezky brzo!

Z deníku spisovatele (40)

MIROSLAV
ZIKMUND

/3/

2. 6. 1994, čtvrtek

V Singapuru jsme přepřáli koně. Místo do airbusu leze něco kolem čtyř stovek cestujících do boeingu 747-400 australského Qantasu na pravidelné lince Paříž - Frankfurt - Bangkok - Singapur - Sydney. Eleganťák stodoła o dvou poschodích, vyfasoval jsem pěkné místo u okénka vpravo. Ze sedmi míst vedle sebe (3 + 4 + 3) zůstalo našťestí hned vedle mne jedno volné, na těch zbývajících šest hodin si aspoň udělám pohodlí. O sedadlo dál se uhnědíl sympatický Číňan z Hongkongu, jeho kamarád si hbitě ustlal přes celá čtyři sedadla prostřední řady. Zaradoval jsem se: na rozdíl od Francouzů vybavili Američani své létající stodoly velkými obrazovkami, promítají se na ně mapy, pohotově na nich naskakují údaje o letové rychlosti, venkovní teplotě, vzdálenosti z místa posledního přistání a taky do cílové stanice. Naposled jsem tuhle vymoženost vychutnával před třemi lety za non stop letu z Tokia do Frankfurtu přes Sibiř. Před chvílí se na plátně objevil Malajský poloostrov, teď už máme pod sebou jiho-východní břehy Sumatry, tam někde málem jedenáct kilometrů pod pravým křídlem je Palembang, s Jirkou jsme tam dělali první interview se Sukarnem, než nás pak podruhé přijal v presidentském paláci v Jakartě. Uteklo od té doby rovných třiatřicet let.

Na zápisť si držím pořád pražský čas. Je 16.30, tady v nebi máme půl hodiny před půlnocí. Australské letušky nás nakrmily pečenou kachnou na mandlích, k tomu rýže s francouzskou omáčkou ze sojových bobů, sýr s křupavými suchárky, kokosový pudink, červené víno z požehnaných vinic v jihoaustralské Barossa Valley. Dávno jsme zatím přeletěli pobřeží In-

dického oceánu, jsme kdesi nad pouštěmi severozápadní Austrálie, jde na mě spaní. Bude rozumné zavit se zbytečné tekutiny. Jsou tu na to perfektně vybaveni, uprostřed přepychového kolosu habaděj takových zařízení - nával žádný. Vzal jsem si s sebou už i holicí strojek, rozbřesk tu bude co nevidět...

Vyšel jsem z útulku zářícího chodem, sklem a čistotou - a nevím kudy kam. Napravo? Nalevo? Dopředu? Dozadu? Bloudím. Z rozespalosti? Seděl jsem přece čelem ve směru letu, teď couvám. Najednou mě kdosi vezme za loket. Můj čínský soused. „Here you are at home,“ směje se. „Tady jste doma...“

Jsem já to pěkný cestovatel! Zabloudím už i v letadle.

Myslím na tebe, milý Egone Ervine Kischi. Doma na pracovním stole mám tvou bustu, z koutku úst ti trčí tvá neodmyslitelná cigareta. Když mi tu pěknou bronzovou hlavičku předávali loni na podzim v sídle slovenských spisovatelů v Budmercích, řekl Milan Jungmann: „Dej pozor, Mirku, ať Egonovi tu cigaretu neulomíš, je křehká. Pak už by to nebyl Kisch!“

Teď si v duchu listuju tvým Přistáním v Austrálii. To by ses dneska divil, Egone. Už bys nemusel skákat z paluby, lámat si nohu, aby tě Aussies pustili do páteho světadlu.

Před chvílí boeing osířel. Konečná. Kdesi po skrytých konvojerech putují tuny bagáže, my ukázněně stojíme v sedmi řadách před úředníky pasové a celní kontroly. Vedle mladé blondýny sedí v sousedním budněčku Australan stejně černé pleti jako turista přede mnou, třímající pas souostroví Fidži. Do celní deklarace jsem přiznal, že místo povoleného litru alkoholu vezu další dva. Poctivou vlašskou slivovici, vypěstovanou na své zahradě, má už čtyři roky, za její pravost ručím exlibrisy, které na zapečetěné láhve lepím od časů, kdy to na mne ve svém Snáři prozradil Ludvík Vaculík.

„How are you?“ ptá se zúčastněně pasový úředník, jako by mu opravdu záleželo na tom, co odpovím (umějí to už i naši na ruzyňském letišti?). „Fair dinkum. Dinkum oil,“ povídám australsky (předloni jsem to ještě neuměl). Zdvíhl obočí od mého pasu, palcem přešel jeho stránky, zasmál se, aha, tenhle chlápek tu není poprvé. Mrkl do celní deklarace, moje kající doznání, že pašuju další dva litry slivovice (*walachian plum brandy*) v ceně deseti australských dolarů velkomyslně přeškrtl. „You may pass through the green gate, mate,“ nepře-

stal se usmívat. „Kamaráde, můžeš jít zeleným východem, good stay in Australia!“

Zelený východ je pro ty, kdo už jsou celně odbaveni.

A je to, Egone Ervine. Přistál jsem v Austrálii.

8. 6. 1994, středa = 7. 6. 1994, úterý

Středoevropský časostroj tiká ve mně vesele dál. Vrátili jsme se ze Sydney, sháněli jsme tam graduální filtry pro odstínění přepálené darwinské oblohy. Cestou jsem vyprávěl Frantovi a Anně o tradičních srpnových výletech naší zlínské party k jinému Frantovi - Pavlíčkovi - na Bezmří. Teď jsou dvě hodiny v noci, v Praze je ještě večer, šest večer. Přesně před týdnem jsem se Sávou a Mirkem Jelínkem ujžděl na ruzyňské letišti. Najednou jsem se probral z bizarního vatikánského snu, kolem mne přeplněné Svatopeřské náměstí, jak ho znám z televize. Z Chrámu vychází papež provázen svými Švýcary, dobrácky se na mě usmívá jako na starého kamaráda, přitočím se k němu, Švýcaři nic. Svátý Otče, pravím směle, mám vám vyřídit pozdrav od Franty Pavlíčka z Bezmří. Ale, ale, kroutí hlavou otec Woj-

tyla, vždyť ten umřel, včera, v pátek! Jak mohl umřít v pátek, Svátý Otče, když je dneska středa - vlastně úterý!

Nade mnou je zimní tahmoorská noc, vytrvale prší, Australané si libují, že po měsících sucha spadla z nebe vlaha...

Františku na Bezmří, budeš dlouho živ!

11. 6. 1994, sobota

Nic nového: Australané jsou individualisté. Na autech v Novém Jižním Walesu vozí šestimístné poznávací znaky. Na prvních třech musejí být písmena. Místo zbývajících si mohou vybrat, co se jim zlíbí, ale stojí to 150 až 200 dolarů. Vláda si tak přijde na slušné peníze...

Před námi zastavil nablýskaný terénní Nissan Patrol s náhonem na všechna čtyři, na žluté tabulce má COCKA 2, čili cockatoo (two = too) - a to není nic jiného než oblíbený australský papoušek kakadu. Jenomže v Austrálii to taky znamená čímana, který dává bacha a varuje před blízcími se policajty.

Ani tohle dopravnímu inspektorátu nevádí. Máš zbytečných dvě stě dolarů a chceš papouška na poznávací značce? Máš ho mít!

Z deníku spisovatele

(43)

•••••
**MIROSLAV
 ZIKMUND**

/ 6 /

Z výskytů skalních maleb se vracíme helikoptérou - a je to pokaždé návrat z doby kamenné. Z doby, kdy se stěn pod skalními převisy dotýkali svým štětcem pravěký umělec. Obklopen přísnou přírodou, obracel mysl do tajuplných představ o vzniku tohoto světa, skal, stromů, blásků, každoročních záplav a ohňů, klokanů, ryb, krokodýlů, hadů, želv, ptáků, ježurů. Jejich anatomii znal tak dokonale, že je ztvárňoval, jako by měl rentgenové oči - s jejich vnitřnostmi, tukovými tělisky, obratlovými články, kostmi. Uměl namalovat svist letičích šípů i bolest pátrosa zasaženého ostřepem či bumerangem. Maloval pod převisy tak těsnými, že se do nich musel po zádech soukat jako píďalka a barva mu přitom asi kapala do tváře i do očí. Maloval i pod převisy, o nichž musel předpokládat, že na ně dosáhne záplavová voda. A tam, kde na strop převisu nedosáhl, namočil do barvy provaz či bederní opasek zhotovený z vláken akácií a jen tak pro kratochvilu (určitě ne pro svou slávu!) jím vyhazoval deset metrů do výšky (kdo dál, kdo výš!).

Olisky tam přečkaly desítky tisíc let.

Kam se hrabete, někteří dnešní taky-umělci, kteří házejí všelijaké harambúry namalované v barvách na plátno a pak to nabízejí světovým galeriím nebo senzacelnivým prachodům! Zkusť si tak krátit čas za tropického vedra, nic za to nechtit a uvážovat, kdo se na to vaše umění přijde podívat za tisíc, za deset tisíc let...

Malba na skále, severozápadní Austrálie

24. 6. 1994, pátek

Palacký začíná Dějiny národu českého líčením pohanských Čech až do roku - nemýlím-li se tu v Austrálii - 895, od pravěkosti až do času Přemyslovců. Tak jsme se to ještě učili na gymnáziu. Teď už druhý týden chodím kolem důkazů místních dějin měřených ne na stovky, ale na desítky tisíc let. A moje sebevědomí klesá. Jak se vůbec dají měřit takové kulturní dějiny? Ano, vím, metodou C 14. Radioaktivním izotopem uhlíku určili už vědci stáří slavných kumránských svítek. Zním to z vlastní zkušenosti, vždyť jsme ty jeskyně v severozápadním cípu Mrtvého moře s Jirkou Hanzelkou a Robertem Vitem prolezáli už v devětapadesátém, kdy ještě patřily Jordánsku. Ale tam šlo o dva, nejvýš o tři tisíce let...

„Dnes už se používá daleko dokonalejší metody, termoluminiscenční. Měří se čas od chvíle, kdy na předmět přestalo dopadat sluneční světlo. Pod jedním převisem tu vědecký tým archeologa Jonese koncem osmdesátých let posbíral použité vzorky červeného okra a nepoužitý kus hematitu, který se sem musel dostat z nějakého vzdáleného místa. Hematit ležel asi dva a půl metru pod dnešní drovinou a skalní malby, na kterých se ten pigment používal, byly zavaleňeny sedimenty starými desítky tisíc let. A výsledek měření? Padesát tisíc let.“

Sedíme pod gigantickou stěnou Djuwarru, koldokola božské ticho, i vtr, který se ráno opíral do mikrofonu a kazil jakost Jirkových komentářů, náhle ustal. Jestli se teď na nás dívá do čiperné žluté pláštětko, které jsme vyplášli od jeho hnízda, odkudsi z řasy nad námi, musíme se mu zdát směšně malí, vůbec ne jako vládci světa a dějin. Stačí se jen trochu vzdálit... „Nedávno se blízko Camberly našly důkazy, že tu člověk začal pálit stromy někdy před sto tisíci lety. A z toho Palackého, Mírku, si nic ne-

dělej. Evropa je mladý světadíl. Tady v Austrálii máš kolem sebe nejdříve souvislé kulturní dějiny na světě. Namalované, vyryté do skal, se všemi podrobnostmi. Je to román lidstva...“

O Djuwarru se mi uplynulá dva roky zdálo několikrát. Vodní ráj zasnutený mezi barevně rozpuštěnými vrbobeny pandány a eukalypty, písčitou plážíčkou a ševelicemi kaskádami průzračně čiré vody. Naposled jsem se u nás napil z potoka před více než půlstoletím, to když jsem po matule se spolužákem Zdeňkem Doshkátém vandroval Západními Tatrami. Tady na severu Austrálie s rozkoší pijeme z každého potoka, z každé tůňky, v níž se pleskají ryby (a taky aligátory). Klekám si na způsob velbloudů a vzpomínám, jak jsme takhle s Jirkou Hanzelkou po dvouměsíčním žněmání v níbijské poušti chlemtali z Nilu a bláznivě se radovali z druhého narození.

„Jako správný Australan bych měl pit z klobovku,“ směje se teď jiný Jir-

saze a šupinky spálených keřů a listů, praskot ve strání těsně nad naším iglú. Musel tu být někdo cizí docela nedávno, obě vědra, v kterých nosíme do kuchyně vodu z říčky, jsou převrácená, prádlo, které jsme ráno rozvěsili na šňůru, je zpřeházené, lampy a solární články přikryl kdosi plachtou.

„Ty vás zachránily,“ řekl nazítří Des, když přivezl čerstvé zásoby a dobité baterie pro kameru. „Pilot helikoptéry zahlédl stříbrnou odrazovou plachtu na iglú a solární články, okamžitě přistál a začal hasit...“ „Takže požárník a hasič v jedné osobě,“ stačil jsem Jirkovi dovyprávět to filologické tajrlíkovství některých našich velikanů. Ale to už nám bylo hej, ne jako předchozí noci, kdy nám za zády buš dohořival a vpředu za řekou teprve začínal.

V noci mě vzbudila ohlušující rána. Kdesi blízko se zhroutil upražený kmen. Na několika místech planuly stromy vysoko v korunách. Vyhoře-

lým vnitřkem maleluky se jako komínem žene vzhůru horký vzduch, od korny sršivě odletují šlehanice jisker - ohnivé včely uprostřed australské noci. Najednou se mi vynořila představa Emila Holuba - jeho tábořiště v Panda-ma-tance vyplenili Mašukulumbové - nebo to byli Matabelové? Zničili jeho vědecké záznamy, sběry, deníky. Co když roj těch ohnivých včel dosedne na náš tábor?

Při svitu baterky házím do ruksaku všechny poznámkové bloky, deník, naexponované filmy, a vystrčím to spolu s videokamerou před iglú. Hodil bych ruksak na záda, popadl kameru a utekl do řeky...

Převaluju se ve spacím pytli, klenbou moskytiéry pozoruju zadýmané vrcholky maleluk, opět už jimi probleskuje měsíc. „Můžeš psát třeba o tom, jak okolo tebe hoří australský buš,“ slyším Ludvu Vaculíka na tom našem josefovském setkání v Brně.

Je to vědma, tenhle Ludvík!

ka, Chaloupka, „a zbytek vody si nalit na hlavu. Ale to už bych neuschl. Je načase přebrodit se na druhý břeh. Des čeká.“

Jsou to mistři vzduchu, ti australské piloti helikoptér! Přistávacími lyžemi div neshazují hnízda orlů ve vrcholcích stromů, bravě se prosmyknou těsným kanónem. Ostatně mají znamenitou průpravu i z australského sektoru Antarktidy, sednou tam na kdejakou plovoucí kůru, tady na plátek mezi stromy, kde by ses autem neotáčil. Tanečně se přehoupí přes oranžovorázový okraj ráje - a kam oko dohlédne, po celém obzoru vidíme požáry. Mračna dýmu se převalují nad bušem, tu a tam problesknou oheň. Ale kde se tu vzal oheň na tolika místech? Ráno po něm nebylo ani potuchy.

„Piloti vlnění ochrany přírody,“ slyším ze sluchátka Jirkův hlas. „Než buš vyschne na troudu, tak pět šest neděl po skončení deště, shazují zápalné bomby, aby se zabránilo velkým nekontrolovaným požárům. Vlastně nic jiného, než co Aborigináci dělali celá tisíciletí. Dnes o tom rozhodují meteorologové, musí být relativně bezvětří. Šofr jenom nízký podrost, ne vysoké stromy.“

„Vidá, správní požárník, ne hasiči,“ povídám do mikrofonu. „Jak to myslíš, co je to požárník?“ Teprve nazítří byl čas vysvětlit to Jirkovi, který za čtyřicet let pobytu v Austrálii přišel o komunikační metamorfózy své mateřštiny. Rychle vypnul mikrofon, rozhlíží se do všech stran, z jeho tváře je znát neklid. Des obětelně krátkým obloukem hradbu skal nad naší tůňkou přitáhá na přistání. Ale kde přistát? Všude dým, planoucí oheň. Co nás tábor? Neshotel?

Vyskákali jsme z helikoptéry, vyházel ruksaky - a už byl Des znovu ve vzduchu. Co kdyby benzin... Utíkáme ke stanům. Koldokola černá, všude

Z deníku spisovatele (47)

MICHAL VIEWEGH

/2/

V květnu mě čekala *literární pouť* do Mnichova, což jsem vzledekem k pětadváctému nedostatků myšlenek vhodných do Deníku spisovatele svečku vítal. V nehorším míru vědecky napsat, co jsem viděl zvlaku, říkal jsem si.

Jel jsem společně s Jáchymem Topolem, synem dramatika Topola, a Petrem Šikancem, synem básníka Šikance. V Mnichově se k nám připojil Tomáš Kafka, syn překladatele Kafky, a Tereza Boučková, dcera spisovatele Kohouta. V mnichovských kavárnách jsme pak společně řešili problémy dětí slavných rodičů. „*Maj* otec,“ osmělil jsem se třeťho dne, „je chemik.“

Ve vlaku Tereza Boučková vypráví cosi *domněle* praviděho o svých dětech a o svém otci. Na vedlejším sedadle leží její knížka *Indiánský běh*, vyprávějící cosi *domněle* fiktivního o jejich dětech a jejím otci.

Tolik k otázce pravdy a fikce.

V Mnichově nás provázely dvě mladé německé bohemistky. Situace: Po jedném čtení společně přicházíme do jedné z místních hospod. Uvnitř je plno. Nemůžeme se vejít ke stolu.

„Řekni té sudetské Němce,“ žádá mě Jáchym. „jestli by se nemohla ještě trochu odšunout.“

„No dobře, na tak to neřek. Ale na každý pád je to v jeho stylu.“

Tolik k otázce autentičnosti deníků.

Zážitkem plnějším srovnatelným s autorskými čteními jsou tv. půdiové diskuse. Ty mají v Německu zpravidla následující průběh: Moderator řekne, že jste spisovatel (*Schiffstuehler*) z bývalého východního bloku. Nervózně se usmějete a napijete se minerálky. Moderator se ujme úvodního slova. V jeho projevu se několikrát opakují slova *ohrnt* (*die Wende*) a *státní policie* (STASI). Potom dostanete první otázku: *Co říkáte výsledkům voleb v Maďarsku?* Napijete se teplé minerálky a řeknete, že jste spisovatel a že nechcete suplovat roli politologa. Druhá otázka: *Myslíte si, že kočovnici z Balkánu ohrozí Evropu?* Odpověď: *Když oni se mi kočovníci z Balkánu neovříjí.* Navrhnete povídat si pro změnu o literatuře. Moderator vás ujistí, že je to výborný nápad. Sklence s minerálkou už je prázdná. Poslední otázka: *Obrat (die Wende)* připravil všechny spisovatele východního bloku o jejich velké téma - o čem budete psát teď? Odpověď: *Konečně o čemkoliv.* Zateskají vám a dají vám 500 DM. Vratíte se do hotelu (240 DM denně) a zkontrolujete, že vám z kufaru neukradli pas a zručníček letenky (700 DM). Potom sejdete do hotelového baru, objednáte si skotskou whisky (5 DM) a vypracíte Petru Šikancovi utkvělou představa, že se žijete *literární prostitut*.

Veselé příhoda z jiného německého veselé. Po příjezdu nahlásím v recepci své nacionalce. Sympaticky recepční je zapisuje rovnou do počítače. V samém tichém pokoji zaplňám televizi (MTV) a jdu se osprchovat. Když vstupu z koupelny, z *Unimiled* zrovna zpívají *Let the Bear Control Your Body*; sotva však písní dovolám, aby ovládla mě (nahé) tělo, televizor náhle ztichne a obrazovka potmění. Namísto lantichých zpěvků se objevuje velká nůž. *Dear Mr. Viewegh, welcome to our hotel!*

Štěpán Mareš, kresba, 1992

že v době psaní *Nesmrtelnosti* navštívil muzeum i Milan Kundera. V dokonalé replice orientálního baru z filmu *Casablanca* se nad voskovým Hunpreym Bogarem a voskovou Ingrid Bergmanovou v horkém vzduchu otáčel dokonce i skutečný ventilátor. Postarší manželé, kteří se před figuru-

ČESKÁ KLASIKA (39)
V PŘESMYČKÁCH

Vzpomínáte, jak se pan učitel ptal, kolik že je jedna a jedna, a vyvolal Kusejra? A Kusejra - s důkladností sobě vlastní - řekl dvě! Ano, to řekl. A potom se ještě k tomu, že jedna a jedna jsou dvě, rozhovořil. To Kusejra mluvil ve zvyku, že když byl tážán, tak se k tématu rozhovořil. A jak tak hovořil o tom, že jedna a jedna jsou dvě, tak jedna ponechává být tak docela jednou a stala se z ní skoro jedna, bylo to, že skorojedna a skorojedna jsou bezmála jako dvě, pak jedničky během hovoru zmizely a bylo to, že jako trocha a trocha je trocha víc, a Kusejra stál o tom tak hezky hovořil, až vycházelo, že štipec, a štipec je trocha, a když konečně dohovořil, tak z toho, o čem hovořil, nezbylo dočista nic. Proto dohovořil. A nikdo už nevěděl, o čem to vlastně mluvil a co jsme to poslouchali.

Rozhlášené třezátské soutěže Česká klasika v přesmýčkách (37) z 37. čísla: ELIŠKA KRASNOHORSKÁ: Vlastivědky, knihy, věnované knihkupectvím Eisler, posíláme Zdeňka Stránskému z Příbryslavi, Věte Urie z Nejdku a Marii Zlámalové z Chomutova.

LITERÁRNÍ POŘADY V ČESKÉM ROZHLESE (29. 9. - 5. 10. 1994)

PRAHA Četba na pokračování Či 29. až 51. 5. (9.00 a 22.00) J. Halsek: <i>Osudy dožitého vojáka Švédka</i>	So 1. a Po 3. (18.00) S. Undsetová: <i>Nepokraděs</i> Út 4. a 51. 5. (18.00) G. Heiling-Gruzdtníková: <i>Jiny svět</i>	(07.30) Čtená písmo - Exodus XV (10.30) A. Štiřer: <i>Harmonie</i> (10.40) Duch svobody (2) (14.30) L. Kundera - A. Píchal - K. Tachovský: <i>Královská sonáta</i> (17.00) A. C. Norr: <i>Zivot nebýl sen 18</i> (20.00) J. Švarecký: <i>Píseň zapomenutých let</i> (22.30) Semper viva - J. Vlčický
Či 29. (02.00) C. Chab: <i>Sida-tchin</i> : Sen o červeném domě	Či 29. (03.00) J. Friz: <i>Umělé květiny</i> (04.00) Dante Alighieri: <i>Závěrečný zpěv z Pádua</i> (10.00) Ex libris - A. Lustig: <i>Dům vlněné ovčiny</i> (11.45) J. Patocka: <i>Beči duha 1</i> (15.00) M. Uhere: <i>Zubavovo pokušení</i>	So 3. (02.00) Zahradou sen (04.00) H. von Hofmannsthal: <i>Divadlo</i> (11.45) P. Laforgue: O prvu na lenost aneb: Vyřazení práva na práci (13.00) J. Švarecký: <i>Píseň zapomenutých let</i> (15.00) M. Kastelková: <i>Óda na radost</i> (16.40) Literární výroby - V. Hájek (20.00) <i>Časový nezářný (s sadem: sádkou PĚVÁKUBA)</i> (22.45) J. Lenderer: <i>Nocturna</i>
Pa 30. (02.00) Vltř ve vesovicích (skotská verše a prózy) (10.30) Ch. Calvo: <i>Amok</i>	Pa 30. (02.00) A. Dauzet: <i>Lidy z mlého mlýna</i> (10.15) E. Bass: <i>Cirkus Humberto 15</i> (12.00) Malé recenze J. Skácely (23.30) E. A. Poe: <i>Zaklady palác</i>	Út 4. (03.00) <i>Dáma, maršyk a obědnec</i> (04.00) Z české středověké mlisotrnské poezie (11.45) J. Patocka: <i>Beči duha 2</i> (15.00) Mark Twain: <i>Podivny sen</i> (21.00) F. de Rojas: <i>Celastina</i>
Ne 2. (00.15) A. Gregor: <i>Th blázniři Brozovi</i> (15.55) Benefice pro O. Brozsku	Ne 2. (00.00) W. M. Thackeray: <i>Paměti určované jana Barylyndina</i> (02.20) A. Pa 30. a Po 3. až 51. 5. (08.30) W. M. Thackeray: <i>Paměti určované jana Barylyndina</i> (02.20) A. Pa 30. a Po 3. až 51. 5. (18.00) M. Amis: <i>Úspěch</i>	So 1. (03.00) V. Dvořáková: <i>Ballady a románc</i> (04.00) J. Haraýmowicz: <i>Český mistr Theodor</i> (06.45) <i>Pevnina ve tmách (místě suchovního prázna)</i> (10.15) J. Švarecký: <i>Sedmimramenný systém 16</i> (11.35) Čtená Písmo - Genéze XIV (13.00) J. Křty: <i>Draby 16</i> (14.30) O. Náz - J. Vojvod: <i>Křty všelchny krásy světa</i> (17.10) <i>Fotogramy - Náš host ve studiu - Dr. J. Moserová</i> (19.15) P. Kolečký: <i>Rozmluvy</i>
VLTAVA Četba na pokračování Či 29. Pa 30. a Po 3. až 51. 5. (08.30) W. M. Thackeray: <i>Paměti určované jana Barylyndina</i> (02.20) A. Pa 30. a Po 3. až 51. 5. (18.00) M. Amis: <i>Úspěch</i>	So 1. (03.00) G. d'Annunzio: <i>Kardinál konec</i> (03.00) H. Heine: <i>Nářná vzpoura</i> (04.00) K. Bednář: <i>Krajina jžních Čech</i>	Út 4. (03.00) V. Hugo: <i>Dvě písně</i> (04.00) <i>Křty podzim v české poezii (J. Vlčický, J. V. Sládeček)</i> (10.00) Literární výroby - V. Hájek (11.45) <i>Jama Glasti země</i> (13.00) <i>Fotogramy - Náš host ve studiu - Dr. J. Moserová</i> (15.00) M. E. Wilkinstová-Fřemarová: <i>Ladina a haly</i> (21.30) F. Nepř: <i>Noč a skála</i>
	Ne 2. (00.00) G. d'Annunzio: <i>Kardinál konec</i> (03.00) H. Heine: <i>Nářná vzpoura</i> (04.00) K. Bednář: <i>Krajina jžních Čech</i>	So 3. (02.00) Zahradou sen (04.00) H. von Hofmannsthal: <i>Divadlo</i> (11.45) P. Laforgue: O prvu na lenost aneb: Vyřazení práva na práci (13.00) J. Švarecký: <i>Píseň zapomenutých let</i> (15.00) M. Kastelková: <i>Óda na radost</i> (16.40) Literární výroby - V. Hájek (20.00) <i>Časový nezářný (s sadem: sádkou PĚVÁKUBA)</i> (22.45) J. Lenderer: <i>Nocturna</i>

Z deníku spisovatele

(52)

•••••
EVA
KANTŮRKOVÁ

/3/

Postihuje nás myšlení v suterénch. Myšlenky a úvahy jsou snovány v horizontálních tak vysokých, k jakým až (nebo jen) dosahuje osobnost dotyčného nebo jeho myšlenková ochota či lenost. Dobová hrůza z vertikály tlačí myšlenku níž, než si možná její autor stihně uvědomit. Vladimír Novotný otiskl článek, který podle titulu vypadal na zásadní vyjádření literární vědce ke stavu české literatury (*České literární muzeum a jeho outsideri*, Tvar č. 14). Co jsou ony muzeální kousky, literatura přežila, a čím naopak jsou zajímaví outsideri literatury živou? Vladimír Novotný se rozepsal o zakázané literaturě posledních čtyřicet let, ta př, až na pár svých outsiderů, přidusila vývoj a literární kvas konce století. To je ovšem velké slovo, už se na ně ozval Jiří Peňas v Mladé frontě Dnes. Velké slovo je přesné to, co potřebujeme, čímže však, prosím, Vladimír Novotný dokazuje, že tvorba autorů, zejména těch spojených s osmašedesátým, zalehla kyžené dítě konce věku? Svým duchováním zázemím? Svou poetikou? Svým společenským vyzněním? Prostě tím, že konečně po letech volně vyšla a vytěsnila čtenářským úspěchem autory vydávané před listopadem z knižního trhu. Její pozdní vydání, jestli tomu dobře rozumím, přerušilo vývojovou kontinuitu. Pan Novotný nepíše formulačně čistě, mísí roviny úvahy, četla jsem článek, pro jistotu několikrát, znám se, má první reakce byla prudká, ale je to opravdu tak: k vyššímu obzoru svůj důkaz nedopracoval. Naopak, od každého skutečného literárního motivu uskočil okamžitě, jak se jej dotkl.

Ze uvažování literárního vědce tak zcela pohlil mimoliterární aspekt, je jistě symptom doby, zvláště když to je aspekt trhový. Vladimír Novotný, aby podpořil svůj výklad, se dokonce opát: nechyběl v edičních plánech Milan Kundera „především kvůli tomu, že by z hlediska čtenářské poptávky

zcela zastínil tuzemské literární konkurenty“? Čili, když to domyslím: nebyl popěravový knižní boom vlastně listivým kouskem autorů už neschopných pravého literárního kvasu konce století? Novotného otázka měla jen ten význam, že se sám Milan Kundera proti ní ohradil.

V tiché i hlasité, přesvědčivé i bezmocné kritice tržovo-relativistické ideologie Václava Bělohorského zaznívá i popis našeho popěravového času. Málokomu se ale podařilo tak zcela potvrdit její platnost jako Petru Čermákovi. Do obecného úžasu nad možnou tloušťkou hroší kůže pronese bezelstnou větu, že právnícké spory o zapůjčení drahého auta sleduje jako fotbalový zápas. Hle, relativita fakt a soudů na nich vystavených: pocitově zcela neviný Petr Čermák z lóže sudího sleduje dohady o své víně-nevinně. A veřejnost může na hrátky relativnosti fakt, která jsou přece tvořena až jejich výkladem, jen koukat. Doufám, že Václava Bělohorského potěšilo toto razantní potvrzení praktického smyslu jeho teorie.

Nemohu to paní Květuši Veselé udělat a nenapsat o jejím Prvním českém muzeu Orbis Pictus ve Svitavách. Znáám různé ženské vášně. Vařit. Zehlit. Podléhat mužům. Mýt okna. Strojít se. Dominovat. Drbat. Posílat anonymy. Neptěrušitelně žvanit. Vychovávat děti až k jejich úmoru. Štvát vlastního muže. Sentimentálníciť v jakémkoliv oboru. A vím i o vášních svých. Mít dům ve Svitavách a muže v něm a podrobit dům i muže muzeu pohlednic, to mi bylo novinkou. V přívětivém domku má rodina jednu místnost, dvě další v přízemí jsou skladem, kancelář a prodejna a celé první patro expozicí. Dvě stě tisíc pohlednic, jestli jsem si to dobře zapsala, pravidelně tematicky obměňovaných. Nepočetla jsem paní Veselé, co ještě nemá: českými turisty oblíbené pohlednice pornografické, volně dostupné na populárních stáncích svobodomyšlných měst. V jejím muzeu by byly beztáck nepoužitelné, vodi sem na osvětovou výuku hlavně děti. A jestli tam zajdete vy, rázná a milá paní Veselé si vás posadí do křesla a bude brát jedno album po druhém, ať se vám to líbí, nebo ne, a vy nakonec podleteme prohlížeči máni podobně, jako podlehli muzeu pohlednic dům i muž. Který mi k rozkošné pitomoučkému pohlednicím, o kterých si dobře rozmyslím, komu je pošlu, věnoval pytlík sušených hub.

Když vyvolala pobouření ctnostné společnosti Olga Scheinplugová vydáním Českého románu. V poslední

době dvakrát ostře napsal proti ženskému prý nevkus Sergej Machonin, před časem až krutě odsoudil Edu Kriševou za knihu o Václavu Havlovi a docela nedávno výřkem nevole označil knížku Evy Štolbové. Ta se taky týká slavného muže - Dominika Tataraky. Docela náhodou jsem knížku zahlédla v inteligentním knihkupectví v hotelu Růže v Českém Krumlově a informovaná Sergejem a taky trochu zárlivá na Dominika jsem ji začala číst s podezřívavým předpokladem, že co chvíli narazím na nevkus. Co to je v mužích zakódováno, že čtou nevkus tam, kde já vnímám možná trochu naivní, ale čistou rukou tvořený obraz krásné lásky? Lásky velice vzácné, v kraji asi žádnou ženu neprožité, s mužem a k muži, který až úzkostnou uctivitostí k ženě vytváří z erotického vztahu prabytostnou zbožnost. Eva Štolbová zopakovala, co lze, byť jistě v mistrně podobě, číst v textech Tatarakových.

A když píšu o Evě a o Edě, musím dodat, že na podobný postup, když se jej dopustí muž, má i Sergej Machonin jiný metr: v Českém snáři nezapočítával. Ano, pro profesionální kritiku je nepřipustné, aby namísto díla rozebírala osobu autora. Mně na Českém snáři vadilo, že tím, že je knihou povrchních drbů, se zeslabuje literární síla knihy, protože vzrůstivost nebude fungovat tam, kde obecnostvo nevinně drby jako drby, ale jako literární součtí textu. Výrazně Vaculík

rozevřel problém literatura-neliteratura až knihou o chlapi. Pavel Janoušek popisuje rozpaky kritika (*Román proti románu, Vaculík v. Procházková*, Tvar č. 16) nad prolínáním přírodních životopisných motivů do díla. Vaculík mistrně hraje na této hraně, vzrušující vůně senzace přitahuje čtenáře. Čtenář ale nemůže vědět, co je životní fakt a co je smyšlenka, co je zužující výběr a co záměrný výklad faktu, Vaculík si pohrává i s touto nejistotou, prolíná figury a zaměňuje je (poprvé to udělal v Sekyře) - a tato brizantní směs působí jako literární úder. V této knize Vaculík překonal fejetonovou rozpadlost Českého snáře. Čtenář se tedy ocitá ve fascinaci textem - ale jen do momentu, než Pavel Janoušek propojí úvahu o obou knihách s citátem z dopisu v knize paní Vaculíkové, který jako by románové soupeření Vaculíka s Procházkovou uzemnil rovnou do života. Co byla do sud dravá literární hra, to živně skutečnosti. Ale proboha! Co bych si mohla myslet, kdybych přijala toto propojení: že Vaculík napsáním knihy řádí jako koč, mstí se, že nebylo po jeho, a touží snad dokonce svou lepší knihou pokořit a zneuctit matku svých dvou dětí? Odložte tento metr. Daleko a od kokohli.

Nakonec citát: Úcta k člověku začíná tam, kde neutikáme za jeho slova. Elias Canetti.

Rozpoznáte-li v následující dvojdielné přemýšle jméno významného českého spisovatele a jedno jeho dílo (z něhož otiskujeme i malou ukázkou), napište rozluštění na korespondenční lístek a pošlete do 10. listopadu 1994 na adresu redakce (Literární noviny, Národní 11, 110 00 Praha 1). Tři úspěšní luštitelé dostanou pěknou knihu.

KVĚTA V HALE SLZÍ...
SMILNÍKŮ DŮKAZ: TAŠKA

Souček se dopálil:

„I ty babo jedovatá! Že ti nechce hrom vyrazit ten tvůj poslední zub! Sedni na koště, čarodějnice, dej do sebe nasypat prachu, zapal ho a vyleť do povětří! Ty jedovatá ozobeninno, dej se za čubku k našemu fezníkovi, pak můžeš štekát! Copak myslíš, ty sražený, plesnivý šindelí, že je to malíčkosť, udělat dceru nešťastnou? Ty stará kobzo! Takových bysmec potřebovali pár tučtů, jako jsi ty, a bude z naší vesnice kaluž, že v ní ani čmeláci nebudou chtít být domovem! To si pamatuj, shnilá dráchno. Až budeš potřebovat koště, přijď ke mně, můžeš mým komínem vyletět do povětří.“

Rozluštění čtenářské soutěže Česká klasika v přemýšlách (42) z 42. čísla:

ARNOŠT LUSTIG: Hořká vůně mandlí.
Knihy, věnované knihkupectvím Fišer, posíláme Heleně Adámkové z Valašského Meziříčí, Petru Procházkoví z Cerčan a Otovi Solcoví z Jablonce nad Nisou.

F
D
P
ta
V
je

K
D
C
T
z
al

n
u
d
s
i
n
i
p
z
a
cl
je
d
i
tc

ja
re
tc
n
p
i
kl
z
a
vz
pt
ni
cl
se
to
pi
ki
jd
sk
te
hc
ju
zr
bc

kou epizodou v životě, která musí brzy skončit. Snažil se přežít. Navazoval vztahy s děvčaty, všem vyprávěl, že je to jenom pro tu dobu tam. Venku že má snoubenku. K ní se upnul, divil se, proč nepíše a neozvala se už dny, pak měsíce a léta. A on pořád vzpomínal a držel se té myšlenky, že všechno bude jako dřív. Pečlivě zaznamenával, co se děje. Kulturní události, chabé změny v jídelníčku, otcovu smrt, mamčin odchod s transportem, výborně sloužící tenisky od Bati - celý odstavec jim věnoval -, svoje milenky a družky, horlivě se snažil udržet si iluzi normálního života. Nakonec šel do transportu.

Pak jsem se zase vrátil domů, četl jsem v novinách, že osvobodili toho pána, co vydal protokoly, nakonec to přece vydal jenom z důvodů pfinančních, ne že by chtěl být nebo byl antisemitou či rasistou vůbec, místo Po-

litiky jsem si v podchodu na Florenci koupil časopis klubu Františka Ferdinanda - se stejným obsahem, kde p. Kašpárek píše o vymyšlených židovských obětech za války, četl jsem, jak zmlátili vědce černé pleti, o skinech a Romech, v posledních Literárkách o knížce autorů SVAM.

A poněvadž je to deník, tak tedy: snídal jsem čaj a chleba s máslem a marmeládou, teď k obědu jsme měli kuře s rýží, možná si pak na chvíli zdřímnu, pak si půjdu poslechnout, jaké písně zkomponoval skladatel H. do mé nové inscenace, skočím na nádraží, na poštu, poslat tenhle článku a ještě nějaké dopisy, večer dojím květákovou polévku, podívám se na televizi, hlavně na zprávy, pohovořím s našima a půjdu spát. Díky Bohu za takový den. Pokud se ovšem vyvede tak, jak si představuju.

Z deníku spisovatele (55)

•••••
ARNOŠT
GOLDFLAM

/2/

Zase to samé. Ráno jsem vstal, po běžné toaletě posnídal, tentokrát housky s máslem a marmeládou, k tomu jako vždycky čaj. Nutno ovšem podotknout, že ne doma v Brně, ale ve Vídni, kde teď trávím přechodně nějakou dobu. Bydlím v malém penzionku blízko středu města, kde potkávám spřízněné duše z různých koutů. Tu překládáte! Musila a Čechova z Rečka, tu zase literární vědec ze Lvova, archeolog z Petrohradu, překladatel z Rumunska, historička z Maďarska. Vyměníme vždycky pár slov, když se ráno, přibližně ve stejnou dobu, setkáváme v malé kuchyňce, společně pro všechny. Náš penzion je v tiiché uličce nedaleko Gürtlu, což je taková okružní silnice, svírající střed města. Gürtl značí opasek a tak tomu také i v přeneseném slova smyslu je. Poněvadž se po Gürtlu většinou jezdí autem, je snadno dosažitelný, jede se po něm, když se do Vídně přijíždí, i když se Vídně opouští, je odevšad blízko, ale zároveň i dost daleko. Je vyhlášen tím, že se tam zdržují dámy pochybné pověsti, ať už postávají na ulici a nabízejí své služby tam, nebo jsou - jistě ne pod penzí - zaměstnány v některém z mnoha podniků lákajících své potenciální zákaznický barevnými, převážně růžovými a červenými neony. Jednou mi kolegové z divadla vyprávěli, jak krátce po převratu, opození svobodou a alkoholem, pokřikovali z auta jednoho z našich váženějších kolegů na tyto dámy, nahýbali se přes volant k okénkům na obě strany a nechtěli opustit Vídeň. Tuto příhodu mi líčili několikrát a oči jim přitom zářily a vždy litovali, že přece jen byli donuceni z Vídně odjet, aniž by zažili jakékoliv dobrodružství. A tak když mi jeden známý nabídl projížďku automobilem, požádal jsem ho, aby mě provedl po onom slavném Gürtlu, v podvečer, kdy je úplně jiný, než když jej dopoledne každý den kolem výlohy erotického kina přecházím a kdy vypadá jako kterákoliv jiná, neškodná a chodící málo frekventovaná ulice.

Vyjeli jsme a můj známý jel co nejpomaleji. Neony svítily, dámy se procházely po chodníku, poodhalovaly své vnyady a nabízejí své zboží. Už jsme si u nás také trochu zvykli, zhusta to ovšem nebyvají krasavice, které bychom mohli na ulicích vidět. Zde to bylo něco zcela jiného. Požádal jsem známého, aby zastavil. Zajeli jsme ke kraji silnice, k chodníku. Otevřel jsem dveře a vystoupil. Dámy mě obklopile, i když bylo vidět, že tak činí jen mechanicky, ze zvyku, aby učinily za-

dost své povinnosti profesní. Nic jiného jsem ani nečekal.

„Milé dámy, nepřišel jsem mezi vás, abych tu utratil poslední šilink, nepřišel jsem kupovat rozkoš,“ přiznávám co nejupřímněji.

Mezi dívkami to zašumělo. Nebývá zvykem, aby se tu někdo hned zpočátku přiznal, že nechce ničeho - ani platit, ale ani užívat.

„Přišel jsem mezi vás, abych vás blíže poznal. Chci vidět, jak trávíte své volné chvíle, chci vědět, čím se zabýváte ve své myslí, jaké máte koníčky a zájmy, jaký je váš opravdový vnitřní citový život, proč jste se rozhodly pro povolání, které teď vykonáváte, chtěl bych slyšet, odkud pocházíte, chci znát, zdali vás ještě dnes něco víže k domovu, zdali vzpomínáte, zajímá mě, jak bude váš život pokračovat a jaké si činíte představy o svém stáří, které se, jak pozoruji na některých z vás, byt' dosud krásných a žádoucích, neodvolatelně blíží.“

Jedna z dívek zavzlykala. Z druhého konce stále rostoucího hloučku se ozval hluboký vzdech. Jedna z těch, které stály na okraji a patrně neslyšely má slova od počátku, se prodrala blíž, upřela na mě své hluboké oči, jejichž upřímnost nepopřelo ani vyzývavé líčení, a zeptala se hlubokým, trochu chraplým hlasem, halic se už do svého teplého pláště a trochu se chvějíc chladem (je už přece jen podzim): „Bože můj, proč jste vlastně přišel?“

„Proč? Dotkla se vás nějak má slova?“

Dámy noci se ohradily, jako by se jim zdálo, že mě ta otázka nějak popudila.

„Ne, vůbec ne! Ale je to poprvé, co s námi někdo takto hovoří...“ Ve slovech dívky, která promluvila, že ozval jakýsi dávný přízvuk, jakýsi tón připomínající venkov. Bylo v tom něco, co jsem znal.

„Odkud jste?“
„Z Moravy, od Hustopeče.“ To řekla a rozplakala se.

„Já to tušil. Jsem také z těch končin a trochu to tam znám. Je to požeňnaný kraj. Roste tam víno a lidé jsou tam dobří.“ Dívka propukla v usedavý pláč. Pohládl jsem ji po vlasech.

„Neplačte, nepřišel jsem vám číst levity. Neodsuzuji vaše povolání, nepřišel jsem vás kárat, ba nepřišel jsem ani, abych vás přesvědčoval o něčem, o čem bych sám nebyl přesvědčen. Chtěl jsem s vámi opravdu jen promluvit a poznat vás. Je mi líto, že se vás dotkla slova krajana.“

Dívka ke mně vzhledla usazenými očima. „Nejsou to vaše slova samotná, která mne tak rozplakala a dojala. Je to vzpomínka na mé dětství. Vzpomínka na rodný kraj, strniště, po kterých jsem běhávala bosa, a kour' pálicí se naté, kde na dně už voní pečené brambory. Vzpomínka na stařenku, která už tu na světě dávno není... Setkání s vámi ve mně vzbudilo něco, na co jsem už dávno zapomněla. Učila jsem z vás opravdový, upřímný zájem o můj život..., o můj osud..., o mou budoucnost. O naši budoucnost, vidíte, děvčata?“

Ozvalo se několikrát přitakání a jedna z dívek se otázala, trochu rozpačtě, nesměle, jako by o sobě sama pochybovala: „Myslíte, že děláme

něco špatného? Je naše práce tak zavřeníhodná? Jsme tak proklety? Není pro nás už žádné záchrany? Nezlobte se, že se ptám tak přímo, bez okolků, ale tak lidsky s námi už dávno nikdo nepromluvil...“

„Ale vůbec ne,“ zasmál jsem se. I děvčata ožila a začali jsme si trochu povídat. Některé vzpomínaly na svůj domov, na své dětství, stejně jako ta od nás. A byly to různé osudy, různé příběhy. Jako by se tu sešel skoro celý svět. Objevilo se více mých krajanek. Ale byly tu i dívky od Mazurských jezer, z krajiny Drakulovy, od Černého moře, z rýžových polí, z vysokých pohorí Asie i z hloubi afrického buše. Každý osud byl ojedinelý a každý příběh měl v sobě něco jímavého. V ruce jedné z dívek se objevila kytara, druhá zase vyňala z kabelky jakýsi jiný, mně neznámý nástroj a nocí zazněla píseň. Napřed jedna, ta byla naše, ale pak se ozvaly další a další. Bylo jich mnoho, ze všech však znělo něco společného. Byla to jakási nevyslovená otázka. Porozuměl jsem jí.

„Ptáte se, co dělat. Rozumím vám. Tisíce lidí po celém světě se takto táže. Miliony lidí si nevědí rady a bloudí po ulicích a cestách jako ztracené ovce. Nevím, budu-li vám umět odpovědět. Ale ptejte se a hledejte se mnou.“

Mezitím se náš hlouček rozrostl ve velký dav. Nevím, kolik je ve Vídni těchto nočníchátek, ale vypadalo to, že se tu pomalu sešly všechny, které pod rouškou noci a ve skrytu temnoty prodávaly svou lásku.

Pokračoval jsem: „Vy prodáváte lásku. Ale kdysi dávno jste přišly lásku dávat. Nechtěly jste peníze ani rozkoš, nechtěly jste brát...“

„Chtěly jsme dávat!“ vykřikla jedna.

„Ano, snad je tomu tak.“ Pohlédl jsem do očí dívky, která promluvila. Zářila z nich láska. Rozhlédl jsem se kolem sebe a dál. Oči všech přítomných zhnulý a v některých se zračilo prohlédnutí, jakýsi jas a dosud nepoznaný klid. Jedna z těch, co stály nejdále, si prorazila cestu ke mně. Byla to vysoká, urostlá mladá žena, inteligentní tváře a rozhodných, byt' ladvných rysů. Se vši přesvědčivostí pravila: „Ano, určitě je to tak. Láska se nesmí prodávat. Ta se musí dávat. Děkujeme, že jste nám pomohl. Ale poznaly jsme to samy.“

Co jsem k tomu mohl říci? Musel jsem souhlasit. „Ano, samy. Tak to má být.“

Pomalou svítalo. Dívky se rozcházely a v jejich chůzi byla cítit jistota a odhodlání. Už to nebyly kněžky neřesti, byly to královny lásky.

Pohlédl jsem na svého přítele. Po jeho tvářích stékaly slzy. I on byl dojat. Ani si neuvědomoval, že vystoupil z vozu jen tak v košili. Stál tu s námi skoro celou dobu a zima, která pomalu dávala tuhnout údům, se ho ani nedotkla.

„Pojď, jedeme domů,“ řekl jsem mu a on v té chvíli vzhledl. Udiveně, jako by se právě probudil. Nasedli jsme do auta a jeli, prochládlí, do kavárny, která právě otvírala. Pili jsme horkou kávu, jedli křupavé pečivo a mlčeli. Ve Vídni je hodně kaváren, mají otevřeno po celý den, jsou velmi příjemné a domácí a obsluha je výborná, rychlá a slušná. U nás takové kavárny snad ani nejsou.

Z deníku spisovatele (57)

ARNOŠT
GOLDFLAM

/4/

Teď jsem se po jisté době, kdy jsem byl na cestách, vrátil zase domů. Naši mezitím někde našli zuboženého kocoura se zlomenou nohou. Postarali se o něho, nohu mu nechali ošetřit a teď ho chudák kocourk je nám vděčný, oddaně se nám otírá kolem nohou a přede. Je v teple, má co jíst a dostane se mu taky pohazení, nemluvě o tom, že je postupně zbavován blech. Se svou ukvělou myšlenkou, že našinec musí nevyhnutelně nakonec skončit někde pod mostem, jsem mu trochu začal závidět. V tomto světě, kde se člověk už byl dospělý, zodpovědný a soběstačný, což samozřejmě schvaluji, mám někdy trochu obavu, co bude s těmi slabými. Když jsem byl před pár lety šťastnou náhodou poctěn tím, že jsem se mohl podívat do Nového Yorku, stala se mi následující příhoda. Krátce před odjezdem jsem cestoval podzemní dráhou. U vchodu stál žebřík, o berlích, bez nohy. Měl jsem ještě trochu drobných, podávám mu je, on nějak špatně napřáhá ruku a peníze se rozspaly po zemi. Poněvadž se člověk cítí trochu provinilý, že se má přece jen jakž takž, vrhl jsem se k zemi, abych peníze posbíral. Žebřík se na mě ohlídl, co že si myslím, že on není tak bezmocný, že mě žádal jen o finanční výpomoc, jinou pomoc ode mě nepotřebuje a peníze že si umí posbírat sám, a to také udělal. Zkrátka hrozně mi vynadál a já jsem zahabně utíkl, přel jsem do hlubin podzemní dráhy. Ta hrozná zodpovědnost, že člověk musí ná všechno stačit sám. I když je na konci svých sil, musí zachovat lůno, že to je ještě zvládné. Ta zvláštní hrdoť! Zubožený člověk naznačuje, že malá výpomoc mu stačí, on že už si poradí. Je to jisté dobře, když chce člověk až do konce udržet dojem, že to zvládne. I umřít dokáže jistě sám. Je to tvrdá výchova a tuhý život. Jestlipak budeme i my tak zacházet s našimi slabými a bezmocnými... co se z nás stane? Trochu jsem dostal strach. Neskryvá se tady někde myšlenka, že člověk, kterému sil nezbývá, není k ničemu, a dokud jich ještě trochu má, musí předstírat, že to tak stačí? Není tady někde základ toho, že jakási pospolitost je taky k ničemu? O pomoc že si člověk musí říci, jinak nic? Snaž budeme mít štěstí a když nám bude jednou moc zle, skončíme aspoň jako ten náš kocour nalezenec. Já vždycky pořád jenom mělu - strach z toho a onoho, píšu o tom divadelní kusy - jak se člověk vypořádává se životem, a nakonec to možná ani není tak zlé. Ale to bych byl moc rád.

Byl jsem účastníkem takové rozpravy o divadle. Stále se - mimo jiné - ožívají nářky, že nevznikla ještě hra, která by výsostně uměleckým způsobem reflektovala vývoj po plevratu. Objevily se tu samozřejmě jisté pokusy, vznikly zajímavé texty, možná takové poznámky na okraj anebo různá shrnutí, jak ovšem slyším různé hlasy i oblasí, skončilo všechno na půl cesty. Otázkou zůstává, jestli se takový dramatický autor cítí povinen reagovat na to, co se stalo, tím, že o tom hned napíše hru. Byla doba, kdy se z pera spisovatelů objevovaly různé úvahy na společenskopolitická či dokonce vysloveně politická témata. Jako by to byla povinnost spisovatele hned reagovat, a jak se nějaká věc objeví, hned o ní psát. Jistě, staly se v uplynulých letech věci velevýznamné, není však dost na tom, že se staly? Když jsem řekl, že se pokusím o tenhle deníček o čtyřech dílech, zároveň jsem se rozhodl, že to nebude o žádném z těch velkých témat, ani o volbách, ani o korupci a občasné aroganci a tak dále, zkrátka o něčem z toho. Řekl jsem si, že by ten deníček měl být co nejosobnější a nejsoukromější. Ba dokonce, že by se měl podílit okamžitě náladě a rozpoložení. Mně je vlastně nemilé, že je taková tendence všechno

pojmenovávat a vymezovat, jako bychom hrozně spěchali s tím utřídit věci, které prožíváme nebo vidíme, slyšíme a čteme, do jakéhosi řádu, který už tak zůstane, nebo by tak už zůstat měl. A tak se třeba vede diskuse o jisté představení, velmi vášnivě, do jaké míry jsou neuká, postmodernistická, či je v nich nahromaděna spousta nápadů různého druhu, někdy výborných a jindy zkrátka ne tak dobrých. Zároveň mohou být tato představení i přesto nebo přitom dobrá, ba výborná. Ale jakási podivná jednoznačnost doby, zvláštní potřeba soudit a zařazovat jako by bránila používat zkrátka úplně normální optiku. A tak se řekne - báci, klipová kultura..., nebo prásk!, postmoderně vystavěná věc, dnešní překotné tempo, zmatení řádu, kdoví co ještě, a už to tak je. Jako by každý nevěděl, jak je v umění těžko vybírat, volit slova, prostředky, barvy... Jako bychom nevěděli, že vždycky zpočátku všimne větší, pestřejší a různorodější prvky, a vůbec nám nevadí, že nemusí vždycky úplně dokonale patřit k sobě. Vybírat se naučíme až časem, a to už se zase můžeme lehcet dostat do situace, že vybíráme až příliš přesně a oklešujeme věci na kostry a poučky. Právě různorodá a pestrá snáška je životu blíž a také blíž jeho obrazu. Směs úzkosti a euforie, strachu a naděje, radosti a bolesti je pravdějisti než variace na jediné struně. Jestli přijmu jakýsi daný slovník se zúženými a zavádějící pojmy a na téhle rovině vystoupím do diskuse, musí to vždycky špatně skončit. Nikdo nikomu nic nevyvětlí a lidé se pak mohou rozcházet s pocitem neporozumění, ublížení, pohrdání a se zkreseným dojemem. A přitom si člověk vídí práce toho druhého, jen se prostě v tom všem chce vyznat, což snad někdy - docela neblaze - začíná zjednodušením a zkresenými soudy. Jako by tu někdy byl, asi i oprávněný, pocit, že musíme obhajovat svou práci. To by ale byla škoda.

A nyní tedy zpět ke vzniku velesoučasné hry. Fatně nejspouštější hra ovšem nebude v žádném případě ta, která bude, byť s výsostnými znaky uměleckými, mít ambice postihnout dnešní dobu a vešle, či spíše celistvě podobě. Umělecké dílo, které si činí ambice postihnout vse, ukáže většinou jen málo. Mnohdy však postranní proud, který - jen někde na vzdáleném pozadí doby - bude lítit jednotlivou příhodu, zážitek nebo osud nějakého zatracence, dá podivným způsobem výraznější obraz toho, co dnes, každý jinak, prožíváme. Dokonce je možné, že se v takovém příběhu poslední léta a jejich proměny očitou opravdu jen mimochodem. Ta hra, na kterou čekají někteří, s tím, že je něco v nepořádku, když se dopouští neobjevit, přijde zcela odjinud, než odkud jí očekáváme, a bude zcela jiná, než co jí dnes do vinku dáváme. A když se neobjeví do konce století, taky žádná škoda. V tomhle století toho zatím nebylo málo. Možná teď budeme potřebovat několik let na to, abychom si tuhle skutečnost terpe uvědomili a nějak se s tím vypořádali, ne ovšem tak, že budeme dělat součty a bilance a s konečnou platností rozhodovat, co s sebou vezmeme přes hranici času. To bychom se pak jednou mohli moc divit, co jsme si s sebou vzali nepotřebného a zbytečného a za jak směšné důležitosti jsme to kdysi považovali. Takže na žádnou hru nečekáme, ona přijde sama, až bude její čas. Ani nemusíme poznat, že je to právě ona. Nespoléhejme na svou soudnost!

Jinak je teď čas pošmourný, brzo se stmívá, náklady se překotně mění a taky energie nezvyztatelně přibývá a ubývá, spíš to druhé. Člověk na sebe musí být hodný a občas si musí udelat nějakou drobnou radost, taky všem milým osobám.

Píšu u okna. Mám výhled do dvora mezi domy, nebo, jak se píše, do dvora, který je těmi domy obklopen ze všech stran. Z mého pohledu nehlíž je dvůr vedlejšího domu. Na něm jsou přízemní garáže. Jeden ze sousedů právě vjíždí a chvíli, nevím proč, protože nejsem řidič, táhne auto, to znamená, že zbytečně nechává běžet motor. V rohu dvora stojí jakási dřevěně palety. Na nich, rozkročen, asi patnáctiletý mladík, láme housku nebo nějakou buchtu a kusky buchtu dvěma potulným černým kočkám, střídavě jedné a druhé. Pak, už zase dále, je dvůr přetát podlouhou budovou sklada ležív. Vždycky tam svítí zářivky a nahofe, v pravém posledním okně, je světlo slabší a vypadá to tak,

že tam někdo stojí u nějakého stolu a něco dělá. Vždycky jsem si myslel, že tam nějaká paní něco balí. Dnes, po osmi letech, si uvědomuji, že tam nestojí nikdo a že to jenom tak vypadá. Přišel jsem na to tak: je neděle, to se tam nepracuje, čili tam těžko někdo může být, to za první, a za druhé: to, co se zdá jako osoba, se nehýbá a je jen velmi těžko pravděpodobně, jak si teď, když se tam opravdu pozorně dívám, uvědomuji, že by totiž někdo osm let nezměnil polohu a postoj. Aspoň nikdo živý by to nevydržel.

Za budovou sklada je vysoký smrk, na střeše sklada velká hromada listů a za tím kus cihlové zdi porostlé divokým vínem. Pak skleněná kopule, kde bývala dřívě výzkumná laboratoř, kde studovali růst rostlin, prý tam také vznikly filmy profesora Calábka. Pamatují si to ze školy, jak za pár vteřin vyrostl hrách, což by jinak trvalo dny nebo týdny. Bývali pracovníci domovní správy si to prý nějak přidělili, nechali si taky ještě honem opravit byty a volné prostory využili jako soukromí obchodníci. Dobře jim tak.

Z deníku spisovatele (62)

DANIELA FISCHEROVÁ

/1/

Deník si nevedu. Ale mám sešitek (plavárů sešity) a ten vláčím všude s sebou jako talisman. Tam si píšu útržky situací, jak jdou právě kolem, nápady, historky, napál zaslechnutá slova, nepořádnou cupaninu spěchu. Plavárů znamená sešitků osm za posledních osmdvacet let.

Někdy nesu domů horké zboží a ještě téhodne je užívám „na spisovatelský způsob“, ale mnohem častěji tam leži, zapřetrované jak bakterie v Tatanchamónových hrobech, a čekají, až přijde jejich den. To mě fascinuje: když třeba v sešitku číslo jedna (67-70) narazím na císr hovoru ně dšano nevím koho, a ejklé, ona je to přesně te replika, kterou hledám v roce 94, druhohorní pohlednice konečně doručená na tu správnou adresu.

A vlastně se mi ty koucky nejvíce líbí holé, jako surovina takřka bez doteku lidské ruky – bez slovosledu, bez ponty, ještě nevydané klatbě autocenzury. Občas, za vládných podvečerů, si v nich čtu s lustem fetišisty. Nejsou to korantní klenoty, jsou to savenýřky čili trefky. Není to tvorba, je to houbatina. Ale kdyby tu hořelo, nejprve vynesu všechno živé a hned pak tyhle sešitky, šekovnu knížka až zbyde-li čas.

Jednou jsem po strašně tří dny měla dojem, že jedenmáj nořisek mi zmizel: chodila jsem bytem jako vrtocháta ovce a zdálo se mi, že jako spisovatelka jsem skončila. Tak se cítí vyspatý rybník v lednu. Pak jsem notes našla v odpadkovém koši, kam ho nemohli hodit nikdo jiný než já sama. Každý si vysvětlí, jak chces?

Tedy ta písnička se zpívá asi takhle:

...kdykoli píšu, cítím se jako v té ruské fikance: Jdi tam, nevím kam, přineš to, nevím co...

Heslo japonských herců: Chces co nejlépe vjíždít svou pravdu? Ukáž z ní osm desetní!

Porážeci kleště na prasata. Mohutné chřipáčky popadnou prase za krk a omráčí ho elektrickým šokem. Jazykový génius lidí: kleštím se říká Hajajá!

Veterina, starý nemocný pes, sotva chodí. Panička, tlustá středního věku, se veselé chlubi jeho poslušností: pes na povel nastaví bříško jako štěně. Povel zní: „Lisínko, udelej kurvu!“

...srdce tůká jako horník zavalený v dote...

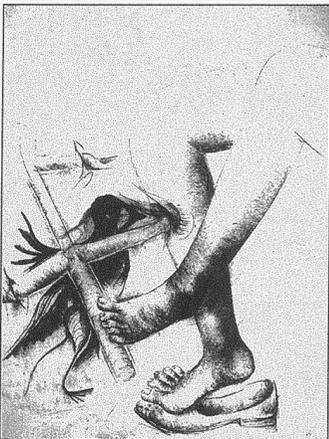
Domov důchodců, hluboká noc. Stařenka na lůžku pořádl volá do tmy: „Blážo! No tak Blážo! Pojd sem! Otoč mě!“ Blážo je její třicet let mrtvá sestra. S békáním a stánáním se stařenka otáčí sama. Vděčně vydechne: „Děkuju, Blážo!“

Povedlo se mi ten text proškrtat až k jakémusi protivně neopřizněnému tvaru: teď připomíná vytrhané oběti.

Už byl PhDr. a rychle po sobě získal doktorská práva a kandidaturu. Onemocněl střevní vtrózou. Nabrali mu výtěr z konečníku. Na leukoplastu na zku-mavce s vlastním exkrementem poprvé vidí své jméno ve vsí slávě: PhDr. JUDr. XY, CSc. Směje se celou cestu domů. Hned podkožkuje Botu za to upozornění.

...argumentoval – tak nevhodně a ztěžka, jako by za sebou v létě táhl sáně...

Česká kriminálka vysílá česká vietnamskou mafii. Vietnanci v vyslechu rázem zapomenou česky. Přicházejí tlumočník

Stanislav Podbrázský, Nohy, uhlé, papír, nedovolená

z vyslanectví: vzdělaný, starší elegantní pán. Bined se zepál (vysokým vietnamským staccato). „A–mušli–jste–je?“ Češi se urazí: „No dovopte, samozřejmě že ne!“ Pán chápnavě pokýve: „Ale—to–mšite. My–vždyky–mučimé. Když–nemačimé, oni–tje–nemeknou.“ Má naprostou pravdu: Češi nemačí, Vietnamci nic nefeknou.

Zdokonalení měřících technik vždycky zabije spoustu skvělých ideí.

Jaro 91, průtež téměř dny. L. a V., homosexuální pár, léta spolu. Teď V. v parlamentě, ze strachu z proláknutí couvá ze vztahu. Během tří dnů oba dostanou dopisy. V. pozitivně lustrován. L. pozitivně na HIV. Bouře obžaloby, sebeobhajoby, velký pláč a křik.

Spisovatelsví je pohyb přesně opačný k pohybu stvořiteliskému: ne „slovo bylo učiněno tělem“, ale „tělo slovem učiněno jest!“

Obdobný termín pro první let ptáka: když mladý pták dosáhne vzletnosti...

Řetěz štětů. Mezi vědci koluje e-mail zhruba tohoto znění: Tento dopis uprav a pošli deseti známým vědcům, lhotejno jakého oboru. První titul uvedený v příloženém seznamu cituj ve svém budoucím článku nebo knize, téma nerezchoduje. Jsí-li náhodou jaderný fyzik a je-li to sto o ho-lubím trusu, neváhej a cituj, stejně to nikdo číst nebude. Tu v opisu vynesch a svůj vlastní článek nebo knihu připiš na konec seznamu. Nepslyrtnes-li tento řetěz štětů, budeš do roka citován asi 100x, což ti značně přidá na odborné prestiži.

Přisudek je v této větě podmět. Žáci, proveďte rozbor větný a hned budete pochopení světa blíž.

M. (vdaná, tři děti) jede do Paříže, kde hodlá mít poměr s kolegou. Naštetí si na luxurní bítou bundu. Až v autobuse zjistí, že čtyřletá dcerka jí neszmatzelným fixem napsala přes celá záda jedničku s hvězdičkou – dětské významní lásky, významnění. Vrátil se: nemůže přece jet do Paříže v počmárané bundě. Je po avantýře.

Co oheň rozjasní, to kouř vzápětí ztírní –

Cuckované koberec: někam na Slovensko se pošle balík hadrů a tam z nich uceckují pestrý běhoun. Vdovec se znovu oženil. Všude po bytě cucáček. Nová žena se hostům s starým rodinným přátelům chlubit svou praktičností: všechno to dala udeřat ze sání nebožky!

Octli jsme se na křifžovate dějin, ale už nějak dlouho svítí červeně.

Odsouzen velký šplátkář. Soudec,

v soukromí: „Mně nevdají, že žere. Žere každěj. Alo on pří to moc mas-ká.“

„Bařova daktylo.“ Stará dáma (skoro 90), doktorka věd, velmi úspěšný život. Jako mladá holka asi ruk psala Bařovi na stroji. Dnes dememní, nepoznává ani svoje děti. Jediny základní kámen, který zůstal: Když má dojem, že jí někdo křivdí, rozkřikne se: To si ke mně nedovoluj! Vš, kdo já jsem? Bařova daktylo!

Byl z obou geneologů jen o poznání horší.

Praktické cvičení na téma etika vražd. 1917, válka. Vojín O. je odvolán od pluku a předán civilnímu soudu jako leta sledovaný nájemný vrah. Zálobce líčí nájemnou vraždu – zabít oběti, kterou vrah ani nezná, proti níž osobně nic nemá – jako zvlášť odporný typ zločinu. Podzezení se nepotvrdí, O. je propuštěn a poslán zpět na frontu. Cestu dezertuje, zcela sdíleje zálobcův názor. Je chyčen a jako vojenský zběh zastelen.

Člověče tře
Musí se žít
Smrt bere tře
Musí se žít
(Na shledanou přístě. Přístě zase z jiných sešitků.)

LITERÁRNÍ PORADY V (19. – 25. 1. 1995)

PRAHA Četba na pokračování Čt 19. až St 25. (09.00 a 22.00) T. Raucek: Dostojný vřet Čt 19. (02.00) Z. Rotrek: Skrytá hvěz Česka literatury nejrom křisaná (2) (10.30) Heřt dá domu (L. Fedke) (14.20) I. Mirovská: Slopy ve sněhu Pa 20. (02.00) Na konci silnice... (poezie a proza J. Hudky) (10.30) J. Pátek: Sletny pro vědění den So 21. (10.10) O. Henry: Asyl Černého Billa Ne 22. (00.15) Š. A. P. Čechov Po 23. (00.45) M. Buber: Chasidská vyprávění (4) Út 24. (08.00) A leta běží, vážení (V. Pá-mičová) (21.10) V. Patočková: Z Niczemí do Prahy a zpět St 25. (02.00) H. Šolová: Přáto psaní (08.00) A hta běží, vážení (F. Koc) (16.40) Mily mlá (20.50) L. Santucci: Dřě čarobný	Čt 19. a Pa 21 (17.30) M. Duras Život So 21. až St 1 (17.30) A. Karié šlásti přjeje Čt 19. (07.00) V. Zavad buč se a vstaň (10.00) Ex libris Ficotece žvž p (11.45) Stendhal: (13.00) Sympozit v literárním taz (15.00) M. E. Wili manová Dnant (20.30) L. Feucht Kapeřova Pa 20. (07.00) Opadálé básmo) (11.45) G. K. Che nonsensu (13.00) J. Sudeř a hubbou, kter (16.00) G. de Mo let vřez v Akři (20.00) Páteční v (23.55) Sen Z. Br So 21. (09.45) Křifálový couzská lidová (10.45) R. Poltan jásá žve (1) (11.45) Čuma Pig (13.00) Kóbyly v světa (14.30) B. Brecht slech (16.40) Fotogram v archivu J. Sudeř (19.15) I. Divš: Tl (23.00) M. Tomar určaje můj kruh (23.30) Čh: Perk sonové Olímene peta
---	--

Z deníku spisovatele

(64)

DANIELA FISCHEROVÁ

/3/

Sešitky, sešitky, už nad vámi trochu vrtím hlavou. Kolik cuků skutečnosti! Kolik zárodečných louží povídek či dramát, která nikdy nenapišu, materiál na tři plná převtělení – a za zády knihovna narvaná příběhy až po strop, za zády televize skrz naskrz prolezá seriály, za zády svět už natolik pokrytý nánošem fikce, že se ztrácí. Inflační únava z vyprávění. Člověk se logicky zeptá, k čemu je dobrá tahle hnidopišština.

V jednom z pradávných sešitků (trias, jura, křída, rok 69) jsem našla příhodu tak naučnou a dlouhou, že ji vysvobodím z rychlopisné stručnosti sešitkového stylu a převyprávím vám ji, jak jen svedu nejlépe. Je to názorná historika o kletbě přílišné vzdělanosti, smutné kratochvilná story o tom, jak se nevyplatí umět číst.

Bylo mi pět a už jsem plyně četla velká i malá písmena. Jednou v létě se vyskytla nutnost odložit mě načas do venkovské školky: byl to baráček uprostřed polí a všude kolem rachotily žně. Moje čtenářská pověst mě předcházela, pro místní vychovatelky jsem byla „ta žába z Prahy, která umí číst“.

Šla jsem do školky bez odmluvy a dodnes vím velmi dobře, co mě na celé situaci vrušovalo nejvíc. V té školce každému dítěti přidělili symbol – autíčko, jahodu, ježka a tak dále – a ten se opakoval na botičku, věšáčku a židličce. Trmula jsem zvědavostí, co případně na mě. Byla jsem v té době trefená magickým myšlením, jako mnoho dětí toho věku (jako ostatně jsem dodnes, ale už to lépe sociálně kryju), a čekala jsem na poselství shůry: jako by se mi mělo dostat znamení. Nemohlo to dopadnout lépe: bylo mi přiděleno zářivé sluníčko s pusou od ucha až k uchu. Dodnes ho vidím před očima. Z hloubi duše se mi ulevilo: světem symbolů jsem byla vltádně přijata.

Vtom však vešla jiná učitelka a prohlásila, že sluníčko je pro mě moc jednoduché, to nechme „tém hloupějším děckám“, a mně dáme tohle: a vytáhla jakýsi naprosto nechutný obrázek, na němž byl temně hnědý čtverec a z něj trčel modrý klikyhák. Byl to kafemlejek s rukojetě. Vtip byl v tom, že jsem absolutně nechápala, co to asi představuje – hloupí venkováci kafemlejek znali, malá intelektuálka z Prahy ne. Realita mi zcela unikala. Dodnes si vzpomínám na palčivé zklamání té chvíle, je to matka mnoha a mnoha zklamání dalších. Styděla jsem se kolemkolei zeptat a snažila jsem se vřít si

do paměti nesmyslný ikon, což se mi podle předpokladu zdařilo.

Jaké ENVOI čili POSLÁNÍ z této balady plyne, to sešitek nedodává. Ale vím, že je to Urgeschichte. Je to varovně naučná historie a kdo hodně čte – kdo nedejbože dokonce sám píše – ten dobře ví, o čem je řeč.

Přesto, i dneska, porce výpisků:

Ať píšeme cokoli, vždycky toužíme napsat šém: několik tajných slov, která vám vložíme do hlavy a podrobíme vás své vůli, byť by to byla vůle nejjemnější a pokorná až po samu hranici pokory.

Praha, 1993. Prostitutka, jednopokojový byt, čtyřletá dcerka. Matka koupila luxusní stan, 700 DM, jasně oranžový, stojí v tom pokoji. Když má zákaznicka, holčičku tam zazipovává.

Nové ruské slovo pro noblí prostitutku: intěrděvuška.

S. (IQ někde nad stočtyřicítkou) vážně chodí s tou holkou ze závodky, co se sotva podepíše: aneb odvěká touha bystý po torzu.

Ve dnech, kdy všude víří kauza petice o násilí, dostanu narvanou velkou obálku. Rukou psaný asi stostránkový dopis. Adresáti: Havel, Klaus, vláda, církev, já. Text paranoidně semele politiku, náboženství, vlastní hádky se sousedy atd. Pisatel tvrdí, že adresáti jsou „klamání“ a jen on jim říká čistou pravdu. Zboku tužkou připsaný vzkaz pro mě: „D. Fišerová, vystupte veřejně na obranu převtělených duší! Děkuji!“

Na ulici: Víš, co můžeš? Ty můžeš tak leda vrhat stín!

Chlapeček (5) si schovává mrtvé mýry. Babička: Proč to děláš? On: Kamarád je sbírá. On má na mýry sbírku. Už má čtyři. Tři jsem mu dal já.

Pohybuje se jako staří baletáci, zároveň nepružně i pružně, asi jako revmatický had.

V. Ch. Přišla na pohovor pozdě. Mluví s nimi velmi arogantně a uprostřed hovoru náhle otevře kabelku (luxusní), vyndá z ní zahradnické kleště a začne si mezi řečí louskat ořechy. Agresivní zvuk louskání. Skořápky na koberec. Dosáhne svého, jako vždy.

Kritička se jmenuje Zlata. Přezdívá se jí Zlatuška – Zlá tužka.

K. zabloudiv v cizině. Stopl si auto. Řidič taky cizinec, ale má mapu, která vede k impozantní dálnici. Jedou, kolem pořad hůř pusto. K. si konečně mapu prohlédne sám. Není to mapa, ale reklamní leták jakési strany – tu dálnici postaví, vyhraje-li volby. Řidič ho dostal u benzínové pumpy. Tak nějak teď všichni žijeme!

Téhož roku, kdy Vatikán po více nežli po dvaceti letech zdlouhavých církevních jednání povolil jeptíškám zkrátit si hábit, přišly do módy maxisukně. Nevinný žertík Ducha svatého!

Z deníku spisovatele (65)

DANIELA FISCHEROVÁ

/4/

V den, kdy tato slova píšu, mi skončila práce mnoha měsíců. Spím. Bez zájmu čtu jakousi detektivku. Někde za hradní kostí mi tuhne žmolek smutku. Jako vždycky v takovou zivoní chvíli nemám tu nejmenší chuť psát. Psaní mi připadá jako podivná kouřová clona, která všechno jenom mate. Už se mi nechce obrátit přesýpací hodiny.

Z povinnosti si čtu ve svých šestičkách a vypaňu mi z nich tento zápisek, starý snad čtyři roky. Čítají:

Dospělý píše dospěle. Dítě ne-
umí psát a udělá pod text šišaté kolečko. Smysl: písně tady je to místo, kam ti dám na papír pusť. – Adresát ten dopis skoro nečte, jeho obsah ho moc nezajímá, ale splaven dojetím a láskou tiskne usta k šišatému kolečku.

To je ono. Nic lepšího šestičky nevydají. Šišaté kolečko: nic lepšího nikdáž nenapíšu. Nikdo nic lepšího nenapíše. Psací marasmus do týdne přejde a zas roztopím kotlík počítače, klopoty se vřavě dá do pohybu – a navždycky to bude nic než marná touha propašovat do textu ten kousek prázdna, třepnutí beze slov a... A už nic. Naposled, s vědomím prve řečeného, porce všípiská:

Ptali se ho, jakým znakem by chtěl být. Chtěl bych být apostrof, řekl. Písmeno-nepísmeno, zvuk-nezvuk, vyvanutí písmene i zvuku pro lepší vztahy dvou sousedních slov.

Pozoruhodné pevně uchopený osud. Malé arabské město, ducs. Důstojná, nemluvná, přísná stařena. Po tři generace vykonavatelka tradiční společenské funkce: přichází do rodu, kde chtějí vdát dceru. Prohlíží nahou nevěstu od hlavy až k patě a hledá skryté vady. Nakonec prstem zkoumá panensví. Na jejím posudku závisí divin šatek. Celé město se jí bojí, každý se jí snaží získat, ona se ale s nikým nestýká. Teď zemřela. Poprvé ji někdo viděl nahou. Město je v absolutním šoku: nebyla to žena, byl to muž.

Každá láska tkví v tom, co je vyslovitelné běžné, s nepatnou příměsí nevýslovného. Všechen lyrický aparát světa není ničím jiným než snahou vyslovit to, co je nevyslovitelné z principu.

Drama „Chodská hostina“.
První Chod: „První chod“
Druhý Chod: „Druhý chod“...atd.

Odvěská spisovatelská touha: čtenář s tzv. pasivní znalostí mého autor-
ského jazyka. Rozumí mi dokonale, ale sám by to říci nedovedl. Ano, pro toho je radost psát!

...byl lehkomyšlný jako panáček bezmyšlenkovitě načmáraný na okrají parte...

Dospělý syn a stárnoucí otec si jednou za rok najmou kurt a hrají spolu tenis. Říkají tomu Oidipáv pohár.

Tomášek (5) si vyrobil medaili z lepenky a šel se chlubit táte. J: „Za cos ji dostal?“ T, zmaten, netušil, že medaile bývá „za něco“. J: „Třeba jsi něco vynalezl, nebo jsi udělal hrdinský skutek.“ T se rozzářil: „Udělal jsem hrdinský skutek! Vstoupil jsem do vlády!“

„Její rtenka měla přichut postřiku proti myšm. Či kdo to ohlodává mladé stromky? Krctci? Byla neslibatelná.“

Americká tlumočnice se mě zeptá, má-li slovo „obžalovaný“ překládat doslovně a zastarale „the accused“, nebo dnešním právním pojmem „the

defendant“, obhajovaný. – Jak významný jazykový posun! Jak nadějná otázka!

Chanuka. Na obci velká slavnost. Máme lístky ke stolu č. 20, ale tam už sedí jiní lidé. Pořadatel (starý Žid v jarmuce a s pejsky) se hlašeně omlouvá, nechápe, jak se to mohlo stát. Nevadilo by nám, kdyby nám dal židle navíc? Přispěchá s židlemi, všichni se smákneme kolem stolu. Vtom se k nám nakloní a spýchá špitne: „Máme 250 míst a 500 prodaných lístků! To je, co?“

Moje vzdělání je už jen prošlá záruční lhůta dávno ptekovaných omylů.

Salvador Dalí, kresba z výstavy Salvado-
centru Chagall v Ostravě

S čertem se soudit můžeš, ale s pekle-
m ne.

Třicátá léta, maloměsto. V rodině
soudec se po letech bezdětnosti ko-
nečně narodil syn. Sítěžen jako oko
v hlavě. Chůva omylem upustil do ko-
líbky jehlu. Jehla zmizí. Rodiče – pa-
nika. Úprkem na kliniku. Na malo-
městě primát soudcovi nic neodmítne.
Novorozené je prarentgenováno od
hlavy až k patě. Jehla se nenajde, ale
rodiče jsou klidní. Udělali pro dítě to
nejlepší.

Ptá se mě, jestli mám nepřátele.
Ovšem, ale všichni jsou vně křídového
kruhu... aspoň doufám, smad.

Autobus. Tichá hádka matky s dce-
rou. Matka, vyčítavě: To mám za to,
že se o tebe starám dvánáct let?
– Dcera zavile kouká z okna. Pak ví-
tězně vypálí: Jenom šest! Matka: Jak
to šest, když je ti dvánáct? Dcera: Kaž-
dou noc spím, a to se o mě stará Bůh!

Na vzpomínka se vynořila z paměti
jak klobouk vprostřed oceánu, v místech,
kde se potopila loď.

„Anamnéza poslankyně, detail“:
Vždycky byla cílevědomá až hrůza. Už
v první třídě se učila dopředu a při
učení mivala na bradě kolíček na prád-
lo: věřila, že tak získá svůdný dolíček.

Musím vás zklamát, mladý muži.
Není to stigma, ale opruzenina.

Režisér k hercovi: Proboha, koho to
hrajete? Máte být grázl a ne tenhle ten
evangelický Jánošík!

J. (16) se vsadil o dost nehoráznou
sumu, že doběhne do příští stanice
dříve nežli tramvaj, což je prakticky
nemožné. Tramvaj se rozjíždí. J. vbíhá
na koleje před ni. Řidič běsní. J. pro-
běhne úsek volným klusem. Záblesk
konceptního myšlení!

Zmocnil se mě nepokoj tak prchavý
a letný jako zašumění pěveckého
sboru mezi dvěma hudebními větami.

Bylo mu deset, když matka přišla
do jiného stavu. Nechtěl žádného sou-
rozence. Připadala mu jako trojský
kůň.

Má teta Marie (79) umírá na LDN.

Vyhublá na kost, černé třísky zubů.
Chci mluvit s lékařem. Spustí velkou
lamentaci, křičí na celé kolo: „Nikám
nechoď, jen ať už mňa neléčijó, žádné
patáky nedávájó, já už chcu umřít,
chcu tam důle, do hrobu!“ Konečně
odcházím, ptám se: „Teto, a co chceš
k vánocům?“ Přitáhne si mě až k sobě
a toužebně zašeptá: „Rtěnkul!“

Užívá argumenty podle potřeby chvil-
le. Není to filosof, ale myšlenkový
skořápkář.

Zасыpani horníci. Je zřejmé, že jsou
mrtví, ale z pietních důvodů jsou tři
dny vyprošťováni. Když je konečně
najdou, jsou těla už v takovém stavu,

že je nutné je okamžitě pohřbit. Zpod
země, nad zem, pod zem zpět.

Z květů i z trnů zbudě stejný prach
a Vzkříšení je neoddělit
a řekne: Vzbud' se, růže!

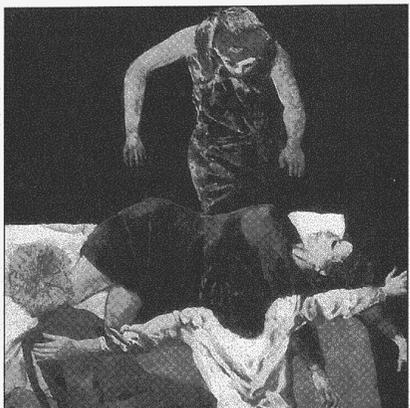

Ten zážitek mě vytáhl zpod závalu
nešťastného dětství jako lavinový pes –

Zemětřesení v Arménii. V podniku
povinná sbírka oděvů „na Arménce“.
M., inženýr (!), se mi s gustem chlubí,
jak poslal Arměncům boty, ale na-
schvál jim odřezal podrážky. „Ar-
menci budou zírat jako vrány!“ – Poin-
ta číslo dvě: celá zásilka rozkradena
v Moskvě na letišti, nikdy nedošla do
Arménie.

„Smrt hazardní hráčky.“ R. (54) bě-
hem tří let progamblovala dům v Praze
a vilu v Jevanech. Má pokročilou ra-
kovinu. Bez zábran, s jistým humorem
mluví o tom, že do půl roku umře.
Právě si nechala udělat plastiku obli-
čeje. Se smíchem: „Žena má do rakve
jít s nalakovanejmá nehtama!“

„A co vy tu vlastně studujete?“
– „Telepatii.“ – „Řádně?“ – „Ne, dál-
cově.“

František Ronovský, *Odchod, enkaustika, detail, 1968.* (F. Ronovský vystavuje své souborné dílo v Domě umění města Brna)

Z rodinného deníku

MICHAL JŮZA

25. 1. 1995 - Domluva s kastelánem: Hrad Valdštejn v Českém ráji, červenec - říjen 1995, František Skála jr. a hrnčířství Michal Jůza & Eva Jůzová, CESTOVNÍ POHÁRKY, HOLE A DENÍK PRAHA - BENÁTKY. Na zahájení výletní výstavy v sobotu 1. července 1995 v 15.00 promluví Věra Jirousová, Premysl Růt a Martin C. Putna. „Hlavní idea. Záměr proti záměru stojí, takže všem se záměr změní, jejich oučel se nepodává, a jen Bohu jedinému patří čest a sláva.“ (Karel Hynek Mácha) - Na hrad se dá jet jen pěšky, v kapličce na nádvoří sv. Jan Křtítel, namalovaný podle Máchy. V předhradí klasicistní výletní hospůdka.

26. 1. 1995 - Naše sklerotická matička Řehová krátce před smrtí chtěla jít ráno do školy, hledala cvičky, plakala, že nemá úlohy a že přijde pozdě. Nevěřila, že už je jí sedmdesát šest a do školy nemusi. Konečně jsem řekl: „Mami, bereš dílechod?“. „Beru!“ vydechla maminka. „A dneska je neděle, žádná škola není!“ řekl jsem, protože byla neděle. Maminka se uspokojila a prohlížela si hromadu obrázkových časopisů o cizích zemích, což měla ráda. - Po smrti maminky, když jsme gelovou matraci proti proleženinám předali další rodině a vymalovali jsme, chtěla letit kamarádka Daniela, aby jí žena převyprávěla celé tři roky, co jsme měli maminka Řehovou doma jako ležícího pacienta, kvůli literárnímu zpracování! Od té chvíle jsme se už s Danielou nesekali. - Dnesní Literární noviny s Danieliňým „deníkovým záznamem“ (Stará demontážní paní...) jsem před ženou ukldil. Bylo mi líto Daniny nelaskavosti, která ji musí soužit. Literární zpracování je nepravdivé, protože je nelaskavé, „demontážní“. Musím hájit čest matičky Řehové, že naopak sklerotici mají strašně světlé okamžiky, kdy naléhouno svůj stav a mají soucit s těmi, kdo je opatrují.

26. 1. 1995 - Sochař Bedřich Štefan krátce před smrtí slavil ptaosmdesátiny. Během večera iše seděl a klimbal, ani sklenku vína nepopil. Když šla Eva s paní sochařkou Hanou Wichterlovou mýt nádobí do maličké kuchyňky, spatřil jsem v zeseřelém atelieru, jak se Štefan probudil, diametrálně odlišně prudec chňápá po láhvi, než zbyla na stolek, a zvedl jí lačné k ústům. „Do prdele, prázdná!“ postavil jí zpátky a znovu usnul. - Naposledy děšné chlastali po mnichovské dohodě, než jim to starý Frič rozmluvil, že je čekají jiné úkoly. - Když jsem narozhořněn výjev vypověděl znalci, sochaři Karlu Neprašovi, řekl „no jas-

svou matku jej tlačící, zatímco jsem vybíral mezi dvěma bulvami celuru. „A tohle je Michael Jackson!“ povykovalo vítězoslavně dítko.

27. 1. 1995 - Eva se ptala, co píšu, a převyprávěl jsem jí případ Daniely Fischerové, a žena řekla prudec, „váš se to všech týká - tak leda z rozjetého vagónu“, utřela si slzy, vysmrkala se a umyla si v koupelně oči. Sedla si, „neflekla jsem ti, že mi vykládali lidi, jak jim Daniela přinesla hru a řekla, že je „o Eviné matce“. Tak za prvé nemůže být „o moji mamince“, protože Daniela věděla hovořit. Za druhé, jestli to necejfí, tak je chudera. Všichni kamarádi se chodili na matičku aspoň formálně podívat, jak jí mám v čistotě, a pozdravit ji, Danielu to nenapadlo.“

27.-28. 1. 1995 - Matička Řehová jeden čas vyťahovala kytky z vázy a lehala si s nimi se zkrfženými rukama do postele, že čeká na pohřebáky. Dlužno Fict, že člověk si asi není jistý, jak vypadá smrt, jestli je ještě živý, a tak se bojí, aby to nepropáši. Žena se lekala a rmočila, ale jak byla k smrti unavená z neustálého praní povlečení, jednou, když přišla, a matička ležela a čekala s odevzdaným výrazem na pohřebáky, aby jí naši připravenou, tak to Eva nevydržela, a protože neclouho předním volali od Friča, že čekali s mrtvou babičkou a vyřetěnými pravnoučaty na pohřebáky čtyři hodiny, tak vyhrkla, „mami... pohřebáči se na tebe vyprávou!“ a hned věděla, že to neměla. Maminka zutuhla, ale najednou ji začaly cukat koučky, začala se smát, pohřebácké údoby tím skončilo.

28. 1. 1995 - Jednou se matička Řehová mimofádně sama zvedla a doštrachala se dlouhou předsíní - najednou vidím, že stojí za dveřmi kuchyně. „já jsem vás našla!“ Sedla si na židli u pultu. Uvařil jsem jí kafe a posadil jsem se z druhé strany pultu. Řekla, „viš, já se hrozně bojím, že to bude bolet, když odpadá maso od kosti. Prosim tě, řekni mi, boli to?“ „Nebolí, neboj se, mami,“ řekl jsem po pravdě. „To jsem ráda,“ řekla a držela hrnec oběma rukama, „ani neviš jak.“

28. 1. 1995 - Předečtívrem jsem Evě ve městě koupil knihu, a našla v ní Felliniho vyprávěť osobě, „fim jsem nenatočil. Měl jsem pro to dva důvody. Za prvé byl příběh příliš autobiografický, i když ne na sto procent... kromě toho jsem v žádném případě nechtěl zranit Giallettu. To byl ten druhý důvod.“ Fellini dával celý život všanc sebe, proto znal cenu citu.

27. 1. 1995 - „Neříkej, že to není KINDER-SURPRISE, když je to KINDER-SURPRISE!“ všikalo dítě sedící na supermarketovém vozíčku na

LITERÁRNÍ POŘADY V ČESKÉM ROZHLASĚ

(16. - 22. 2. 1995)

<p>PRAHA Četba na pokračování</p> <p>Čt 16. až Út 21. (09.00 a 22.00) I. Kraus: To na tobě doschne</p> <p>St 22. (09.00 a 22.00) K. Čapek: Kriminální plpady</p> <p>Čt 16. (14.20) K. Mansfieldová: Ú liřmu</p> <p>Pá 17. (02.00) N. V. Gogol: Píslř</p> <p>(09.30) M. Staniř: Snřnuna z vesmíru</p> <p>So 18. (10.15) O. Henry: Katedra filantromatematiky</p> <p>(12.00) J. Hora: Zimní</p> <p>Ne 19. (00.15) K. Čapek: Měl jsem psa a kočku</p> <p>(14.35) Benefice pro S. Neumanna</p> <p>(20.00) M. Kubřtřová: Jak přišla basa do nebe</p> <p>Po 20. (00.45) H. von Hofmannsthal: Nřlřda</p> <p>St 22. (02.00) A. Kliment: Vyznřní lovce zvuků</p> <p>(16.40) Milř, milř</p> <p>(20.50) H. Břil: Hodina v rodném městř</p> <p>VLTAVA Četba na pokračování</p> <p>Čt 16. a Pá 17. (08.30) B. Prus: Hřichy dštřví</p> <p>Po 20. a St 22. (08.30) K. Čapek: Obřejdnř život</p> <p>Čt 16. až Út 21.</p>	<p>(17.30) G. Orwell: Farma zvířat</p> <p>St 22. (17.30) M. Pagnol: Jak voní tyřmřn</p> <p>Čt 16. (01.00) J. Skřpel: Vřřstřvko, ne-smřř nřs vřnehat</p> <p>(10.00) Ex libris - M. C. Putna: My poslední křřsfanř</p> <p>(11.45) V. Navřtil: Paradoxř lřský</p> <p>(15.00) S. Leacock: O aneb Fakta o lřřřlnosti fantasmatomatu</p> <p>(20.30) H. Barker: Obrazy z popravy</p> <p>Pá 17. (01.00) O. Paz: Zelenřj inkouslen</p> <p>(11.45) Ch. Baudelaire: Morřlní poseřitř hryřky</p> <p>(13.00) J. Trnka sřm domas hudo: kterou mř rřdř</p> <p>(15.00) K. Polřřek: Povřdka o tom, kterak si pan Hugo Lřřřschlřz dřhřl vřřtì zručnou Ovestřncovu, ale nevrail si jí</p> <p>(20.00) Přečtnř vřber</p> <p>(23.55) Sřy E. Murrera</p> <p>So 18. (09.40) C. de Castillejo: Zajatec anř</p> <p>(10.45) F. M. Dostojevskř: Urařenř a ponřřenř (5)</p> <p>(11.30) Čteme Pismo - Exodus XIII</p> <p>(13.00) Křby vř všechny krásy svřdia</p> <p>(14.30) G. Simonon: Přřstavř vzřze</p> <p>(16.45) Fologramy - Nřř host v archivu J. Kařer</p> <p>(18.15) J. Gollř: Menestaurus</p> <p>(22.00) J. Arp: Na jedně noze</p> <p>(23.30) K. Michal: Kokřř</p> <p>Ne 19. (01.55) Sen E. Murrera</p>	<p>(07.35) Čteme Pismo - Numeri VII</p> <p>(09.10) V. Cozzolla: Pšřt vřřře radosli</p> <p>(10.45) O mřřnř (2)</p> <p>(12.05) P. Rajkan: Otřřzka a odpovřř</p> <p>(12.00) Sřřkdřnř</p> <p>(14.30) I. Aichingrovř: Křofitky</p> <p>(20.00) Obrazy z dřjin řeskř pol-vřlnřné literatury (12)</p> <p>(22.30) Remesto - přřklad s J. Vladřslavem</p> <p>Po 20. (01.00) V. Holan: Přř břnř</p> <p>(11.45) M. Picard: Řec vřř</p> <p>(13.00) Obrazy z dřjin řeskř pol-vřlnřné literatury (12)</p> <p>(15.00) Ch. Dickens: Hřidřř</p> <p>(16.40) Literřrnř vřřroci - P. Claudel</p> <p>(22.45) J. Opolskř: Přřstavřnř v soumraku</p> <p>Út 21. (01.00) H. Heine: Z cyklu Severnř motř</p> <p>(10.00) Literřrnř vřřroci - P. Claudel</p> <p>(11.45) E. Rřřřř: Morřlnř zákony a ideř</p> <p>(13.00) Fologramy - Nřř host v archivu J. Kařer</p> <p>(15.00) A. Christie: Křev na chodnřku</p> <p>(21.30) K. Polřřek: Otec svřřho syna</p> <p>St 22. (01.00) F. Gellner: V radostř žřvota</p> <p>(11.45) F. X. Šřlda: Słvko o nacionalismu a internacionalismu</p> <p>(15.00) H. Břřřhravřřskř: Socha</p> <p>(16.40) Ex libris - F. Passoa: Za noci našego byřř</p> <p>(18.30) Život, osudu, osobnosti</p>
--	---	--

Z deníku spisovatele

(67)

• • • • •
JIŘÍ
HANÁK

/2/

Posud hodnot: ve třicátých letech: jsi hloupý, půjdeš do dvora pohanět voly! O třicet let později: jsi hloupý, půjdeš učit! Ještě o třicet let později: jsi hloupý, půjdeš do politiky! Že by uzavřený kruh?

Slovo smysluplnost je už pasé. Nepoužil by ho dnes ani poslední zapadlý vlastenec. Místo toho nové hity: nicůtky, slovíčka, vlnky. Jestli otce této pitvorštiny nedonese vlna slov do nicoty, dočkáme se třeba i vládičky, političky, proslůvku, intelektuálka a doktůrka. Plyšová slovíčka.

Rodiče byli slušní lidé. Ze syna je intelektuál. Návrh na téma komentáře pro jednu nejmenované noviny.

Je krásné pracovat. Ještě krásnější je o práci jen snít. A vůbec nejkrásnější je nepracovat. Proč si tak evidentní pravdu neradi přiznáváme? Pokrytectví? Spíše akutní otrava tisíciletým modlí se a pracuj! Je nemodlení se podmínkou nepracování, nebo nepracování podmínkou nemodlení se?

Fraškovitý spor o Katedrálu. Cosi jako novodobá insigniáda, rozměrů ovšem mrňavých. Takové množství lásky tak najednou explodující je mi podezřelé. Co takhle povinně podložit každý podpis na petici tisícikorunou na obnovu její Zlaté brány?

Nejvyšší pastýř všech katolických oveček v Čechách je Vlk.

V novinách zpráva o muži, který se už třikrát pokusil o sebevraždu. Tak předbíhat je opravdu neslušné. Vždyť přece nikdo z nás nečeká ve frontě bez naděje, na každého se dostane.

Kurt Tucholsky před dávnými lety napsal, že existují jen tři skutečně internacionální síly: homosexuálové,

Standard Oil a církev katolická. To bylo tehdy hodně odvážné. Dnes ostatně taky. To slovo *internacionální* - nesmrdí nějak bolševikem?

Vůbec musí se účinkovat vodkou, lstí a uplácením. Všechny pak ostání prostředky, jako spravedlnost a právo, na ně nemají účinku. To není o nás, my jsme přece jiní, evropští. To si jen dánský vyslanec v roce 1709 zapsal, jako to chodí - v Rusku!

Za třicet šest měsíců budu na obtíž. Jako všichni penzisté. Abychom tak na obtíž nebyli, oddálí nám odchod do důchodu. Co takhle místo toho dělat rozumnou populační politiku? Nelze to čekat od pana Thatchera. Vždyť přece počet dětí je soukromou věcí každé rodiny, nesluší se státu zasahovat preferenčními rodinnými přídávky, a už vůbec ne byty, dosažitelnými pro mladé rodiny. Jaká myšlenková velikolepost! A připojištění na penzi? To už je přímo myšlenkové Čimboraso! Dříve se tomu říkávalo šetřit na stará kolena. Kdyby byli pravdomluvní, nazvali by ten *průlom do sociální politiky* Akcí dědeček a babička ujádá nám z chlebička.

Nestačí hrát tenis nebo basket, aby byl člověk sportovcem. Musí také umět prohrávat. Přece sportovec nenazve poslední koš či míček, kterým ho protivník poráží, snůškou nesmyslů! Tuším, že to byl král Slunce, kdo zavedl do tenisu druhý servis, když se mu první nepodařilo. Ale Ludvíci jsou už dávno v prachu. Nebo že by...?

Dveře už už se rozjíždějího autobusu rozrazí frajerský čtyřicátník. Řidič zabrzdí, rázným krokem se vydá za oním buranem. Tam zastaví, pečlivě si ho prohlédne, nevěřícně zakroučí hlavou a odejde. Všechno bez jediného slova. Tak sprostě jsem ještě neslyšel nikomu vynadat.

Celou sobotu čtu knihu *Ferdinand Peroutka, denky, dopisy, vzpomínky*. Ta postava už skoro mytická, novinář, spisovatel, intelektuál, bojovník a vzor, to všechno s velkými písmeny, dostává člověčí šmak. Nakladatelství Lidové noviny má šťastnou ruku: *Budování státu*, Churchillovy paměti, Ryanovy válečné reportáže a nyní toto. To je přece paráda. Je dobře, že právě Lidové noviny. Alespoň nakladatelství.

Zastřelen pro zbabělost před počítačem.

Šmahem podceňujeme důsledky

a trvanlivost rusifikace (sovětizace? zvýchodňování?), které jsme byli podrobeni souvislých čtyřicet let. Proto nemají pravdu ti, kteří vydávají české země za všeho transformačního futrál (jsem nejlepší!), proto nemají pravdu ani ti, kdo obtížně hledají dobrý chlup na dnešních poměrech. Bývali jsme normální západoevropskou zemí, ale dnes jí nejsme. Dnes jsme pouze nejzápadnější zemí ze všech zemí východních. A dost možná, že hlavně geograficky. Před válkou jsme neměli nic, anebo jen málo, společného s Bulharskem, Rumunskem, Polskem etc. Dnes či dodnes jsme jim nesrovnatelně více podobní než třeba Rakousku či Finsku. Nemá smysl si to zapírat. Psané právo je u nás v neváznosti, nepsané (etika, cit pro to, co se prostě nedělá, i když zákon to nepostihuje) je už přímo k smíchu. Hulvátství. Zesprostačení společnosti. Zlodějna jako normální způsob existence. Ohrnování pysku nad vzděláním a intelektuály. Nezávislost tisku stále ještě víceméně perestrojková. Servilita vůči mocným. Pan prezident nemá pravdu: my došud jsme postkomunistickou zemí se vším všudy. Zahladit to do ztracena - jedna, spíše však dvě generace.

Pitomosti a demagogie kolem české šlechty. Jako by to byla nějaká homogenní vrstva. Kdo a proč by si vůbec mohl dovolit zpochybňovat Kolowraty, Schwarzenbergy, Šternberky a další? Buď si u nás protřpěli očistec, těžší než většina z nás, nebo se mohou prokázat seznamem zásluh a služeb republice, delším než jazyky pochlebo-

vačů či pomlouvačů dohromady. Ale Walderode? Buquoi? Ti rytíři erbu klokaní kapsy?

Primas je arcibiskup, který má přednostní postavení před ostatními arcibiskupy a biskupy na určitém teritoriu. V Čechách je to arcibiskup pražský. Vědomost zřejmě titěrná v době olbřímí. A tak si čtenář mohl v jedněch novinách pravé vůle přecíst, že jde o primáše (opakovaně), v jiných se psalo o primářovi. Na primáta nedošlo: ten to psal. Jakáž pomoc a jaký div? Vždyť i v intelektuálních novinách se psalo o jakýchsi pánech Ehrenburgovi a Piccasovi. Prý dokonce rukou komentátora, v dílech literárních, uměleckých, zejména však dramatických neobyčejně zběhlého. Pravá vůle, levé znalosti.

Představa plakátu. Na něm muž v jahodovém saku s kufírkem u nohou. Jednou rukou třímá šekovou knížku, druhou agresivně napřaženou proti chodcům. Text: Už jsi se zapsal do seznamu mecenášů?

Diplomatická moudrost: nikdy neříkejte nikdy! Dotaz: může se vždycky říkat vždycky?

Neexistuje prý režim, se kterým by dobrý komik a satirik nedovedl spolupracovat. Tato moudrost pochází z Vídně. Tak přece jen jsme velmocí! Deset a půl milionu vynikajících komiků a satiriků. Snad proto u nás za padesát let nevyrostl jediný Milan Markovič.

Z deníku spisovatele (69)

JIŘÍ
HANÁK

/ 4 /

Už vím, jak se cítí pacient, když jde k lékaři s bolavou nohou a omylem si umyje tu zdravou. Sotva jsem pracně přelouskal paralelní životopisy Hitlera a Stalina v němčině, vyšly česky. To mi kdosi udělal schválně.

Čestně a bez postranních úmyslů smekám před statečností pana premiéra Klause. Jít diskutovat do klubu Netopýr na téma morálka ve společnosti a vědět, že mne tam čeká páter Halík, to už je počín opravdového muže! Statečného myšáka, zvednuvšího rukavici pardálovu, by mohl někdo litovat. Já však pana premiéra obdivuji. Jít do boje vyzbrojený jen vlastní sebestiotou, to určitě neumí každý.

Dejte šílenci břitvu a politikovi pravé vůle dějiny a dočkáte se věci! Podle slov výkonného tajemníka Občanské demokratické strany Nováka Československo nebylo v druhé světové válce na straně vítězů. Ta slova by se měla tesat! Československo stála nacistická okupace 360 000 lidských životů. Desetkrát větší Spojené státy ztratily v téže válce 490 000 lidí. Naši spoluobčané zřejmě zemřeli nervovým vypětím u mariáše. Heydrich si to udělal sám, tisíce mužů zemřelo na Dukle na otravu muchomůrkou zelenou, v letadlech nad Británií, Němckem a Biskajským zálivem umírali čeští chlapi nudou. Jakož i u Tobruku a ve slovenských horách. Pro Boha věčného, do čeho jsi to, český voliči, své hlasy investoval? Pak už se rozumí samo sebou, že jsme nebyli osvobozeni. Nejpapný plk politického embrya? Ale vůbec ne. Jen pokus o zpětné předělávání dějin. Vládnoucí strany na to zřejmě mají u nás patent.

Dvě věci jsou důležité, jen dvě věci: o peníze jde až v první řadě a přírodní zdroje nexistují, proto je nelze vyčerpat. Pokud tomuto uvěříte, dobře vám bude na světě českém. Pokud ovšem zapochybujete, ocitáte se ve společnosti duševních vyvrhelů. Ve společnosti jakýchsi pokřivených individuí, která trpí pýchou vlastní (jiné) pravdy a která chtějí mesiášsky poučovat. Bolševik to řešil tak, že takové lidi nuceně zavíral na psychiatrické oddělení s diagnózou *notorický kverulant*. Počkáme a uvidíme, není péce všem dnům konec. Co by se dnes stalo s mäsarykovskou parolou *nebát se a nekrást*? Už se stalo. Vypreparovali z toho spojku a a předponu u posledního slova. A je to.

Čtu o návrzích na vysoké pokuty za nedodržování lustračního zákona. Čtu úvahy o prodloužení platnosti tohoto

zákona. Čtu ujistění vysoce postavených osob o tom, že například ministerstvo zahraničí je už prolustrováno jako křišťál. Pak nečtu, ale vidím, jak na letišti mašruje k uvítání významného hosta protokolistka ministerstva zahraničí, krycí jméno *Soňa*. Ejhle-mýžď! Jakže to řekl president Johnson o nikaragujském Somozovi? *Jistě že je to čuběl syn. Ale je to náš čuběl syn.*

„Skočím k Meinlovi,“ říká exulantské návštěvě. „To si tedy žijete, když můžete nakupovat u Meinla,“ opáčí návštěva. „A kam mám jít?“ opáčím já. „No jinam, ke konkurenci!“ Svatá exulantská prostoto. Trh bez přívlastků a bez konkurence. Ve zboží i v myšlenkách. Však se ještě svět od nás bude učit!

V televizi diskuse Miloše Zemana s ministrem vnitra Janem Rumlem. Už chápu onoho židovského běženca, který se v cestovní kanceláři dožadoval jiné zeměkoule.

Z archivu: *My, tvůrči pracovníci Filmového studia Barrandov, máme jiné starosti a jiné problémy, než jsou kampaně... Soustředíme se na to, aby naše díla podporovala rozvoj naší společnosti a byla aktivním přínosem při realizaci závěrů XV. sjezdu KSČ... Nemůžeme však mlčet k útokům, které jsou vedeny proti našemu socialistickému zřízení a úspěšné mírové politice SSSR a které se v současné době projevily tak zvanou chartou 77... Mnozí z jejich signatářů jsou nám dávno dobře známi, zejména z roku 1968, kdy se pokoušeli podobnými metodami o likvidaci socialismu v naší zemi... Na věčnou paměť hrdinů, kteří ty zatracené osmašedesátníky odsoudili tehdy a odsuzují je i dnes. Pro jedno a totéž. Není nad mravní zákon na pohovce, když už ho jeden nemá v sobě.*

Na třech veřejných záchodcích nápis *Vrátím se brzy, Mimo provoz a Přijdu hned*. Jak by pak mohly v Čechách peníze smrdět?

Podle postmodernistů je každý zázrak nemravný. Chudáci, celý život musí žít jako nemravnové! Jinak by museli přecházet zásadně na červenou, skákat do bazénu bez vody, kouřit při tankování, vyklánět se z oken vlaků a dotýkat se drátů na zem spadlých. Originální to ale je!

Na sídlišti zkrachovala videopůjčovna a vzniklo knihkupectví. Jaro nám začíná podezřele dobře.

Krve by se ve mně nedofezal: toaletní papír zase na předních novinových stránkách! Naštěstí falešný poplach. Tyto problémy už se řeší rutinně.

„Je to dobré,“ říkal si muž padající ze střechy věžáku. „Už jsem jen dvě patra nad zemí a stále jsem celý.“ - „Je to dobré,“ říká má matka o důchodu. A má pravdu. Když před třiceti šesti lety s důchodem začínala, mohla si za něj koupit 4800 rohlíků měsíčně. Dnes už skoro 3100. Je to opravdu dobré, protože to mohlo být horší. Musí to být dobré, dodávám já, protože s třemi tisíci a něco rohlíky budu začínat.

To je všechno a už tě nechci vidět. No, ne tak doslova, ale alespoň dnes ne.

V
u
-
I
-
P
Č
(0
(0
(0
(1
(0

Z deníku spisovatele (70)

JOSEF HIRŠAL
BOHUMILA GRÖGEROVÁ
/1/

Váhání a odkládání, místo psaní cestování. Sliby - chyby, marné přání. Volá Dušan Karpatský: Tohle už je na facky! Rychle proto k papíru, než se chopí papíru!

Kdo to kdy slyšel, aby dva psali jediný společný deník? Dábelská to léčka! Buď člověk zapře sám sebe, nebo toho druhého. Lze si ovšem rvát pero z ruky, škrtat to, co napsal druhý, do krve se hádat a dopracovat se k infarktu. Jelikož bychom tu rádi ještě nějaký čas pobýli, abychom si mohli kupovat, pročítat a komentovat Literární noviny, zvolili jsme na zkoušku jinou cestu, a to mystickou. Snažíme se vyměnit si kůži, případně se vejít do jedné jediné. Tak se staneme čímsi mezi on a ona, čímsi mezi singulárem a plurálem, čímsi pomnožným, pro co v české gramatice chybí škatulka, co je jednotné v rozmanitosti, rozdílné v jednotě. Neutrum z nás už vlastně předvádavě učinil pan Přemysl Rut, který s námi denně jezdí vlakem a zná nás lépe než sám sebe.

Tak se tedy pokusíme psát deník coby ono. Jde především o to, abych se mělo v hrsti a nedovolilo nitru se otevřít a péru se rozjet. Nepíšu v euforii, ale s vědomím, že jsem cosi lehkomyšlně přislíbilo, a že tedy musím, chtíc nechtíc, slib splnit. Píšu tedy deník *odtud až potud*. Už kdysi dávno jsem si poznamenalo: *Jde o to psát a hledět si přes rameno*. Vysloužilo jsem si nevěli; nedalo se nic dělat, jinak jsem to neumělo. Je to tvrdší a přísnejší, než se na první pohled zdá. Jsou to i ty Valéryho *les gènes bien placées*, které jsem si při psaní kladlo do cesty. Volná dráha nepobaví ani střední rod. Zato překážková je stavěna pro dobrodruhy. Buď se přehoupneš, nebo si zlomíš nohu.

Co říkáte tomu neutru? Moc se nám nezamlouvá. Ubírá dokonce autorům

na patřičné vážnosti. Fuj tajks! - Af se pan Rut nezlobí, ale rozjedem se každý po své koleji. Téma ani styl si neurčujeme, nohy nám dá chirurg do gypsu.

Deník je něco jako jezero. Ponoříš se a pak se zase vynoříš, abys neutonul při dlouho zadržovaném dechu pod hladinou. Skočili jsme tedy oba najednou. A teď pouštíme bubliny. Samá voda. Spleť vodních trav a občas kolem propluje ryba. My zatím se zavřenými ústy posloucháme, jak na jezeře bouře hučí a v bouři dítě nařiká. Je to nářek našeho dosud nesplněného slibu, že napíšeme čtyři pokračování. Pouštíme bubliny. Nic naplat, už to nelze dál vydržet. Musíme nad hladinu. A rozhlédnout se po březích, spatřeně proměnit v napsané. Deník je přece něco jako jezero. - A tak jsme se konečně vynořili.

Já - přiznám se, že z počátečního ostychu - do otcova deníku, který už nějaký čas pracně a zvolna opisuju. Dnes je 5. února 1995. Jsem u data 5.

února 1920. Tedy přesně před 75 lety: *Čtvrtek. Stojíme celý den u Pohraničné. Nikolsk Usurijsk vlaky nepřijímá, jelikož je nádraží přeplněno. K večeru obdržel velitel ešalonu poručík Kroutil od podplukovníka Žáka telegram, že štáb 16. února odjíždí z Vladivostoku. Ešalon náš i 3. baterie během zítřka budou odeslány z Pohraničné do Nikolsk Usurijska. Tedy první zpráva o datu našeho odjezdu ze Sibíře domů po moři.* - Deník z dálky času i prostoru. Z doby, kdy bylo nepravděpodobné, že se moji budoucí rodiče kdy sejdou a že mne dají dohromady. Maminka v Luhačovicích, tehdy ještě provdaná za jiného muže, který právě umírá na tuberkulózu, otec na sibiřské magistrále tisíce kilometrů od domova. - Sešity v černých lepících deskách, okraje otepané, vybledlé řádky sotva čitelné. Opisuju je s lupou. Mezi otcovým drobným písmem občas tužkou skica krajiny, občas báseň. Denní záznamy právnícky přesné, vojensky strohé, tu a tam nářt psaní do vlasti, matce, bratrům, překypující steskem, citem.

LITERÁRNÍ POŘADY V ČESKÉM ROZHLASE

(23. - 29. 3. 1995)

PRAHA

Četba na pokračování

Čt 23. až So 25.
(09.00 a 22.00) V. Komárek: Pojednání o mě radostné cestě od kolébky ke krematoriu

Ne 26. až St 29.
(09.00 a 22.00) K. Steinbach: Svědek téměř stoletý

Čt 23.
(00.40) Plátón: O lásce
(14.20) L. Aškenazy: Beethoven

Pá 24.
(00.40) Plútarchos: O přátelích a pochlebnicích
(02.00) Trojice z Moravy
(10.30) G. Simenon: Maigret a stará dáma

So 25.
(10.15) K. Kalenda: Případ Josef Tomek
(12.00) P. Verlaine: Popíjte sluchu něžné písní

Ne 26.
(01.00) 3x N. V. Gogol
(20.00) G. E. Lessing: Mína z Barnhelmu neboli Vojácké štěstí

Út 28.
(00.40) A. de Saint-Exupéry: Malý princ

St 29.
(00.40) A. de Saint-Exupéry: O slavnosti
(02.00) V. K. Klicpera: Hadrián z Římsu
(20.50) R. Zimmerová: Krásný Hubert

VLTAVA

Četba na pokračování

Čt 23., Pá 24. a Po 26. až St 29.
(08.30) Cervantes: Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha

Čt 23. až St 29.

(17.30) J. Strykowski: Hostinec

Čt 23.

(01.00) F. Halas: Do chladných růží na tvář padneme
(10.00) Ex libris: M. C. Putna - M. Zadržilová: Rusko mimo Rusko

(11.45) S. Machonin: Fenomén lázeňské sezóny (1)

(15.00) A. Christie: Zlaté pruty
(20.30) P. Barz: Mohla to být hvězdná chvíle aneb O setkání panů Bacha a Händela v r. 1747

Pá 24.

(01.00) A. Kušner: Dvě básně ze sbírky Hlas

(07.50) V. Daněk: Gazel s Prahou v očích
(11.45) S. Machonin: Fenomén lázeňské sezóny (2)

(13.00) Na dobrou paměť (J. Š. Kubín)

(15.00) V. Mertl: Malá smrt pana Gromuse
(20.00) Páteční večer - Herci o hercích

(23.50) Sny - E. Juliš

So 25.

(09.45) K. Bednář: Svoř tedy světlé
(10.45) F. M. Dostojevskij: Urazení a ponižení (10)

(11.35) Čtete Písmo - Levitikus II
(13.00) Kdyby všechny krásy světa

(14.30) K. Čapek: Válka s mlouky
(16.45) Z. Bouček: Keep smiling
(19.15) S. Heaney: Přezimování pod širým nebem

(23.30) E. Whartonová: Semínko

granátového jablka

Ne 26.

(01.55) Sny - E. Juliš
(07.35) Čtete Písmo - Numeri XII
(09.00) Utajený básník (F. D. Merth)

(10.45) L. Kundera: Opus 0 (3)

(12.05) J. Kostohryz: Modlitba
(13.00) Setkávání

(14.30) F. J. Raddatz: Proces
Ezry Pounda
(20.00) Usměvná Morava
(22.30) Semper viva - O. Březina

Po 27.

(01.00) Za trochu lásky (milostné miniatURY)

(11.45) L. Martinek: Přítomnost minulosti
(13.00) Usměvná Morava
(15.00) P. Karvaš: Významné jubileum

(16.40) Literární výročí - H. Ch. Andersen
(22.45) P. van Ostajen: Mým pronásledovatelům

Út 28.

(01.00) A. Holz: Mám zůstat?
(10.00) Literární výročí - H. Ch. Andersen

(11.45) J. Kříž: Druhé město
(13.00) Z. Bouček: Keep smiling
(15.00) K. D. Balmont: Srpek lůny nad hlavou
(21.30) Premiéra měsíce

St 29.

(01.00) J. Vrchlický: Hlas
(11.45) S. Zweig: Génius Vídně
(15.00) J. Bily: Italské capriccio
(16.40) Ex libris - L. Perutz: Švédský jezdec

Z deníku spisovatele (72)

• • • • •
JOSEF HIRŠAL
BOHUMILA GRÖGEROVÁ
/3/

Do našich životů vplývaly postupně i osudy mnoha přátel. Někdy jsme si byli blíž, tak blízko, že se naše životy dotýkaly. Během plynoucího času se od sebe zvolna vzdalujeme, až zůstává každý sám za plotem svého stárnutí. A k -sátinám si přejem už jen hodně zdraví.

Když jsme společně naposledy v malé vídeňské hospůdce obědvali, přivlekla Fritzi Mayröckerová objemnou tašku a na zádech ruksáček s čistým prádlem, knížkami a dobrotami pro maminku, která leží v nemocnici mimo Vídeň. Taktak jsme spořádali vídeňský řízek, jí už na kafe nezbyl čas. Pár minut po jedné odjžděl vlak. Po dlouhé měsíce to byla její denní cesta tam, po osmé večer zpátky. Bledá, vyčerpaná, uchvátaná, ale s nevyčerpatelnou nadějí, že se matčin stav zlepší - Bohužel - „Po mamčině smrti nejsem schopna se sebrat,“ píše mi v posledním dopise. „Těžko se soustředuji, jsem ve stálém zmatku. Nemohu už ani psát dopisy, je toho na mě příliš. Ta spousta oslav k mé sedmdesátce - byly to příšerné narozeniny! Tělo už mi nedopřává klidu, jsem příliš často u lékaře, stále mi něco chybí, čehosi se nedostává, zuby, krevní tlak, žaludek, oči, žíly, celková únava. Navíc jsem měla úraz -“

Fritzi, básnířka, která „přichází zvenku, vniká dovnitř“ a teprve z vnitřku hledá cestu ven“, patří do mého života. Byl čas, kdy jsme si psávaly pravidelně. Světovala se, že by chtěla dlouho, dlouho žít, že se života nikdy nenasytí, a já obdivovala její posedlost. Byly jsme si hodně blízko. Vedle skutečné korespondence vedla jsem si pro sebe fiktivní, groteskní korespondenci za nás za obě, v níž jsme si občas prohodily osudy. Tu jsem jí nikdy neukázala. Zato jsem jí pro obveselení posílala své praštěné makaronské básně. Je to stále má milá „Nehenalei“, „Budjakbud“ či „Takčítak“. Ale obávám se, že už nebude moct „pracovat bez záchranné sítě“ jako dosud. Mohla by se zřítit, matčina smrt jí ubrala mnoho sil, které jí už nedodá ani její androgyn Ernst Jandl, ten „žlutý pes“, ten „idylik“, který si ke konci života napíše:

„ne, není mi líto,
byla to jen škoda času,
jehož mi líto není.“

Úprkem se blíží konec února. Tentokrát nebyl bílý a pole, ani to moje, neposlil. Už je tu čtyřriadvacátého, pátek, deník neúprosně vyzývá k zápisu. Proto je

třeba, jak píše Helmut Heissenbüttel: „Vyslovitelné vyslovit / vyzvíditelné vyzvédět / rozhodnutelné rozhodnout / dosažitelné dosáhnout / opakovatelné opakovat / skoncovatelné skoncovat.“ A uzavírá: „To nikoli skoncovatelné neskoncovat.“ Budu se tedy držet jeho příkazů a konečně, což není nezajímavé téma k zaznamenání, zaměřím se na dnešní situaci svého slavného přítele. Mladá léta nám předznamenal verše z Nezvalova Edisona: „Naše životy jsou těšivě jak smích.“ A opravdu nás těšily v době, kdy jsme Helmuta překládali, v Praze i v Německu se s ním setkávali a spřátelili. Jeho Knihy textů byly dohodružstvím a - odtud asi ten Edison - i objevem. Proto jsem také jako motto k jedné své knížce zvolil jeho text: „Jsem příběh. Jsem něčí příběh.“ - Pro léta současná platí jiný citát z Edisona: „Naše životy jsou smutné jako pláč.“ Když jsem totiž své malé dítko, které v německém překladu nese titul „Böhmische Boheme“, po dlouhém vzájemném odmlčení Heissenbüttelovi poslal, odpověděl mi dopisem ze severoněmeckého městečka Borsfleth: „Milý Josefe, srdečný dík za Tvůj nejnovější opus, jímž z vod konkretismu vyplouváš opět na obvyklejší dráhu, přičemž rozhodující roli hraje autobiografie. Mně se vede podobně. Neboť co vlastně nezáměnitelně a nezvratně: vzpomínky. To je to nejskutečnější, co nakonec zbyde, a proti čemuž konkrétní triky zůstávají přece jen hříčkami. Pokračuj dál! Jsem zvědav! Tvůj čtenář Helmut. P. S. Mezitím jsem prodělal dvoji záchvat mrtvice a jsem ochrnut na levou polovinu těla, pohybují se na vozíku, případně na tzv. tříkolce (což dokonce dostačuje), na níž jezdím spolu se svou ženou. Pozdravuj, prosím, Bohumilu od nás obou. Doufám, že se Vám daří dobře. - Srdečné pozdravy i ode mne. Ida.“

Životy těšivě jak smích, životy smutné jako pláč... A co je tragičtější než uvést poslední dva verše z osmé Heissenbüttelovy Knihy textů: „Ač jsem se namáhal sebevic, jsem jenom fušer, pouhé nic.“

Dopis ve schránce. Pojedeme do Vídně. Obvyklá nevěle. Zas ten tanec! - Vlezu si do postele. Přichází Angelika s Harrym, Hil de Gard ke mně přiklání kučeravou, nakrátko ostříhanou hlavu a směje se chlapeckým smíchem. - Obrátím se na levý bok a jsem na výstavě. Postupujeme v tlačenici diváků jen krokem a stále se držíme - nevím proč - urostlého muže v čepici námořního kapitána. Do tváře mu nevidět, registruju jen výrazný profil s hustým černým obočím a nakrouceným knírem. - Obrátím se na pravý bok. Ne a ne usnout. Ten chlap se u žádného exponátu nezastaví a jen si pro sebe mumlá: „Fešak, vi ich pin, gibt s kane cvajte!“ - No samozřejmě, Vídeňák, to se pozná! - „Co se díváš, říkáš, „jsme přece v Panenkamariahilfršteterstrass!“ - A ten matros nás opět předešel, slyším, jak si bručí: „Pin ich a lump, plajb ich a lump.“ - Zastavím se v údivu. „Copak Rakousko má nějakou námořní flotilu?“ Námořník se otočí a není to námořník, ale H. C. Artmann a na kapitánské čepici mu září zlatá písmena TITANIC. „Hav ich ma tenkt: sou to voni, nebo ne?“ - „Jsou!“ křičíme oba a rozevíráme náruč. - Artmann, ten mnohojazyčník, přece taky patří do našeho života i do únorového deníku.

Z deníku spisovatele (73)

•••••
JOSEF HIRŠAL
BOHUMILA GRÖGEROVÁ

/ 4 /

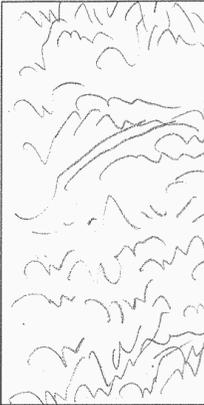
Až dosud jsme psali denní záznamy. A co noc? Copak člověk při životě neprosí? - Jen půl života? A co ten bájný chazarský národ od břehů Černého moře, který sice existoval, ale neží? Vyznával totiž kult smu a jeho příslušníci odmítali žít v bežném stavu. Jejíkož ustavičně spali, jejich prapůvodní velice jednoduchý jazyk zanikl. Dodnes prý jim hovoří jen několik málo nejstarších papoušků. Místo jazyka si Chazaři vypěstovali neznámý druh komunikace ve svých vzájemně sdílených snech. Jako rození bojovníci podnikali i válečné výpravy a jejich těla nesla četné stopy po zraněních, utržených v boji muže proti muži - třebaže nevylezli z postele.

Já padám do sna jak do bezedné studny, sotva se přehoupnu přes její obrubu. S rozkoší klesám, dokud se nezchvám tlyh těla, pak se prudce vznesu do spánku. - Já, spavec, se jen s námahou a pozdě probouzím, ty, nespavec, do spánku s námahou, pozdě a jen s pomocí prášků klesáš. A přesto se občas ve snu sejdem.

Noc z 23. na 24. února. Jsem v kupě samí. Opět na cestách. Tentokrát to nebude autorské čtení, ale cosi bez publika. Pochvala? Trest? Díváš se z okna, koukám ti přes rameno. To je přece můj dávný obzor: Tábor, Kumburk, Bradlec. A tohle: Hlavatice u Turnova. Obracíš hlavu. Ale ta není tvoje. Je to náš třetí profesor Lamač. A taky nejme v kupě, ale v hudebně jižinského učitelka. Sláva tobě, velký Slávy synu! A já nejsem já. Jsem spolužák Jarda Bříněl a ty jsi Hanka Bucharová. Ale už jsme zas v tom kupě. Ukazujes mi vysvědčení s dvojkou z mravů. - A to ti doma nevyznadali? - Měly jsme dvojku všechny, celá třída. - Mezi dveřmi se zjevil průvodčí. Je to naše kolegyně Maří, mluví hlubokým hlasem: Jízdenky, prosím! Náhle sedím ve Slavíni. Sám, dívám se na Hradčany. Smutno. Paní Perlíková mi přinášá turka. Papír se zvolna plní písmem. Píšu tenhle text. Proboha, jaká banální fantomima-pantomima-pitomina! - Zápis do deníku. Papír snese všechno. A sny jsou jen ekstrementy ducha.

Uměli to Chazaři, proč bych to nezkusila já? Vědu si tedy do vlastního sna, procházím se sem a tam, koukám vlevo, koukám vpravo, nic zajímavého. Vyskočím oknem rovnou do sna své vnučky Kristiny a jsem mezi cvičenci karate. Pár úskoků, prudký výskok levičkou a válim se na Zínence. Tak tohle ne! Chci přijemné sny! Vkradu se po spíčkách do évadla za tvými víčky. Stavíš stan z větví na břehu říčky, zdálky tě volá babička k večeru. Všude kolem se trousí verše a temnou zahradou se sem plíží naše kočka Černaška. Rázem se přehoupnu do jejího tajemného kočářho snu. Vůně, pachy a šelesty. Lízám si kožíšek. Nastražím ouška. V trávě se cosi sustlo. Zkamením. Přikročím se k zemi a kradu se vpřed, tam, kde se cosi hýbe. Mys! Připravím se ke skoku, strnu - a hop! - Prudce se probudím se zatřpytými zuby a s křečmi v pravé tlapce, vlastně nuce, vždyť už jsem to zase jen já - lovkyně smí.

Noc z 26. na 27. února. - Druhá půlka Rohypnolu o čtvrté zrána ještě za šera mlhostný spánek trvá dosud v houští být či nebyť žít či nežít spát či nespát být žít božůžel nespát puš-

Olga Karliková, Hudební záznam, detail.

těné oko na punčoše jedné z prvních lásek léno slunce a přece tma puštěné oko na punčoše od lóbla punčošky ty padnou na nožky náhle pletel racka nad vodou křám v pražské ulici s vůni rozkrojeného melounu červená dřeň černá jádra tma a úprk obličejů zasněžená stráž v mezzhoří sjezd na lyžích jak překrásné se chumeli víd bože milujeme-li sněhová vločka taje pod čelem spleť veršů zvečera pustá hodina zrána bůh ti dej lilie za chvíli přeludnou a v zemích vzdálených mých dnešních pocitů budeš ne královnou ale jen pastýřkou naproti v okně rozsvítily opět oko na punčoše co dělá Franta Roll asi uměci chytily jsme lososa chytily jsme ho chytily jsme ho chytily jsme ho v noci už zase zhasli někde bouchy dveře cosi tu syčí hadě krumpující hlinu blesku trav bratře tetelivých stínů znáš táti bez obav starý Okrouhlický kosa na rameni smrt nías všechny sváže v jediný snop byl srpen čas žní a já toužil po ní oko na punčoše tma ticho nic blava plná života bůh dej ti lilie osmapůlprocentní úrok z vkladu na dva roky pirát v lodi katedrály k pevnině cí nedopluje kouzelná lampa rezavá kosa kasa asa a ta basa u primasa za kamnata stála dát si vyčistit právě sluchadlo firma se jmenuje Kind marná sláva chce to ještě jednu půlku -

Nedívej se do okna, nebo ten sen hned zapomeně! Podřízi si svou sílu jen, vyprávíš-li ho. Tak ti uvízne v paměti. Nezachytíš-li ho ani cipkem, rozplyne se beze stop a duše se ti nevrátí, za zády ti zbyde jen její stín. Můžeš ho po západu slunce spatřit - ten stín stínu - stočíš-li oči co nejdál doleva. A pamatuj si: jdi spát s čistým svědomím, vždyť spánek je denně se opakující zkouška na smrt! A v té musíš obstát.

Noc z 27. na 28. února. Ve dvě hodiny ráno po všech vezejších vizích nelhostošného polospání náhle dvě kresby Olgy Karlikové, zobrazující ptačí zpěv. Cvrlikání, čířkání a celou tu subtilní, jemnou kaskádu tónů a zvuků jsem do svých desíti let za žádný zpěv nepokládal. Zpěv, to byla pro mne písnička. Když jsem četl v pohádkách, narazil v básničkách či když nám paní učitelka vyprávěla, jak ptáčkové libě zpívají, marně jsem po celé dny čekal, až některý vrabec, kos či pěnkava zanočuje kde domov můj nebo Teče voda, teče. (U našeho baráku protékala totiž říčka, zvaná Sobčický potok.) Ale ani vrabci, ani pěnkavy, natož kosi nezapěli. Jen slepice kdákaly a husy na dvorku kejhaly. To ale pro mne byla domácí zvířata a žádní ptáci.

Čtvrté pokračování únorového deníku je něco jako přízraky noci. Ale je tu opět jasný den. Nastává březen, my s chutí za kamma vlezem, protože slibu jsme konečně dostáli. A zatímco my se za kanny pustíme do dalšího dietu, Literáři budou mít o čtyři pokračování Deníku spisovatele vyprávěno.

Z deníku spisovatele (77)

VLADIMÍR VONDRA / 4 /

Už se zdálo, že jaro je tady, ale zase přišel snh, vichřice drtí větve lip nad střechou a láme v půli stonky narcisy, savla stačila rozkvést jen tulipánům je hej, těm prvním, botanickým. Drží se pevně při zemi a pevně se zavřou, než přijde větrný porýv či sněhový mrak, a vysmívají se jim červeným růbem své švejkovské slávy. Než přijde skutečné jaro pro uslechtilější tulipány, předčasní nedočkavci v pozdní zimě odkvetou. Jsou jako my: věří, že peklo kterákum uvlykl, je jejich jediné správné nebe.

Odtud se ve mně asi bere pocit, že v pozdním věku netrpím jen chorobami srdce a cév, pouze střečnou cukrovkou, ale i paramnézií, dojmem, že co vidím a slyším, jsem už viděl a slyšel, že cokoli můžu ještě prožít, jsem prožil už mnohokrát. Tuším: zdědili jsem vzpomínky a dojmů předků, jejich životy vstoupily do mého vědomí a neubránil jsem jim poklesky vlastní paměti.

Ráno jsem zajel do autopapravy. - V motoru něco tluče, mohl by to být ventil, usoudil jsem. - Není to ventil, ale vačkový hřídel, potřebuji vyměnit oba dva i s vahadly, řekl mi odborník. - Připravte si deset tisíc.

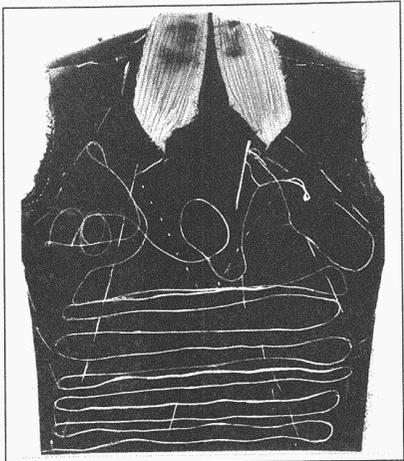
Katastrofa. Výše tříměsíčního důchodu. Musel jsem se ovládat, abych se nerozesmál.

Ověrně je můj starobní důchod zaslužený. Se starobou jsem si připomněl i účtu ke stáří, ohleduplnost ke starým lidem, všechno, po čem zasloužil starci a stareny touží, když se shlukují do Hnutí důchodců za životní jistoty, když si stěžují, jak špatně je oceněna jejich celoživotní úmorná práce pro vlasti oproti ocenění lajdácké práce poslanců, ministrů a premiéra, šéfa problematicky zpravidlovaných závodů, mafianských kmotrů a nájemných vrahů, zatímco se v neohlédnu ztrácejí miliardy za daně vinou dobře placených úředníků. Vzpomněl jsem si ještě i na pana učitele Falbra, protože pěté byvalého zaměstnance bolševického ministerstva vnitra měl zvlášť rozveseleje.

Řekl jsem v opravě, že situaci zvýším, a odjel jsem domů. Motor neúnavně cvakal. Ovšem, říkal jsem si cestou, co všichni ti zasloužilí důchodci, „slušní lidé“ a „pacitívi pracovníci“? Co by ještě mohli chtít ke svým pravidelně valorizovaným důchodům za čtyřicetileté poslušné plnění stranických směrnic a píletých plánů? Ať jdou do háje, když se jim důchody neblíží. Podle nového zákona mohou být důchody jenom lepší pro lepší a třeba i zasloužitější důchodci. Těm dnešním nenapeče Pánbůh ani oplátky. Měli by mu poděkovat. Já si mohu jen přát, aby paramnézie nepřivedla do jejich vědomí pocit, že s panem Falbrem se k nim vraćejí i životní jistoty z minulá.

A co já, důchodce? Nic se neděje, snažil jsem se přesvědčit sám sebe, všude, kam kdy ještě pojedu, jezdi autobusy a vlaký. Zelenice poskytnuty důchodcům dokonce slevu. Kdoví, jestli mi pán doktorů dovolí ještě jezdit autem. A když přestanu kouřit docela, budu mít na vačkové hřídele na Velikonocce po přespřístích Vánocích. A v co jsem zadoufal nejvíce: možná Pánbůh dopusť a stane se zázrak.

Abych se odputal od reality, koupil jsem si cestou Weekly World News HROM a Magazin Blesk. Doma jsem nad nimi pochopil, že stáří je skutečně vážný nedostatek, protože ani netuší, co jako obecně možné skýtá svoboda, na kterou jsem čekal pětadesát let. Co jsou vačkové hřídele vedle informace, že se Vladimír Féral v touze po inspiraci nechal třít pronovanou psycholožkou a majitelkou Studia Lady Aradie pro klienty se sadomasochistickou orientací? Článek, který eklka převyčoval i hity Karla Gotta! Soud nepronázal vinnu sexturistovi! Otrokáři lovilvi ve vlaku! SLIPLIKS, sajci všéhv na dálkové ovládní! NEW EXTASY, masturbatní tank s tříkančím mecha-

Ivo Přeček, Foto fotograf, 1964. Z výstavy Fotoskopiny DOFO v Moravské galerii - Uměleckoprámyslovém muzeu v Brně

nismem! KONG DONG, 14" obrovského pulzujícího masa! Reklamy v běžných novinách na běžném novinovém stránku, reklamy s velice realistickými vyzobrazeními, před nimiž se asi červánají i dámy, které dávají přednost Velkopopovickému Kozlu. Tak nevím, Co starosti má pan ředitel televizní Nova, co jich má ředitel ČT, do konce i parlament s těmihle reklamami. Bude stačit sexuální výchova na školách tempu vývoje erotické artiku? Plete si někdo sex s láskou? Milování se souložením a souložením s masturbací? Neměly by se uzkonit významy těchto slov, abychom nedopadli jako Babiloňan?

- Na všem hledáš blechy, flekla mi dcera. - Podívej na našeho psa, taky má někdy blechy, a jak je krásný.

- Připomínáš mi jedno arabské přísloví, odpověděl jsem. - Každý si myslí, že jeho blechy jsou gazely. A ještě jedno: V poušti zapomenou pro žízň i na blechy.

Slovíčka, slovíčka, slova, moje, tvoje, všech. Jsou jejich statistice všelijak poskládaných, leccos sdělují, leccos napovídají, mnoho nalžou, nemají hodnotu skutků. Venku leží všechno pod sněhem a dnešní den nemá zase hodnotu jara.

Bůhvíodkud se mi vybavil příběh chudáka, který šel přes hory a doły, přes trní a bloží, až došel k zavěně bráně nebe.

Čekal před ní sto let, čekal tisíc let, že se jednou otevře. Za tak dlouhý čas si ždýčky na chvíli zdřímá sladkým snem. A kdokoli usnul, brána se otevřela a zavřela. Jako bych z dálky příběhu ještě teď slyšel vzrout veřeji.

Večer, než začnu usínat, říkám si: Co svēt a já v něm? Nejsim j já jako ten chudák, co se dostal k zavěně bráně? Nestojím před ní ve frontě nejméně celonarodní, ve které se dere jeden před druhého dopředu, dokud všichni neusnou? Tí, kteří vědí, jak předělat svět, plní místo jeho předělávání trezory svých bank. Tí, kteří také vědí a nechtějí plnit trezory bank, jsou s smíchů jako obecní blázni. Už zase máme „proste lidi“, „obyčejné lidi“ a „naše fadové občany“. Prosti, obyčejní a fadová občané nadávají na dráhotu, na zlodějný, na nekřesťanské příjmy „těch naholce“, na nespravedlivé soudy a bolševické akciovy, ale v koutku duše se snaží věřit, že je čeká americký blahobyť, až se brána otevře. Že i oni budou v chudě a kruté většině světa. Kdo ne doufá, měl by zapřemýšlet, není-li extremisti.

Vlna má asi dlouhú cestu za námi, která vyzvolává onavu místo bledosti. Dějiny té cesty jsou dvojí: dějiny možnosti (museli jsme) a dějiny nedostatečnosti (mohli jsme). Dějiny pravdy a dějiny výmyslu. Můžeme můžeme zkontat, budoucnost se můžeme pokoušet ovlivnit, ale naše je jen přítomnost. Co udělat s ní? Motá se mi do myšl předpápnkových marginálií, pro jejichž nepraktičnost mohu být jen k smířku, možná i leccos toho, co jsem někde

Ivo Přeček, Foto fotograf, 1964. Z výstavy Fotoskopiny DOFO v Moravské galerii - Uměleckoprámyslovém muzeu v Brně

četl. Teba že člověk musí udělat nějaké dobro pro druhé, aby vůbec nějaké dobro na světě bylo. Že láska není sex, erotika ani porno, ale odpovědnost. Že dobré věci neudělá člověk tím, co tekne nebo vykoná, ale tím, jaký sám je. Že filosofové, ekonomové a všemožní intelektuálové mohou vyvolávat trasy, ale sílu k chůzi po nich musí najít každý sám. A co mohu ještě já? Závěr mého života by nestál za mnoho, kdybych se vyhnul samotě.

Teba se stane zázrak, říkal jsem si včera při cestě z autopapravy. Dobrý Pánbůh ví, z jakého mě uplácal bíata, a tak mi pomůže, kde se dá. Dnes mi přišly peníze, dluh z pojišťovny. Takže se vypravím pro vačkové hřídele.

Možná bude dnes i trochu hezky. Možná se roztrhne mrak a zasvítí slunce. Postavím se k němu obličejem a všechny stny mi padnou za záda. Na kamenech pod okny se začervánají ruměničci pospolní, kdepak ploščice, skřítkové a dobrí duchové lip, u jejichž kořeni přespalí zimu.

Z modrého nebe se podívá dolů Mahátma Gándhi a řekne:

- Znáš podivuhodnou účinnost mlčení.

- Už mlčím, řeknu já.

LITERÁRNÍ POŘADY V

(11. - 17. 5. 1995)

PRAHA
Čelba na pokračování
Čt 11. až Út 16. (09.00 a 22.00) H. Koželuhová: Čapci očima rodiny
So 13. až Po 1 (17.30) R. G. Forn zseksa
Út 16. a St 17. (17.30) J. Kratoch
Čt 11. (01.00) Sláva, viv! (10.00) Ex Libris - ž cel (11.45) O. Urban a moderna na k (13.00) Symptoz rých stáři v ille (15.00) Z. Salwar (20.30) H. Ibsen.
Pá 12. (01.00) O. Brezini (07.50) Omar an (11.45) O. Urban a moderna na k (13.00) F. Gellner (15.00) J. Škvore pomenutých let (22.30) Slavojný nohrská
So 13. (09.45) W. Blake vinnost (10.45) S. Zweig, srota J (11.30) Čláme Pis (13.00) Kdyby vši světa (14.30) V. Hradz láho rozuzim (2 (16.45) Fotogan mánání na Leoč (19.15) Mladé ce (23.00) J. Palác bura
So 13. (01.52) Šny - J. (07.35) Čláme P normium IV

Z deníku spisovatele (79)

JINDŘIŠKA SMETANOVÁ /2/

Je léto roku 1989 a chystám se do Ameriky, abych si u Senegalců poblíž Páté Avenue vykoušela silběně tričko s nápisem *Budoucnost už taky není to, co bývala...*

Mám zajištěnou i zpáteční letenku, cestovní doklady v pořádku. A velvyslankyní Shirley Templeové jsem podepsala předtíštěné prohlášení, že nemíním do USA převážet masné výrobky, uzeniny a potravinářské zboží vůbec. Případná pokota pět set dolarů. Takže mě svědomí je čisté jak síza boží. Tak by to řekl Romové.

Čekám jen odpověď na otázku, jakým dárkem bych mohla Františka a Emu potěšit? Došla nečekaně brzy. Otvírám obálku a čtu... Přivez za své knedlíky v prášku, za druhé knedlíky v prášku a za třetí to samý... Franta.

Co teď? Jsem smolná ovce mezi pašeráky. Z jakkoliv početné skupiny turistů si celníci pokáždě vyberou mne. Neprovezu ani dolar, zasíť do posazení zimníku.

Vydala jsem se za jedním světoběžníkem do Benešova u Prahy s prosbou o radu. Byla kupodivu prostíká:

Nic nezajat! Přimo pod víko kufru naskládej tolik balíčků s práškovými knedlíky, kolik se jich tam vejde. Když si tě celní kontrola vybere, předveď to zboží s úplným klidem. Nejdůležitější je naučit se zapaměti anglickou větu: *Tuto potravu si vezu jen pro svou osobní potřebu. Mám pro to náboženské důvody.*

- A to je všechno?
- Všechno. Nemám si představit, že by tamější celník náboženské důvody nerespektoval. Porušil by tím jednu z nejdemokratičtějších ústav. Tak to aspoň vidím já.

Co když se ovšem zeptá, jakého jsem vyznání?
- Žádný problém. Vymysli si úplně neznámou sektu, která jí výhradně knedlíky s přísadou burisonů.

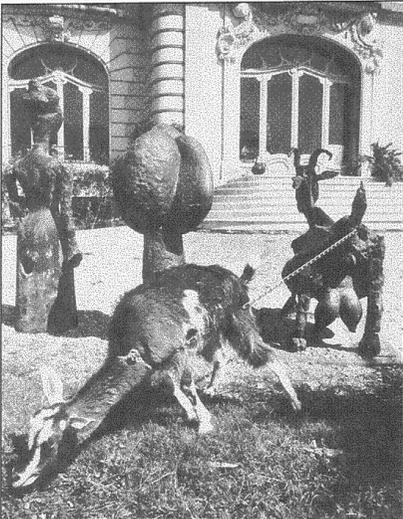
S tím doporučením jsem Benešova opustila. V autobuse mi těsně před Prahou napadlo, že sekta, o které nemůže mít zatím Amerika potuchy, by se mohla jmenovat *Sestry ALLANO-VY*. Proč ne, když existují *Moravští bratři*?

O týden později jsem přistála na Kennedyho letišti. Celník mi nečekaně položil otázku, jestli nepřevážím ovoce nebo zeleninu. Protože tím ze mě stál tím 121, moje NE mělo tak přesvědčivé, že vůbec nezavdalo příčinu, abych kufr otvírala. Praž Nového světa jsem překročila bez úhony.

Čím mě New York zaujal? Právě tak architektonickými trháky na přd Manhattanu, jako úplně banálními zjištěními, že Broadway není o moc širší než Myslíkova ulice. Těžko se odpovídá i na to, jestli mě víc uspokojila v zasedací síni OSN lavice, o níž tloukl Chruščov polobotkou, nebo manifestace usilující o lepší budoucnost kočovných koní. Nic se na ní nevyřešilo. Zato jsem si jako účastnice mohla docela zblízka prohlédnout starostu N. Y.

Přiznávám, že jsem poznatky z bušící atmosféry tohoto města ve své mysli třídila ještě řadu dalších měsíců, ale jedno mi bylo jasné už tam. Ve chvílích turistické únavy mě cosi navigovalo k atriové zahradě Muzea moderního umění, kde jsem si pokáždě přepsanula některou z kovových židliček do prostoru mezi Rodinovým Balzákem a kozou, kterou vytvořil Picasso z kramlů nalezlých na smetišti. Prstíčkem se mě dotkla Evropa. Doma je doma...

Totéž na mne padlo i při návštěvě MUDr. Steinbacha, v bvtě ověšeném

Pablo Picasso, Kozu, 1950, vila La California, Cannes

obrazy a kresbami obou Čapků. Můj tážavý pohled na dvě úplně odlišná plátna v čekárně před ordinací zodpověděl pán domů, vyhledávaný gynecolog a porodník, strohous informací: - To první je za ctsařský řez a to druhé za vysoké kleště... - Tvůrce neuváдел. Lékařské tajemství je lékařské tajemství...

Téhož roku mě shodou okolností pozvali do Leningradu vynikající překladatelé české literatury, manželé Malevičovi. I těch jsem se napřed zeptala, jaký dárek se může hodit? - Trvanlivý salám a sýr - napsali. Koupila jsem tedy emental s uherákem. Před odchodem mě potkala má dobrá známá, čedokáfská průvodkyně cizinců. Když zjistila, s čím se chystám vycestovat, pozdvihla hlas i ukazovák.

- Ten salám vám pravděpodobně hned na letišti celníci zabaví. Určitě naděje ovšem existuje. Ohánějte se tím, že vezete uherák nějak velmi významně a vysoce postavené osobě.

- Myslíte, že by stačil spisovatel Granin?
- Stejně bych pro jistotu zdůraznila, že Granin je *deputat Věrochnovo sověta SSSR* - dodala prozřavě.

Poslechla jsem. A výsledek? Celníci jsem pronesla uherák spš v závěsi za poslařcem. Nejvyššího sovětu než za jeho příjmením. A co mě v tom městě, jehož památky jsem znala už z předchozí davné návštěvy, oslovilo tentokrát?

Především pokojík, v něm jsem u Malevičů pár dnů nocovala. Byl do slova obložen mně v těch časech nedostupnou samizdatovou literaturou, uypávané český doma i cizině. Leningradské noci jsem tedy prožil s Peroutkou...

Stejně se mnou zamávalo i představení Příběhu koně. Výtvarník pracoval jen s režnou pylosivinou a rozlepenými provazky. Herecké výkony na jedničku a po straně jeviště pět cizinských muzikantů. Když kůň umíral, hráli jak o život. Jeho i svůj.

Třetího dne jsem i přes zanedbanou fasádu domu našla někdejší byt Anny Achmatovové. Architekt, který ten prostor proměnil v muzeum, nevystavoval svou vlastní invent, byl ve službách poezie. V posledním pokojí, kterým musel návštěvník projít, zastíel okna smutčnými řícem. Nikdy předtím mě nenapadlo, jak mnohohlavně může být tma.

Těsně před odjezdem jsem popro-

silu Olega, aby mě vyfotil na kapitánském můstku křižníku Aurora. Ne že by to byl bez zbytku chápal. Čekal na vysvětlení.

Potřebuju ten snímek pro jednoho novináře. Neměl potřebné kádrové předpoklady, a tak byl řadu let redaktorem úplně bezvýznamného závodního časopisu. Loni mu našel štět, aby v úvodníku listopadového čísla podtrhl význam VŘSR. Nechal tedy velkými typy vytsknout na první stranu titul: *KORMIDLO DEJIN OTOČIL VÝSTREL Z PARNÍKU AURORA.*

Vyletel okamžitě. Údajně pro zesměšňování minulosti a předstíranou neznalost nomenklatury válečných plavidel. Našel si místo v kotelně tačněního sílu Lucerna. Snímek z kapitánského můstku mu chci poslat se vzkazem: *Z parníku Aurora zdraví J. Š.* Bude mít radost. Pokud se nelekně, že mu shýry kysel Josef Stalin.

Tuto úvahu o zvláštní souvislosti mezi knedlíky v prášku, uherákem a výsřtelem z parníku Aurora jsem si nikdy nezapsala. Spolčhám na dlouhodobou paměť. Už slyším, co by tomu řekl Franta: - Jenomže, holka, ona už ani minulost není to, co bývala...

LITERÁRNÍ POŘADY

(1. - 7. 6. 1995)

PRAHA Četba na pokračování Čt 1. až St 7. (09.00 a 22.00) M. Viewegh: Vychova divok v Cechách Čt 1. (00.40) Z pamětí H. Benioze Pa 2. (00.40) Vlastní životopis B. Cella-milo (02.00) Zapomenuté zářné dítě (A. Vivanová) (10.30) P. Šoltes: Alena So 3. (10.15) K. Steigerwald: Italské příběhy (2) (07.50) E. Ady: mne milovali Ne 4. (20.00) C. Galdon: Náměstko Út 6. (00.40) J. Neruda: Panenky St 7. (00.40) J. Neruda: Vzpomínky vandrovni (02.00) F. Pavlíček: Zvláštní kuřák pana Heralda (20.50) A. Christie: Poslední vůle	Po 5. až St 7 (17.30) M. A. H: Čt 1. (01.00) Verše A (10.00) Ex libris Čechové (11.45) M. Bube koře (15.00) V. Ivanov Lebanov (20.30) W. Hilde pana Walsera Pa 2. (01.00) Lope di o lásce (07.50) E. Ady: mne milovali (11.45) K. Teige (13.00) F. Hrab křídlovku (15.00) K. Marys medai (20.00) Paleňní Kunderou (23.50) Srv. J. So 3. (09.45) Pavlína (10.45) S. Zwe srdce (8) (11.35) Cleme f VII (13.00) Kdyby světa (14.30) Zášno Johan doktor (16.45) Bůh žeh (19.15) J. Dani se velice naps (22.20) J. Coc profese (23.30) T. Dorst
--	---

VLTAVA
Četba na pokračování
Čt 1 a Pa 2.
(8.30) V. Vanžura: Útek do Budína
Po 5 až St 7.
(8.30) F. S. Fitzgerald: Něžná je noc
Čt 1. až Ne 4.
(17.30) A. Szczygiorski: Noc, den a noc

